S. N. V. S. B.
50
GODINA

HRVATSKO KNJIŽEVNO DRUŠTVO SV. JERONIMA

HRVATSKA

4

KNJIŽEVNA

REVIJA

MARULIĆ

2017.

77515

UDK 821.163.42

ISSN 0350-4220

MARULIĆ

HRVATSKA KNJIŽEVNA REVIJA
ČASOPIS ZA KNJIŽEVNOST I KULTURU

god. 50./2017.
br. 4 (277)
srpanj – kolovoz 2017.

Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima
ZAGREB, 2017.

MARULIĆ
Hrvatska književna revija. Časopis za književnost i kulturu.

Osnivač i izdavač: Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima
Zagreb, Trg kralja Tomislava 21
Zastupnik izdavača: Stjepan Razum (stjepan.razum@zg.t-com.hr)

Urednici: Ante Kraljević i Stjepan Razum
Uredničko vieće: Marica Đureković, Ivan Golčić, Josip Jurčić, Ante Kraljević, Branimir Petener, Nedjeljko Pintarić, Stjepan Razum
Ocjenitelj povjestničkih radova: Stjepan Razum

Štilnik: Branimir Petener

Oblikovanje i prielom teksta: SRZC

Likovno rješenje omota: Ante Starčević

Obljetnički znak na omotu: Urednici

© HKD Sv. Jeronima, Zagreb

Godišnje izlazi šest brojeva časopisa.
Rukopise primamo elektroničkim putom.

Uredničtvo i uprava:
10.000 Zagreb, Trg kralja Tomislava 21
Tel. (01) 4829-375; (t./f.) 4922-300
hkd.marulic@zg.t-com.hr

Godišnja predplata: 210 kuna
Račun kod Zagrebačke banke (IBAN): **HR30 2360000 1101396418**
Ciena ovoga broja: 35 kuna
Godišnja predplata za inozemstvo: 100 američkih dolara (500 kuna)
Europa: 65 eura (420 kuna)
Uplate šaljite na devizni račun kod Zagrebačke banke Zagreb:
SWIFT ZABA HR 2X **HR30 2360000 1101396418**

Naklada: 500 primjeraka

Tisak i uvez: Grafika Markulin d.o.o, Lukavec, Dolenska 32
Tiskano u rujnu 2017.

Urednička rieč

Ljetni broj naše dvomjesečne smotre "Marulić" pokazuje, da njezino uredničtvo nema ljetne stanke i priekida u uređivanju i objavljivanju. Uostalom, priekida nemaju ni suradnici, koji tiekom ljeta vrlo zauzeto šalju svoje književne i ine uradke te s nestrpljenjem očekuju njihovu objavu.

Rado objavljujemo sve pjesničke i prozne radove, ako zadovolje osnovna književna i sadržajna mjerila. Prva su vrlo raztezljiva, pa u "Maruliću" nalazimo, recimo, pjesme viših književnih dometa, te i one, koje su u tome smislu skromnije, ali izražavaju bogatstvo pjesnikove duše. Glede sadržajnih mjerila, bitno nam je, da članci i pjesme budu nadahnuti kršćanskim, a to znači općeljudskim, jestnim vrjednotama, ali ujedno da s vjerske strane budu pravovjerni. U nekim pjesmama pojavljuju se pobožni izrazi, koji ukazuju na pobožnu pjesnikovu dušu, ali u nekima od njih pjesnici izlaze iz okvira pravovjernosti. Čini nam se, da bi pjesnici trebali mnogo više čitati Sveto Pismo i njime se nadahnjivati.

Ovaj broj iz tiska izlazi početkom mjeseca rujna, koji završava blagdanom našega naslovnika, Sv. Jeronima. Nalazimo se u predobljetničkim godinama, bilo to našega Družtva, jer ćemo sljedeće godine slaviti 150 godina njegova postojanja, bilo to samoga Svetca, koji je umro 30. rujna 420., pa ćemo za tri godine slaviti 1600 godina od njegova prelazka iz vremena u vječnost. U tome ćemo smislu već ovoga mjeseca biti svjedoci liepa događaja, jer će se na sam Svetčev blagdan u Štrigovi, njegovu rodnome mjestu, održati znanstveni skup i predstaviti knjiga o Svetcu i njegovoj Štrigovi.

S obzirom na to, da u pitanju podrietla glagoljice neki znanstvenici misle, da je ona djelo upravo Sv. Jeronima, mi se već ovim brojem "Marulića" priključujemo Jeronimskoj proslavi, jer ovdje imamo štoviše tri članka, koji nam približuju glagoljicu kao pismo i kao našu hrvatsku baštinu. Na početku je razgovor Paška Melvana s tajnicom *Družtva prijatelja glagoljice* Mirnom Lipovac, koja govori o glagoljici kao uspavanoj, ali i probuđenoj hrvatskoj baštini. Zatim u odjeljku različitih članaka dr.zn. Darko Žubrinić predstavlja jedinstven podhvat pod imenom "Glagoljica u gostima", koji je pokrenuo i provodio Stjepan Bahert, a u

njegovu se provedbu uključio i sam pisac. U nastavku Mirna Lipovac predstavlja glasilo svojega *Družtva prijatelja glagoljice* "Novosti", kojemu je urednica. Tim je trima člancima ovaj broj smotre "Marulić" tematski označen glagoljicom, koja nam je i zbog našega naslovnika, Sv. Jeronima, vrlo draga.

Urednici

Paško MELVAN

Glagoljica – uspavana baština

Razgovor s Mirnom Lipovac

Uvod

Glagoljica – uspavana baština naslov je okostnice, koja je, kao upit, upućena gospođi Mirni Lipovac za moguće gostovanje u odjeljku *Gost književnik*. Piscu ovih uvodnih redaka, koji glagoljicu ćuti kao "etalonsku hrvatsku književnu baštinu", pao je kamen sa srdca, kada je stigao, prilično bojažljiv, ali ipak potvrdan odgovor. Tako je počeo razgovor, koji je glagoljica potaknula i pretekla. Pokazalo se, naime, da glagoljica ponovo dobiva pravo glasa. A glas joj pronose u prvome redu članice i članovi *Družtva prijatelja glagoljice* i mnogi ljubitelji toga našega staroga, a po mnogo čemu tako bogatoga hrvatskoga pisma, koje smo primili kao dar i razvijali ga tiekom stoljeća. Potom nastupiše nova vremena sveobćega polatinjenja, koje nije potaknuto samo tehnološkom primjenjivošću (*praktičnošću*), već bijaše često i politički obrazloženo. Ta vremena traju sve do danas. To su vremena uspavljivanja glagoljice kao pisma u službenoj uporabi, uspavljivanja koje za posljedicu, usudim se reći, ima u najmanju ruku jako skromno znanje o glagoljici u široj hrvatskoj javnosti.

Na svu sreću to se ipak mienja. O glagoljici se sve više govori i piše, a njome se i pišu, za sada samo, vježbovna pisamca. Stoga smo hrabro pokucali na vrata *Družtva prijatelja glagoljice* s nakanom, da o njoj saznamo više, i dobili mnogo više od samoga razgovora. Uvjerili smo se, da se glagoljica budi kao uspavana ljepotica. Za to je zaslužna naša draga gošća, gospođa Mirna Lipovac, tajnica Družtva. A gospođa Lipovac ništa ne taji, štoviše, očituje nam svoju plemenitu zanesenost glagoljicom, i gotovo bih rekao, ona nam glagoljaše o svemu, što smo ju pitali ili znali pitati. A bijaše nam strpljiva i poticajna domaćica i počasti nas jednos-

tavnim odgovorima na naša pitanja. Zapravo, čini nam se, da je gospođa Lipovac svojim odgovorima poticala naša pitanja i vodila nas znanim, manje znanim i podpuno neznanim putovima naše drage glagoljice. A to znanje o glagoljici, kako skromno reče gospođa Lipovac, stekla je kao zaljubljenica (*amater*) u samo nekoliko godina. No, dodao bih, bijahu to godine pune ljubavi i predanosti učenju, iztraživanju, odkrivanju i predstavljanju ljepota glagoljice, što je uočljivo u svakom odgovoru. Stoga rado u Vaše i u svoje ime kazujem: Dobro došli u Marulić, gospođo Lipovac!

MARULIĆ: Poštovana gospođo Lipovac, hvala Vam na prihvatu našega poziva, da kao Gošća književnica sudjelujete u nizanki o hrvatskoj književnoj baštini, koju smotra "Marulić" u okviru obilježavanja 50. obljetnice izlaženja daruje svojemu čitateljstvu. Posebno nam je drago, što ćemo razgovarati o počelima naše književne baštine. Kako u ovome razdoblju suvremene obćitbe (*komunikacije*) i zašto govoriti o glagoljici?

LIPOVAC: Hvala Vama na pozivu na ovaj razgovor. Iskreno ću, odmah na početku, priznati, da osjećam veliku tremu i bojazan, jer me činjenica, što nisam ni književnica ni povjestničarka jednostavno ne određuje (*kvalificira*) za rubriku *Gost književnik*. Ovo nije lažna skromnost, nego vlastita sviest o tome, da Vaš časopis traži stručnije sugovornike, poput Vaših dosadašnjih gostiju. Moje bavljenje glagoljicom izključivo je zaljubljeničko i vođeno srdcem, pripadnošću hrvatskomu narodu, vjeri i kulturi te željom za unarođenjem sadržaja (*popularizacijom tema*) vezanih uz glagoljicu. Vjerojatno su Vam dopadljive *Novosti*, koje pišem za *Družtvo prijatelja glagoljice*, o kojima u ovome broju objavljujete moj članak, ali zbog njih nisam književnica, tek možda priučena izvjestiteljica.

Vratimo se na Vaše pitanje o glagoljici i suvremenoj obćitbi. Glagoljica je tisućljetna stalnica (*konstanta*). Njome su Hrvati tiekom stoljeća zapisivali i podkrjepljivali (*dokumentirali*) bitne događaje iz javnog i osobnoga života.

Današnjica je ubrzana u svim svojim vidovima (*aspektima*), pa se tako mienjaju, ali i supostoje, suvremeni načini obćitbe. Današnja nam

tehnologija može biti na usluzi, kada je rieč o širenju raznovrstnih obaviesti i podataka (*informacija*) i trebamo izkoristiti sve njezine mogućnosti. Postoji, na primjer, nekoliko glagoljskih znakovlja (*fontova*), koje svatko može usnimiti (*instalirati*) na svoje računalo i tako "pisati" glagoljicom. Naravno, iza te tehnologije stoji čovjek, o kojemu ovisi, hoće li se i na koje načine širiti spoznaje o našemu narodnome (*nacionalnome*) pismu. Nikada nije bilo brže i jednostavnije doći do podataka. S druge strane, brzina i dostupnost priobćila (*medija*) rađaju opasnost, da se na mrežne stranice stavljaju neprovjereni i netočni sadržaji.

Bilo koji muzejski postav, na kakav su navikli moji roditelji, posvemno je suprotan onomu, koji privlači moju djecu. Ako poželim vidjeti Baščansku ploču, otići ću u HAZU i diviti se staroj, kamenoj ploči. Ne doživljavam na isti način njezina sveslikovna (*hologramska*) izdanja, kroz koja mogu tjelesno (*fizički*) proći, koja mienjaju boju ili su preslikana (*projicirana*) na, recimo, vodoskoku. No vremena se i ukusi mienjaju, pa to treba prepoznati i poštivati. Srećom, postoje načini, da se glagoljica približi svima, a kroz suvremena sredstva posebno i mladima. Zato trebamo "raditi" na glagoljici, da svima bude što dostupnija i blizkija, da ju prihvatimo kao dio narodne istobiti (*nacionalnog identiteta*), pa će i učenje glagoljice doći samohotno (*spontano*) i prirodno.

MARULIĆ: Hvala Vam za vaš izcrpan odgovor, koji nas ohrabruje. Možemo li puna srdca i otvorene duše očekivati, da glagoljica nije još sve rekla, što ima ili želi reći ...

LIPOVAC: Glagoljica će nam govoriti, koliko joj damo doći do rieči. Zagrebačko *Družtvo prijatelja glagoljice* (a spominjem njega, jer sam tajnica Družtva i znam, kako i koliko radi) dogodine obilježava četvrt stoljeća

postojanja i djelatno (*aktivno*) je na mnogim izvrstnim i zanimljivim podhvatima (*projektima*). Naš rad prati ili u njemu sudjeluje niz osoba, stručnjaka, mahom srednje ili visoke životne dobi. Goruće je pitanje, kako privući djecu i mlade, kako im pobuditi zanimanje (*ih zainteresirati*) za glagoljaške sadržaje i potaknuti ih na neki oblik trajnoga bavljenja glagoljicom.

A da glagoljica ima još puno toga reći, vidljivo je na omrežnoj (*internetskoj*) stranici http://www.croatianhistory.net/etf/glf.html, koja donosi pregled glagoljskih zapisa odkrivenih nakon godine 1982., t.j. po izlazku prvorazredna (*kapitalnoga*) djela akademika Branka Fučića "Glagoljski nadpisi". Nakon što je knjiga objavljena, pronađeno je više stotina glagoljskih zapisa na osamdesetak mjesta, a broj se neprekidno povećava. Kako se spoznaje o tome ne bi jednostavno razteple, veliki zanesenjak i znalac glagoljice, dr.zn. Darko Žubrinić, pokrenuo je navedenu stranicu, na kojoj neumorno dodaje svako novo odkriće.

MARULIĆ: Vjerujem, da ću priznanjem svoje osobne neukosti o glagoljici i njezinu značenju za Hrvatsku u njezinu poviesnome putu, udovoljiti barem jednomu, vjerujem manjemu, dielu našega čitateljstva zamolbom, da nam Vi, kao osoba koja svojim marom i darom odkriva glagoljicu u njezinu najizvornijemu poslanju, kažete, što je za Vas glagoljica?

LIPOVAC: Za mene je glagoljica zabava (*hobi*), občinjenost (*fascinacija*) ljepotom slova, oduševljenost slaganjem (*kombinatorikom*), kada su u pitanju slovospoji (*ligature*, spajanja slova, nap.a.), radost odkrivanja velikana iz hrvatske prošlosti i njihovih djela, veselje pisanja glagoljskih slova, izrađivanje sitnih darova s glagoljskim nadpisima za prijatelje. Raduje me njihovo veselje, kad im dam takav dar, i zanimanje za glagoljicu, koje time trenutačno pobudim. Zamišljam glagoljicu kao prekrasno drvo, pod kojim opušteno sjedimo, a njegov nas korien, sasvim lagano i nenametljivo, vezuje uz zemlju, iz koje je niknulo, za domovinu, u kojoj raste. Glagoljica nam pruža osjećaj, da nismo samo sjeme, koje je vjetar odnekuda dopuhao. Promicanje glagoljice na jednostavan i zabavan

način vidim kao prigodu, da dam svoj mali, osobni doprinos narodu i zemlji, kojima pripadam.

MARULIĆ: Jesu li pravi i znani "griesi struktura" sasvim određena mjesta i naslovi, ili je više naslova tim pojmom obuhvaćeno, uključivo i udio svakog od nas u njima, i koje adrese među svima držite posebno bitnima za glagoljicu i njezinu budućnost?

LIPOVAC: Sigurno je, da petdesetak godina u prošlome sustavu i pod jugoslavenskom kapom nije išlo u prilog hrvatskomu narodnomu biću, ali nema smisla samo upirati prstom u prošlost i kukati zbog ovakve sadašnjice. *Ovdje i sada* jedini je pravi trenutak za promjene nabolje. Napredak ne će doći preko noći, nego kroz bezbroj pojedinosti i naizgled nebitnih sitnica. Michelangelo je rekao: *Sitnice čine savršenstvo, a savršenstvo nije sitnica.* Dakle, od osobnoga doprinosa, ozračja u obitelji, a zatim od vrtića, preko obveznih i izbornih školskih programa, izložaba, predavanja, tečajeva, radionica, udruga, putovanja na glagoljaška mjesta, ostalih djelatnosti u putničarstvu i kulturi ... svaki je naslov (*adresa*) bitna i svaki može dati svoju kap za naše glagoljice slap.

MARULIĆ: Mnogo je pitanja, koja su posljedica osobnoga poimanja"književne baštine". Je li već postojanje "pisma" samo po sebi baština, ili bi joj trebalo pridružiti raznovrstne zapise nastale tiekom vremena, i je li vrjednovanje tih zapisa tiekom poviesti, uključivo i današnje, također književna baština bez obzira na "književnu vrstu", kojoj pripadaju?

LIPOVAC: Hrvati su se služili glagoljicom od 10. stoljeća do prve polovice 20. stoljeća. Bili su jedini narod, koji ju je razvijao i koristio se njome za javne i osobne potrebe, služeći se pritom i vlastitim jezikom. Za njezino vrjednovanje dostatna je rečenica, koju je napisao neimenovani (*anonimni*) pisac Ćirilova *Žitija*, a koji ju smatra "darom većim i dostojnijim nego li je sve zlato, srebro, drago kamenje i prolazno bogatstvo". Ona je jednostavno ponos hrvatskoga narodnoga bića.

Prema tome, po mojemu mišljenju, koje nije znanstveničko, zasigurno je i samo postojanje pisma prvorazredna književna baština, ali da bude podpuna, vriedilo bi obuhvatiti i sve ostalo, što ste naveli u svojemu pitanju. Glagoljica nije bila nešto izvan života, nego odraz cjelokupnoga života u ovim hrvatskim prostorima. Svi prošli i sadašnji zapisi o tome i njihovo vrjednovanje trebali bi imati bitno mjesto u ukupnome spoznavanju te književne baštine.

MARULIĆ: Može li se i treba li se glagoljica izučavati unutar neke znanstvene discipline, ili kao poviestna činjenica, ili kao popularna tema današnjega vremena, ma kako kratko i krotko ono bilo?

LIPOVAC: Ne mogu osobno govoriti s bilo kojega znanstvenoga gledišta (*rakursa*). Jasno je, da se izučavanjem glagoljice bavi više znanstvenih grana (*disciplina*), svaka sa svojega posebnoga stajališta (*specifične perspektive*). Pitanje je, koliko su postignuća (*rezultati*) znanstvenih radova dostupna i razumljiva običnomu čovjeku, a koliko će ga obezhrabriti u daljnjim pokušajima, da o njoj nešto nauči. Zato je radi unarodbe (*popularizacije*) glagoljice poželjno učiniti ju laganim, zanimljivim i zabavnim predmetom.

Upravo je tako usmjereno djelovanje *Družtva prijatelja glagoljice*, pri čemu posebno mislim na mjesečno e-izvješće *Novosti*, koje donosi pregled minulih i najavu predstojećih zbivanja u svietu glagoljice i glagoljaša. Obaviesti su pisane kratko, jednostavnim jezikom. Izvješće je namienjeno članovima Družtva i svim znatiželjnim osobama, neovisno o dobi, struci ili poznavanju glagoljičnoga pisma. Svi do sada izašli brojevi nalaze se na mrežnim stranicama Družtva, na poveznici http://www.croatianhistory.net/glagoljica/novosti/mirna.html.

7. MARULIĆ: Kao što je iz Vaših odgovora vidljivo, postoji među hrvatskim pukom želja za druženje s glagoljicom. Možemo li očekivati nove nastavke na temu "Glagoljica – uspavana baština"?

LIPOVAC: Glagoljica nas iznenađuje svojim postojanjem na neočekivanim mjestima i pojavljivanjem u nepredvidivim vremenima. Tko prepozna i uhvati trenutak protkan glagoljicom, može ga podieliti s drugima, kako bi viest postala zajedničkim dobrom.

Osobno sam doživjela takav trenutak uzhita, kada sam neočekivano, na ljetovanju u malenu dalmatinskome mjestu, shvatila, da u rukama držim preko stotinu godina star, izvorni primjerak Parčićeva glagoljskoga *Misala po zakonu Rimskog dvora*, veliku riedkost i još k tome s posvetom, koju je vlastoručno izpisao Parčić svojemu prijatelju i drugu, što mu je pomogao u pripremi te izdavanju Misala. O tome sam komadiću baštine objavila dva članka. Moj voditelj (*mentor*) i uzor, prof.dr.zn. Darko Žubrinić i ja nakon toga smo iznimno temeljito proučili Parčićev život i djelo pa sve spoznaje objavili na stranici http://www.croatianhistory.net/etf/parcic.html, te potom u nekoliko unarođeno-znanstvenih časopisa. Misal je u međuvremenu pregledan od obnavljača (*restauratora*), koji su potvrdili, da je u dobru stanju, te je dobio svoju, po mjeri rađenu, zaštitnu kutiju i prikladniji smještaj. Tako se jedna uspavana ljepotica probudila nakon više od sto godina sna i nastavila bivati u sadašnjosti.

MARULIĆ: Koja bi bila vaša osobna poruka čitateljstvu na temu glagoljice?

LIPOVAC: Pridite glagoljici otvorena srdca. Upoznajte naše staro hrvatsko pismo, nemojte unapried reći, da je pretežko ili da ste prestari za učenje. Nemojte sputavati djecu, kao da su premalena ili da bi prvo trebala naučiti latinična slova. Nemojte kazati, da Vas ne zanima mrtvo pismo, nego ga oživite. Dajte mu priliku, da Vas uvuče u svoju ljepotu i slojevitost i obogati novim spoznajama. Sve ovo govorim iz svojeg izkustva i kao podpuna zaljubljenica (*amater*), jer se bavim glagoljicom samo nekoliko godina, iz ljubavi, kao što upućuje i izkonoslovlje (*etimologija*) navedene rieči (fr. *amateur* < lat. *amator* "koji voli").

Možda ju je najljepše, a sasvim samohotno, nazvao osmogodišnji član *Družtva prijatelja glagoljice*, koji se na trenutak nije mogao sjetiti rieči glagoljica pa je kazao – *draguljica*. Tako ju trebamo doživljavati!

Hvala Vam, poštovana gospođo Lipovac!

Ovaj razgovor s Vama pokazuje, da još ima srdca i duše u ovome našemu brzu vremenu. Vaš rad na buđenju glagoljice – baš u vremenu, koje obiluje brojnim obavjestničkim i tiskovnim obćitbenim sredstvima i bezbrojnim obavieštima i podatcima, što nam se podastiru bez naše želje, ili, točnije rečeno, nameću – pravo je osvježenje. S radošću upućujem naše poštovano čitateljstvo, neka se pobliže upozna s Družtvom prijatelja glagoljice *na stranici* http://www.croatianhistory.net/glagoljica/dpg.html *te neka se predplati na izvješće* Novosti, *koje kao mjesečnik donosi mnoge napise o glagoljici danas, a o njemu više donosimo u odjeljku "Različiti članci".*

Paško MELVAN

Gospodine – hvala!

– vienac pjesama

Gospodine, Ti me voliš

Gospodine! Ti me voliš – ja to znam,
Zbog toga sam jako sretan – Ti to znaš;
Što god ja od Tebe tražim – Ti mi daš,
Gdje bio, kud pošao, s Tobom nisam sam.

A s Tobom u družtvu bolje vidim cestu,
I svaki mi zavoj vidik novi pruža,
I jasniji biva, kad je cesta uža,
Na poznatom ili nepoznatom mjestu.

Evo, baš sad, kad Ti o tom rado pišem,
Srdce mi se topli, i blizinu ćutim,
Kad o Tebi zborim ili samo šutim,

Zamagljena stakla već mislima brišem.
Gospodine! Ti me voliš – ja to znam,
Sve što imam, a i sviet sav Ti – rado dam …

Bogu hvala

Bogu hvala! kaži u prilici svakoj,
Pa i onda, kada ne razum'ješ, kako
I zašto se zbiva to, što ne ćeš, lako
Unatoč molitvi i vjeri ti jakoj.

Bogu hvala za sve, što se vidjet' može,
Još većma za ono, što je izvan zôra,
Sve do nakraj svieta i najdaljeg stvora
Nek' se tvoja i sve druge hvale množe.

Bogu hvala za sve, što ti po Njem' stiže;
Čuvat' se je onog, što od Njega nije,
Tad' se vrati na početak sam što prije.

Tako cilj će putovanja biti bliže.
Bogu hvala za sve u vieke i sada,
Moli se i dalje, pratila te Nada!

Hvala

Rado čujem, a radije kažem *Hvala*,
I tako se, lako, do dragosti vinem,
I kad se radujem i kada se brinem,
Ta rieč draga najveća je, kad je mala.

Hvala vazda dar je, ponad svega krasan,
Raduje se, tko li prima i tko šalje,
Bio ovdje, blizu, tamo il' još dalje,
Na pitanje svako odgovor je jasan.

Hvala često dugo putovati znade,
Zaostati može pa ne naći puta,
Pomoći joj valja, da što manje luta,

Ma gdje bila, put joj prijatelji grade.
O ti rieči *Hvala*, nikad nisi mala,
Zato, dragi moji, od srdca vam Hvala.

Budite mi svjedoci

(U spomen Ivanu Pavlu II. uz 2. posjet Hrvatskoj)

Svjedočiti znači biti
Sudionik događaja,
Po istini govoriti
Od početka pa do kraja.

U svemu se podložiti
Voditelju svih vremena,
Ljubav svoju založiti
I porasti do sjemena.

Potom treba pričekati
Dobro vrieme, da proklija,
Sunce, kišu dočekati,

Da poraste, da uzrija.
Od svih vrsta, sve plodine,
Pripraviti za godine.

Hodočašće

(Hodočašće Poljskoj, 22.–27.VI.2012.)

Hodočastnici smo bili
Majci Božjoj Jasnogorskoj
Za sve naše u Hrvatskoj,
Dušom spremni, srdcem čili.

Ponieli smo svoje težnje
I s vjerom ih Tebi dali;
Uslišavaš, mi smo znali,
Molismo se puni čežnje.

Pjesmom našom u radosti
Rekosmo Ti, što nas muči;
Svomu Sinu preporuči,

Da nam naše griehe prosti.
Slobodi nas od svih zala,
Za sve, Majko, Tebi hvala …

Ima jedan neobičan čovjek

Ima jedan čovjek – neobično zbori,
I kad ne znaš, da je tako, on te sluša,
Što god njemu kažeš, razumjeti kuša,
Za sve, što je liepo, on se svojski bori.

Kamo god li pođe, tu je uviek sloga,
Za njim valja ići, al' još bolje s njime;
Nikom, tko ga pita, ne uzkrati Ime,
On prihvati drugog, k'o rođenog svoga.

Da učini više, to ga nekad prieči,
Jer se za se ne zna on u svemu snaći,
I još uz to znade čudnim putom zaći,

A kada ga kude, ne kaže ni rieči.
Ima jedan čovjek – neobično zbori,
Bogu hvalu kliče, što ga takva stvori!

Kad te boli

Kad te boli, znaš, da razloga ima,
Mada često nije samo jedan;
Al' svaki je tvoje pažnje vriedan.
Pravi naći valja među svima.

No, ne traži, što ti nije dato,
Misli na sve i za sve se moli,
Mnogo ih je, iskreno ih voli,
A ljubav je i srebro i zlato.

Stoga uđi u sjećanje svoje,
Uzmi brojne, drage, vedre zgode,
Da te zdravlju uz molitvu vode,

Da ti nove liepe želje kroje.
Veseli se i sam i sa svima,
Bogu hvala, On zahvale prima.

Male rieči traži

Male rieči traži,
One što svi ih znaju,
S njima oštrine blaži,
U kojem god si kraju.

Dobro je, dok ih ima!
Al' kad se neka skrije,
Odmah nestaje rima,
I glas nije k'o prije.

Zna se to često zbiti,
Kada govoriš jače,
To se zapletu niti,

Što ti vedrinu zrače.
Male rieči traži,
I njima se osnaži.

Anđeli čuvari

Anđeli čuvari dar su Višnjeg Neba,
Tu su, da te štite, od svih zala brane,
Čuvaju te noću, prate u sve dane,
Svjetlo nek' ti budu za sve, što ti treba.

S vjerom putom idi uviek i posvuda,
Ma gdje bila s kime ili ma gdje bio,
Što učinit' valja, uraditi smio,
S anđelima možeš ostvariti čuda.

A čuda su svuda sva od malih stvari,
I u trenu svakom ti se raduj njima,
Što god liepo imaš podieli sa svima,

Moli se i radi, za drugo ne mari.
Što je dobro, vazda nek' nam srdce kani,
Arkanđeli sveti na našoj su strani.

Po Tvojoj volji

Po Tvojoj volji neka mi vazda bude,
Osobito u danima, kad sam zdvojan:
Što učinit', kad sam Tebe nedostojan,
Kad me brine, što o meni neki sude.

Ponajviše dotakne me koja zgoda,
U kojoj se, sve o svemu, jasno znade,
To je tako, jer svi po "tom" tako rade,
"Kad se vino pravi, dodaje se voda".

To je lako i tu prigovora nema,
Ali, ipak nije činit vazda tako,
Pravo vino ide baš uz jelo svako,

Za zimnicu dobro voće svatko sprema.
Zato, opet kažem – kad sam u čem' zdvojan,
Uza Te je biti – u vjeri postojan.

Domovina u srdcu
– pjesme

Baščanska ploča – kamen zaglavni

(Sročitelju poeme "Baščanska ploča"
– hrvatskomu književniku Mili Pešordi)

Mislima razigranim
Na Kamen zaglavni
Zaželjeh se prisloniti,
Da drhtaje smirim,
Da AZ, BUKI i VJEDE
Alejom glagoljaša
Misli mi smirene sliede,
A spoznanje davno
Raste, cvjeta te se širi.
Zorama ranim
Misli razpjevane
Do mora se spustiše.
A s morem i kamenje diše.
Očima, što svitanja slute,
Nebo mi osvietli pute,
I tako misli zaploviše lako,
Praćene svjetlom vjekova,
U svitanja nova.
Nad Zaglavnim kamenom
Pod znamenom križa
Poviest se ustoličuje.
Sve pravednija.
I srdcu hrvatskom bliža.

31. svibnja 2017.

Govor kamena

(Sročitelju poeme "Baščanska ploča" Mili Pešordi)

Tamo, gdje su rieči ponavljanje ljudskoga zova
Na buđenja i uranke,
A ne skamenjena, mrtva slova
Mrtve majke uspavanke;
Tamo, gdje su rieči izazovi i čuđenja
U procvjetalom vrtu uzkrsnuća
Ili u skrušenoj nadi, da će i sva buduća
Odsjevom biti sunca,
U kojem se i ljubav čovjeka zrcali;
Tamo je i govor kamena
Urezan u vjere trajnost, a ne slučajnost,
O koju se putnik spotiče
Ili tek slova abecedarija sriče;
Tamo, gdje kamen biljege stoljeća broji,
A djeca s njega svjetlostni putokaz čitaju,
Ptice selice na njemu prebivaju,
Kada snove o jugu snivaju;
Tamo, na kamenu tom
I moj je, Hrvatski dom!
A govor kamena nije šutnja groba
Ni prognanička ukleta soba,
Jer kamen živi. Diše.
Kreće se. Ubode ćuti.
I blagoslove kiše.
Kad su mu zaprti puti
Do sunca dodira,
Iz njegove dubine
Hrvatske domovine
Glasba pradavna svira.
Pjevači molitvu poju.
Čuje se i govor tragača,

Što s oltara slobode
I aleje glagoljaša,
Žubora snova i plača,
U pravu Hrvatsku vode.

"U svemiru stiene",
Gdje svjetlosti nebosklon
Ne prestaje sjati,
Tiekom stoljeća miene
I kameni hrvatski zvon
Tu svjetlost pomaže tkati!
25. svibnja 2017.

Pred Baščanskom pločom

(Sročitelju poeme "Baščanska ploča" Mili Pešordi)

Putniče,
Zaustavi se pred ovim kamenom
I zamoli Gospoda,
Da mu svjetlost i dar govora poda
Pa da govorećim bude znamenom
Svetosti i zbilje slavnog hrvatskog roda!
Stani pred ovom pločom kamenom!
Zapretanim snima
Oživi ju. Ljubavi plamenom
Pomiluj stoljeća,
U kojima
I tvoje krvi imade.
I vjere i nade
U buduća proljeća!
Zaustavi se, putniče,
Pred ovim spomenikom
Od kamenih hrvatskih slova!
U njima je i tvoje potomstvo
Imenom zapisano
Za sve vieke vjekova.
Čovječe,
Zaustavi se pred ovim kamenom
I križa znamenom,
Velik pod nebom hodi!
Svjetionikom budi
Na kopnu i na vodi,
Što svietli ljudima svima,
Jer svjetla za vječnost ima!
20. svibnja 2017.

Utrka s vremenom

Gazeć' ravno i neravno
Protjecalo vrieme.
Davno.
A i sada
Preko voda i ograda
Prebaci se. Odkotrlja.
U zaborav srlja.
A kada se čovjek sjeti
(I čovjek je miena)
Svih prošlih vremena,
Zaborav mu snova prieti,
Da ni ovo vrieme sada,
Što kroz život teče,
Vratiti se ne će
Više nikada.
Preko mnogih prepreka
Vrieme juri. Sve preskoči,
Pa ga čovjek ne dočeka,
Jer prerano sklopi oči.
11. travnja 2017.

Srodne duše

(Gđi Erni Dujmović za rođendan)

Na dugu životnom putu
Kroz pustinju ili oazu,
Kroz zamišljenu stazu,
Što u još varkom netaknutu
Domovinu vodi,
Kadikad i prijateljstvo se rodi.
Srdcem izčekivano.
Nije svim ljudima dano,
Da još za života hoda
Dušu susretnu srodnu.
U tuđini,
Ne u Domovini,
Ona im sred nadanja tame
Svjetlo ljubavi poda.
Eto, još jučer bijasmo same,
Razkrižjem putova odvojene:
Nas dvie, dvie Hrvatice žene,
I rieč nas hrvatska spoji
Kroz pjesmu, što vječno postoji,
Kad suze radosnice
Poteku niz lice,
Kada se pjeva il' plače
I kada srdce za Hrvatsku
Kuca sve jače i jače!
Stuttgart, 14. svibnja 2017.

Ljepota što boli

Rieč je, kažu, kolut u lancu,
Za života što nemire niže
I nudi ih prijatelju znancu,
Da utješi. Srdcu bude bliže.

Rieč je ljudska ljepota, što boli,
I kad peče i kada sokoli,
Kad se buni, kad od tuge klone
Il' njoj u čast sva zvona zazvone.

Ako rieč je putokaz slobodi,
Zvonka pjesma, od ljubavi oda,
Pustimo ju, da nas ona vodi!

Neka rieč nam pisana, rečena,
Ne bude tek jeka ljudskog zova,
Već najljepša sanja ozbiljena!
31. svibnja 2017.

Zdravo zrno nade

Nisu rekli, da je grieh
Niti rieč nam niti smieh,
Već da prava je grjehota
Kaplja krvavoga pota,
Što se ciedi s lica mog.
Nisu rekli, da je Bog
Izcjelitelj bića svog,
Da sve ljude štiti, voli
I olakša zemne boli.
Nisu rekli nit' su znali,
Da grieh veliki i mali
Šutnja je i mrak, sljepoća,
Ni da se od rajskog voća,
Što ga Bog za ljude stvori,
Ljudska sreća životvori.
Nisu rekli nit' su htjeli
Kazati, da život cieli,
Kad praznine sna ga rese,
Oblak je, što bure samo
Na nevinu zemlju strese,
Pa se ipak ponadamo,
Da sni nisu varka samo,
Već u njima
Zdravo zrno nade ima,
I da ono varka nije
Pa će jednom proklijati prije!
4. srpnja 2017.

Trenutak spoznaje

Svako vrieme ima svoja
Šarenila jarkih boja,
A i dane tame ima:
Dane ljeta, dane zima!

Vrieme ima i hod spori
I njemoća, kad govori.
Ima vrieme i čas sreće,
Kad za prošlim se okreće.

Vrieme, što se istom sprema,
Nevidljivo, nedohvatno,
Prošlost ni budućnost nema.

Da trenutak samo traje,
Da je zbilja, varka da je,
Dobro došlo! Od Boga je!
14. srpnja 2017.

Poputbina

Moramo djeci ostavit' imanje:
Trud, marljivost, poštenje i znanje,
Čvrstu vjeru, a i ljubav trajnu
Za dom dragi, sreću zavičajnu.

Kad odrastu djeca, da pričati znaju
O igrama i ljubavima,
Da i ona u ljubavi traju
Dieleći ju s ljudima svima.

Darujmo im i srdca dobrotu,
Vjeru, nadu, da u lica potu
Rađa se i sreća u životu.

Kad odrastu i u život krenu,
Odajmo im i tajnu skrivenu:
U tuđini sve ljubavi venu!
14. srpnja 2017.

Marija DUBRAVAC, Brisbane

Rukovet domoljubnih pjesama

Bogu vjerni – Za Dom spremni!

Iz pepela, praha, iz krvi i rata,
Niklo sjeme novo, strah i trepet vraga:
Sinovi i kćeri junačkih Hrvata,
Uzdanice mlade, naš ponos i snaga.

Dušmanine, pamti: Otčevi su mrli,
Zarad rodne grude poginuti vriedi.
Kad uztreba opet, sinci naši vrli
Ginut će rado, k'o i njini djedi.

Dok je svetog Križa, stiega i *trobojke*,
Dokle žar Hrvatstva plamena ne gubi,
Dok imamo hrabre mladiće, djevojke,
Za Dom spremni bit će, mladi domoljubi.
30. travnja 2017.

Jezik Hrvata

U času rođenja majčica mila
Jezikom roda nježno me zvala.
Ta moja liepa hrvatska vila
Pitomo ime prabake mi dala.
U srdce utkala niti od zlata –
Naš jezik sveti, jezik Hrvata.

Putom suzne doli, u tuzi i sreći,
Jezik otca moga krasio mi ime.

I kad mi mrtvoj bude u grob hladan leći,
Rieči na križu vezat će me s njime.
Hvala ti, Bože, u vieke vjekova
Za jezik naših dičnih pradjedova.

Hrvatski brate, kud ti noga hoda,
S tobom nek' ide govor majke tvoje.
Veličaj njime poviest slavnog roda –
Razpelo, stieg i tri svete boje.
Nek' svatko svojim zakiti se krasom,
K'o i djed neka istim priča glasom.

Istina nađe put

Umuknite, lažci, gadovi i smradovi,
Groznog Broza sinovi, sveđ podmukli lavovi!
Vjerni jugi voljenoj, petokraki crvenoj,
Sjeme gazde paklenog, mrzitelji roda svog.
Fotelje vam stečene kletvom mrtvih praćene,
U zlu tielu zao duh, u čas' smrti gorak kruh.
Knjiga će vas pamtiti, pjesma sramom kititi.
Umuknite, zlotvori! Glas iz jama govori –
Stotin' tisuć glasova umorenih sinova:
"Izdajice, slugani, kumunizmu prodani,
Duša vaša prljava krije djela krvava.
Poviest našu kaljate, u laži se valjate,
Na 'Dom spremni' pljujete, ogavine bljujete.
Zemlja plače pod vama, izdajičkim huljama.
Jasenovac spomen ljut, al' istina nađe put."

Ima nas Hrvata

Da junačtva nije, srdca bilo ne bi,
Ostali bi spomi na Borninu slavu.
Zaborav i pepel progutali sve bi –
Križ, stieg i boju crven-bijelu-plavu.
Al' junaka ima, ima nas Hrvata,
Još postoji stara kolievka od zlata.
U njoj dom je sveti častnih pradjedova,
Tu će Hrvat živjet' u vieke vjekova.
Bez žrtve junaka ne bi bilo roda,
Zvonimira grana odavno bi svela.
Plakala bi Zemlja k'o drvo bez ploda,
Poviest svoju dičnu ne bi preboljela.
Al' junaka ima, ima nas Hrvata,
Još postoji stara kolievka od zlata.
U njoj dom je sveti častnih pradjedova,
Tu će Hrvat živjet' u vieke vjekova.
Kom bi pjesnik pis'o, da junačtva nije,
Uzalud bi tekla Sava, Drava, Drina.
Opjevao ne bi blago najmilije –
Ono što se zove sladka Domovina.
Al' junaka ima, ima nas Hrvata,
Još postoji stara kolievka od zlata.
Branit će ju Hrvat snagom pradjedova,
Za Dom spreman ostat u vieke vjekova.

Ja sam s vama

Pruži ruku, s križa ću te skinut',
O zašto mi žarku želju kratiš?
Htjela bih te u zagrljaj svinut',
Siđi amo, za koga se patiš?
Čemu tielo bičem izranjeno,
Krvlju svetom okupan si cieli.

Zar Kralj Isus, janje bezazleno,
K'o razbojnik da se s dušom dieli?

"Ostavi me", glas se nježan čuo,
"Muku gorku podniet ću do kraja.
Bez mog križa stvor bi iztrunuo,
Nikad ne bi ugledao raja.
Nisam doš'o na sviet uživati,
Kraljevstvo se ne mjeri po kruni.
Voljom Boga začela me Mati,
Rieč proroka neka se izpuni:
Rodit će se diete sred Betle'ma,
Na drvo će prikovano biti,
Ruke, noge smrvljene posvema –
Kosti će mu ljudi prebrojiti.
Neka bude volja Otca moga,
Ljubav njeg'va dublja je od mora.
Žrtvovao Sina jedinoga
Zarad grieha okorjelog stvora.
U nedjelju, a u zoru ranu,
U oblaku što k'o sunce blista,
Ugledat ćeš slavom ovjenčanu
Krasnu sliku – uzkrsloga Krista.
Klikni snažno, čovječanstvo búdi,
Nek' odjekne sretna *aleluja*!
Krist uzkrsnu, tako će i ljudi,
Patnja gorka bude i prohuja.
U spom moje težke Kalvarije
Nek' se muka u srdcu ponavlja.
Krv i tielo, kad se jede, pije,
Nek' vas sjeća uzkrsnoga slavlja."

Kriste, brate, spasu čovječanstva,
Blago onom, koj' te kraljem zove.

Tajno vjere ljudstva i božanstva,
Vođa si nam u vječne vjekove.
Sretan Uzkrs, Kroacijo draga,
Nek' *trobojka* vije nadaleko.
Ne boj mi se Lucifera vraga,
– Ja sam s vama – Spasitelj je rek'o.

Pred razpelom

U Te gledam, mile oči sanjam,
Ruke pružam put svetog Ti lica.
Na koljenim' križu Tvom se klanjam,
U oku mi suza pokajica.
Moj Isuse, što bih ja bez Tebe,
Što bi duša, kad ju brige tište?
Kom' bih iš'o, kad srdce zazebe,
Gdje bih naš'o željno utočište?
Križu sveti, jedina mi nado,
Oslonac si, kud mi noga kroči.
Gledajuć' Te živjeti mi rado,
Budi sa mnom, dok ne sklopim oči.

Lipa naša domovino

Sve joj više riči blide,
Sve ju manje Rvat piva,
Sve se više gasi dide
Domoljublja vatra živa.
"Lipa naša Domovino",
Himno stara, himno mila,
Pivao te rod Ilira
I rvatskog roda vila.
Dok kosio seljak žito,
Dok kolivku mati ljulja,

Grlo roda plemenitog
Glasom ševe i slavulja –
S ratnikom, svatom, robom,
S prognanikom, umirućim,
Nad oltarom i nad grobom
Klicalo ti žarom vrućim.
"Lipa naša Domovino",
Častnim ustim' opivana,
Sveto gnizdo materino,
Diko Zrinskih, Frankopana.
Savom, Dravom il' Jadranom,
Gorom, dolom il' ravnicom,
Kojom unuk poš'o stranom,
Kitio te trobojnicom.
Himno Zemlje Kroacije,
Sve te manje Rvat piva,
Ni stalo mu kanda nije,
Što pepelom dragulj biva.
Oj budi se, rode, budi,
Nek' prkosi tvoja stina,
Di pisahu slavni ljudi:
"Lipa naša Domovina".

Kuća poglavnika

Ostavljena, tužna, sred šikarja gusta
Pod okriljem breze čami kuća jedna,
Zidovi klonuli od čekanja pusta –
Kuća Pavelića, sirotica biedna.

Nekada je život u toj kući vrio,
Seljački krušac miris'o pod pekom.
Otac s dječicom Očenaš molio,
Sanjao o danu sretnijemu nekom.

Slutio nije, da sred njeg'va krila
Mužkarčić mali – pradjedova slika,
Kog volja Božja rodu odredila –
Nosit će častno ime Poglavnika.

Kroz krv i suze hrvatskoga roda
Sinula zviezda čekana odavno –
Četrdeset prve osvanu sloboda,
Oživje ime Kroacije slavno.

K'o jednim duhom rod Hrvata dis'o,
Rame uz rame Domu vjerni bili.
Al' zlobni đavo sudbinu upis'o:
Satrt će znamen Hrvatici vili.

O strašnoj kobi Bog istinu znade,
Krvava para s Bleiburga se puši.
Tisuću jama, tko da ih sve nađe,
Sazdaše ranu u hrvatskoj duši.

Godine klize, jedna kuća čeka,
Obnemogla, pusta, raduje se nekom.
Možda Pavelići stignu izdaleka,
Nek' opet miriše kruh pod starom pekom.

Desetoga Travnja, gle čuda, iz groba
Biele se sjene pretvore u ljude.
Kućom jekne pjesma minuloga doba
"Nezavisna naša, nek' ti slava bude!"

Ožive junaci, jedno srdce, duša,
Katolik, musliman – bratac grli brata.
Džafer Kulenović Poglavnika sluša,
Obnavljaju davnu slogu u Hrvata.

Čim pievac zapjeva, junaka nestane,
Iz grmlja tek poskok u kuću se vraća
I čuva zidine kroz noći i dane,
Dok ne dođu opet Za Dom spremni, braća.

Plače stara kuća, razvaline strše,
Pamte bratsku slogu, što j' bila nekada.
Ak' vjetri i ljeta do zemlje je skrše,
Kamen osta kamen, i onda kad pada.

Neretva i Konjic zborit' će priču
Sinku, čije srdce poviesti se hvata:
"U Bradini je bila kuća jedna,
Tu je rođen čovjek – Poglavnik Hrvata."

Cviet Hrvata

Desetljeća prije sedam
Sretne četrdeset prve,
U knjigama čitam, gledam:
Krasni momci u rat vrve.
Prokušane junačine,
Na kapama znak hrvatski –
Stieg, označje Domovine;
Grla kliču složno, bratski:
"ZA DOM! SPREMNI!" poklik djeda
Nek' se slavi, nek' se pamti,
Što unuku poviest preda,
Nek' k'o baklja srdcem plamti.

Uz taj poklik Zrinski mrio,
"Za Dom" pala žrtva mnoga,
Spoticanja kamen bio

Sveti pozdrav roda moga.
Tisuć' jama, tisuć' uza
Natopila krv Hrvata,
Teklo more gorkih suza –
Pozdrav još se srdca hvata.
Ne pobiedi vraga sila
Prkos djeda u unuku
Niti klonu naša vila
Gledeć' roda težku muku.

S Velebita glas joj ori:
Za Dom! Za Dom! Mili moji!
Zviezda nade još sja, gori,
Još smo tu – na svome, svoji.
Kako jučer, tako sada
Mahnitaju *horde* divlje,
Al' što više Hrvat strada,
Srdce roda kuca življe.
Kuca, buja, nadima se,
Spremni! Spremni! vili vraća.
Čelik ruka ne slama se,
Kad su složna mila braća.

Četrdeset prve bilo,
U mislima i sad gledam,
Ono što je rod krasilo,
Zaboravu otet' ne dam.
U pol noći, u pol dneva
Kao predci složno, bratski,
"Za Dom spremni!" nek' se pjeva,
Neka raste cviet hrvatski.

Ime nepoznatoga dječaka

Velepromet ...Groza prava ...
Vrieme stalo – Nebo šuti.
Gdje *dušmana* lebdi slava,
Gdje urliče đavo ljuti –
Gdje na zidu "Slobo" piše,
Gdje krik smrtni uši para –
Sedamdeset ljudi diše,
Branitelji Vukovara.
Sveti Bono i svi svetci,
Pogledajte tužnu grupu;
Kom skriviše, netko reci,
Da na srama vise stupu?
U svom gradu svoj znoj lili,
Od postanka mirotvorci.
K'o hrvatski djedi bili
Za Dom spremni – častni borci.
Nema krivnje. Savjest čista,
Tuđu mrvu nisu htjeli.
Učila ih vjera Krista:
Po pravdi se plaća dieli.

Sedamdeset sirotana,
Jučer borci, danas 'ništa',
Sjećaju se sretnih dana,
Slobodice i ognjišta.
Ne. Ne plače duh junaka,
Zar bi junak vrli plak'o?
Već mrzka mu srbošaka,
Agresorskog rata pak'o.
Suri orli tuđeg neba
Vukovarska ruše gniezda,
Srbiju proširit' treba,
Nek Petrova zasja zviezda.

Sedamdeset ljudi sluša:
Crna smrt se šulja, ceri,
Pokajanje moli duša,
Oko đavla žrtve mjeri.
Četnik Dule, k'o hiena
Vreba, hoda, žrtvu traži,
Hladno srdce od kamena
Biednog stvora prietnjom draži.
Lav obiestni gleda, reži,
Rakije mu nikad dosti,
Krv hrvatsku piti teži,
Nesretnicim' mrvi kosti.
Sedamdeset mučenika,
Bože, tko je sad na redu?
Kog će klati grozne psine,
Da mu živom srdce jedu?

"Tebe hoću, tebe ne ću,
Danas, sutra, isto ti je."
Bocka Dule i popieva:
"Nema zemlje do Srbije!
Hej bre, momče, hajde vani,
Kog se bojiš, Hrvatino?
Glavu gore, mirno stani,
Da ti leglo materino ..."
Usta mladić, ali jao,
Glas nečiji ljuto cvili:
"Ne dirajte mojeg brata,
Smiluj mu se, striko mili."
Nogu dragog brace uze,
Priljubio uz nju lice,
Jeca, lije gorke suze –

Diete majke Hrvatice.
Stariji bi bratac iš'o,
Mlađi nogu pustit' ne će.
Viknu Dule: *"Nek' ti bude*
Lepe sreće sred nesreće."
Odahnusmo. Nebu hvala,
Ima duše u krvniku.
Savjest ga je prodrmala,
Da ne čini zla biedniku.

Ali jao! Božji ljudi –
Pijani se četnik trže:
"Deder mali, mjesto brata
Van izađi ... Brže, brže ..."

Nasta metež, ljudi cvile,
Ajme Bože, pa zar diete?
Četrnaest tek mu ljeta,
Što činite, zvieri klete?
Stariji se bratac diže,
Pred zlikovcem ruke sklapa,
Bracu ljubi, molbe niže,
Niz obraze suza kapa.
"Gospodine, pustite ga,
Cvjetak je tek nježan, mlađan.
Ja ću ići mjesto njega,
On je majčin sinak slađan."
"Bre, zaveži!" Dule dreknu
I odvuče žrtvu *vani.*
Sedamdeset ljudi jeknu,
Ljuta bol im srdce rani.

Glas urlik'o: *"Skidaj stvari,*
Želim, da te vidim gola.
Ne vredi ti brale više
Nevinosti areola!"
"Nemoj, striko, sramota me,
Nikome kriv nisam bio.
Sažaljenja imaj na me,
Mrava nisam pogazio."
"Skidaj stvari!" prolomi se
Srbovraga biesna dreka.
Plač dječaka orio se,
Vrag razori hram čovjeka.
"Boli, striko, boli, jako!
Pustite me ... Majkooo, jao!
Nemojte me živog rezat ..."
Anđeo je izdisao.

Velepromet ... Groza prava,
Sjećanja se strašna bude –
Slika ružna i krvava ...
Čujem roblje – svoje ljude,
Ponavljaju vječno "Zašto
Rod hrvatski stradat' mora?
Zar zlikovcu Bog bi prašt'o
I dao mu rajskog dvora?"
Slušam krike dječakove
I umirem skupa s njime;
Ubiše ga. Ni sad ne znam,
Kako mu je bilo ime.

Vukovarska golubica

Ti si žena, čvrsta stiena,
Brižna majka mučenica,
Sjajna zviezda svih vremena
Vukovarska golubica.
Ti si žena, što sred rata
K srdcu svinu bolne, mrtve,
Ti si knjiga, gdje su krvlju
Upisane težke žrtve.

Ti si žena *heroina*
Vriedna slave, poštovanja,
Tebi pjeva Domovina,
Tebi se i Nebo klanja.
Ti si ptica, kojoj krila
Prostrla se sred ravnica,
Hrabra žena, biela vila,
Vukovarska golubica.

I kad *dušman* čast ti uze,
Ponižena kad si bila,
Ti obrisa gorke suze
I ostade roda vila.
Ti si vrla Hrvatica,
Croatiji dar od Boga,
Slobode nam čuvarica,
Kćerka roda hrvatskoga.

Ti si žena *heroina*
Vriedna slave, poštovanja,
Tebi pjeva Domovina,
Tebi se i Nebo klanja.
Ti si ptica, kojoj krila
Prostrla se sred ravnica,
Hrabra žena, biela vila,
Vukovarska golubica.

Sveti Jeronim
(Oprosti mi, Bože, jer sam Dalmatinac[1])

U Stridonu, nekoć davno, u stoljeću četvrtome,
Rodilo se diete slavno sretnom otcu kršćanskome.
Bistrooki mužkić krasan, Jeronim mu ime dano,
Snagom duha već opasan, čedo Bogom darovano.
Al' narav mu, brate, kruta, tvrdi čelik, stanac kamen,
Biesni lavić, zmija ljuta, Dalmatinac, vatre plamen.
Neukrotiv, strastven, buran, ne boji se kazne nik've.
Neposlušan, kad oduran, užarene vrele tikve.
Ajme, zlo i naopako! Zar će biti zločest doviek?
"U Rim s njime!" veli ćako, "Nek' postane pravi čovjek."

—

Učo Donat, mudra glava, na ljutoga lava grmi:
"Iz muke se rađa slava, puti do nje sklizki, strmi!
Znanja nema bez nauka ni brata bez mile maje.
De utrudi, Jero, ruke, u knjizi ti mudrost sva je.
Narav kazni, jezik skrati, dobrim djelom ime steci,
Šutnjom čestom dan pozlati, na patnji se grade svetci.
Marno uči, pamti, čitaj, što ti piše pergamena.
K željnom cilju teži, hitaj, bud' učitelj svih vremena.
Na čelu ti Božji znaci, rođen si za stvari velje,
Blaženi su 'nom koraci, koj' ne sliedi grješne želje,
Koj' se znanjem ne *pirlita*, već se skromnim slugom čini;
Budi častnih ljudi svita, ponos miloj Domovini!"
Mlad Jeronim, Dalmatinac, željan svieta, željan znanja,
Nekadašnji biesni klinac, Donatu se smjerno klanja.
"Učitelju, hvala tebi, učenik te vjeran sliedi.
Ah, bez tebe znao ne bi', da mi knjiga zlata vriedi."

—

Dugi puti našeg Jeru odvedoše na *turneju*,

[1] Rodno je mjesto Svetoga Jeronima Štrigova (zagonetni Stridon) u Međimurju (ured.)

U Galiju i Trieru, u daleku Akvileju.
Dalmatinsko stablo mlado krasnim plodom rodi, zrije,
Moli, posti, trpi rado, snagu crpi iz Biblije.
U njoj skriven ključ života, u njoj silna mudrost leži,
Božjeg djela sva ljepota; duša Jere k Nebu teži.
Uronivši sav u Boga, Antiohiji se gubi,
Rieč jezika aramejskoga kao jezik majke ljubi.
Taj prastari govor Krista Dalmatincu snagu daje –
Da latinsko slovo blista za buduće naraštaje.
K'o rođeni baš Hebrejac Pismo Sveto pomno štije,
Dok razpeti Galilejac blagoslove na njeg' sije.

—

Naš Jeronim mašta, sanja, snage duha ne sustaju,
Evo novog putovanja halkidskomu pustom kraju.
Kamen, piesak, ljuta bieda, do inoka inok[2] posti.
Duša Vragu stana ne da – ljudske sjene – suhe kosti.
Odjeća im oštra vreća, pepeo na glavi, sivi,
Pokora im vječna sreća, mučenici, svetci živi.
Tu se vidi, junak tko je, tko prezire svieta čari.
Tu su borci vjere svoje, plemići i ubogari,
Braća Krista i inočtva, znanstvenici, častni otci,
Ljubitelji siromaštva, sveti ljudi i proroci …
Tu Jeronim prošlost kaje, s čovječanstva kaznu skida,
Svega sebe Bogu daje, kroz noć mrklu plače, rida.
A kad duša bila čista te zaradi kut u raju,
Pohrlio sluga Krista antiohijskomu kraju.
Kod biskupa Paulina svećeničtva primi znamen,
Svjetlonoša Božjeg Sina – u tminama žarki plamen.

—

Nigdje Jeri bića ravna, um predaka silan bio;
Resila ga djela slavna, voljom Božjom buj'o, zrio.
Ruže cvale, bodlja bola, u životu biva tako.
Svađa planu; gle razkola! Crkvi jao, naopako!

[2] inok – redovnik, samostanac, *monah* (št.)

Jeronimu duša grca, bojak bije snagom rieči.
Ranjenoga usred srdca moć Kristova tugu lieči.
U tegobi ljute muke, bijuć napad arianski,
Pružio mu bratske ruke dobri Grgur Nazianski.
Doziva ga Carigradu, nek' i tamo mudrost sije,
Perom, znanjem i kršćanstvom, nek' pogane zaodije.[3]
Na noge Jeronime, suđena ti putovanja;
Bog izreče tvoje ime … Eto novog žrtvovanja.

—

Po života gruboj stazi, tko bi znao, kraj joj gdje je,
Naš Jeronim hrabro gazi, u peru mu blago sve je.
"Carigrade, ostaj zbogom, iz Rima me Damaz viče.
Evo sluge, gle, pred tobom, vjerni Kristov nasljedniče."
U vječnome Petra gradu, dok klizilo mnogo ljeto,
Vulgata se slavna rodi – prevedeno Pismo Sveto.
Velebnica zbožnog Jere, lovor vienac pobjednika,
Srž i temelj prave vjere, kršćanski nam ponos, dika.

—

K'o da nikad sustat ne će, k'o da žiću nije vieka,
U Betlehem mudrac kreće, posao ga bitan čeka.
Zbog čovječje duše spasa, gle, samostan novi gradi,
Brižan pastir dobra glasa u njem' moli, pjeva, radi;
Ljutog lava narav kroti, kad s' iz čvrste prene sanje,
Proti đavlu sveđ se roti, kad ponudi uživanje
I kad vrela krv poteče pa ga sjeti, meso da je,
Jezik grješni kad mu reče: "Na svietu ti sreća sva je."
K savršenstvu duša teži, k Nebesim' se željno penje,
Križ na srdcu Jeri leži, svladavanje i trpljenje.
Kost-lubanja sveđ ga sjeća umiranja, smrti crne,
Žića je sve manja svieća, plamičak se gasi, trne.

—

Vrieme teklo, trošio se neumorni Hrvat sinac,
Obnemog'o, prignuo se nekoć kršni Dalmatinac.

[3] zaodije – zaodjene (št.)

Usahnule ruke dvie, vriedni prsti drhću, klone,
Mračna sjena oči krije, zar već zadnja zvona zvone?
Biće bi još htjelo radit', još je žara oštrog uma,
Želi čitat', pisat', gradit' krasna djela svog izuma.
Duh sanjari stvari velje, srdce lava kuca tiše,
Dovikuje: "Zalud želje, neka mlađi knjige piše.
Umiri se vriedna dušo, težki su ti, gle, koraci.
Bitku mnogu već si kuš'o, lađu pusti, sidro baci.
Daj krmilo zdravoj ruci, na mladima sviet ostaje.
Pripremaj se k mira luci, ondje radost vječna traje."

—

Oj, mučno je mirovati onom, tko se vriedan rodi,
A još teže ćutjet', znati, da te jad i boljka zgodi,
Pa umjesto hitrog mrava postaneš tek pužić spori,
Nema više tiela zdrava, dan za danom tèži, gòri.
Bolan nam je Jero sav, al' još kamen hladni stišće.
Za trapljenje nije mlitav, oproštenje Božje išće.
K'o da raja vriedan nije, *miserere* moli, reda,
Kamenom si grudi bije, živi svetac, glava sieda.
Lude dane sveđ prekapa, pokajanja broji ista.
Vrela suza curi, kapa, kraj jaslica Boga Krista.
Ručice mu topli dahom, obraščiće dlanom grije,
Pobožnošću zbori plahom – Moj Isuse, hladno ti je.
Želiš li što, diete drago, sred jaslica u pećini?
"Ništa, Jere, samo pjevaj 'Slavu Bogu na visini'."
Dugo svetac popievao mladom Kralju Svevišnjemu,
Pjevajuć' i zaspao u gradiću Betlehemu.
Počinak mu vječni bio, gdje Krist život započeo;
Čuj, još bruji glasak mio "Glori' in excelsis Deo".

—

U stoljeću četvrtome, gdjeno Hrvat danas kroči,
U Stridonu prastarome knjiga pomno zapis sroči:
U kršćanskog otca domu rodio se častni sinac
Na veselje rodu svomu, Svet Jeronim, Dalmatinac.

Silna bje mu pera snaga, štovao je zakon Boga,
Ostavi nam tovar blaga – blaga nerazpadljivoga.
Stranče, stani! Oteo si mnogi dragulj našeg kraja,
Ne svojataj Jeronima, taj Hrvatu dar iz raja.

—

Zaštitniče Dalmacije, učitelja, teologa,
Sveđ ponosu Kroacije, zviezdo neba hrvatskoga.
Daj nam sinke oštra uma, vjere svete prave ljude,
Zdravih misli i razuma, uspavanu sviest nek bude.
Neka Hrvat ljubi, cieni si podrietla kosti mrtve,
Na srdašcu, k'o na stieni, nek' upiše djeda žrtve.
A ti, majko, Hrvatice, praunuko Katarine,
Rađaj nove uzdanice, domoljube, Hrvatine.
Nek' junačkim duhom dišu, nek' su ponos svog izkona,
Imenom se krasnim pišu častnog Jere iz Stridona.
Nauk svetca, njiva plodna, neka im se srdca primi;
Postojat će gruda rodna, dok postoje Jeronimi.

Evo službenice!

Marijo, sretan rođendan želi ti Hrvatski narod!

Kad reče spremno "Evo službenice",
Obsjenila Te Duha Božjeg sila.
Cionske gore, biela golubice,
Joakima, Ane kćeri skromna, mila.

Od postanka si Bogom odabrana,
Da rodiš svietu Spasitelja Krista,
Da čovječanstvu budeš sveta, znana,
Da slava Neba u vjekove blista.

Kad otac Adam raj zemaljski 'zgubi,
Lukavi đavo kad ga u grieh sprati,

Čuj, prorok veli: "Bog vas, djeco, ljubi,
Krv njeg'va sina, krivnje će vam prati."

O drago krilo i blažena prsa,
Gdje bio stanak Nazarećaninu,
O lozo rodna nebeskoga trsa,
Čuvaj Hrvatu milu Domovinu.

Kroz dol suznu dok mu noga kroči,
Pradjeda vjera nek' ga s Tobom spaja.
Na srdcu Tvojem nek' zaklopi oči,
S Tobom na zemlji – s Tobom i sred raja.

U boj, za Dom! Spremni 'mriti!

(U spomen četristo petdesete obljetnice Sigetske bitke)

Silna *horda* i najezda Sigetskom se kraju valja …
Na *barjaku* mjesec, zviezda, znak su kojeg cara, kralja?
Europa zašto strepi, svetost križa koga vrieđa?
Kakav li duh *hordu* kriepi, kakva li joj vjera pređa?
Sultanova vojska to je, velikoga Sulejmana!
Sto tisuća čete broje, kras – ljepota Otomana.
Svieta pol' u turskoj vlasti, želja cara – tvrde rieči:
Slavni Beč će šaptom pasti, ali Siget želju prieči.
Oj ti dušo prokletnice, Sulejmane, star si! Dosta!
Pohlepa te prignu nice, žića pustog dan-dva osta.
Više imaš, više tražiš, u grob legneš praznih ruku,
Crv i mravak pojedu ti biedne kosti u *sanduku*.

Ljetna noćca nad Sigetom razastrla halju crnu,
Smrti grozne eto s četom – Osmanlije k tvrđi grnu.
Za oblake mjesec bjegnu, zvona cvile, bit će rata;
De pogledaj, čovjek stegnu k hrabrom srdcu mač od zlata.

Domoljublje okom sieva – zrcali se u njem slika
Onih, kojim' pjesma pjeva, da su sjeme pravednika.
Od mladosti ratnik velik, Ferdinandu oslon, nada,
Ruka, sablja, živi čelik, kog udari taj i pada.
Mnogu bitku s Turcim' bio, mnogi lovor vienac prim'o,
S poniznošću srast'o cio, u Razpelu utjeh im'o.
Ban Nikola ponos roda, slavne Šubić-Zrinske klice,
Spomen ubav svog naroda, sinak majke Hrvatice.

Hrabri momke odabrane – dvie tisuće petsto broji,
Hrvatskoga hrašća grane, 'Mađarona' jedva koji.
Desnica mu mača diže, ruknu bane zvonkim glasom,
Na Razpelo, gle, *prisiže* neumrle duše spasom:
"Ja, ban Niko, Zrinske krvi, moćnom Bogu *obećajem*:
Na braniku stojim prvi, na dar kralju život dajem.
Bitku ne ću napustiti ni Turčinu grad predati,
Hajd'mo braćo, bojak biti, štit nam svetci, Božja Mati.
Zakun'mo se stiegu, Kr'stu, premda nas je šaka,
Uz borbenost, volju čvrstu, čuvat ćemo čast predaka."
"U boj za Dom!" – "Spremni umrit!" – odjeknu po zidinama.
Družtvo Bogu prisegnulo, zakletva im svetost sama.

"U boj, za Dom!" srdce plamti … "U boj, za Dom!" nosi jeka …
"U boj, za Dom!" nek' se pamti Siget-bitka u viek vieka.
Ati njište, krvca lije, sablja zveči, leti koplje,
Ori jauk Turadije, zemlju prekri mrtvih snoplje.
Ah taj Siget, šaka praha! Hura! Napried Osmanlije!
Car Sulejman ne zna straha, kad se bitka za vlast bije.
Sokol ptići, ne sustajte, što je Siget za Turčina?
Spalite ga, osvajajte, kolji, guši *kaurina* …
Al' prkose kamen-zidi, al' prkose Hrvatine
Postojani kano hridi, smjeli divi Domovine.
Tri'est dana, tri'est zora, odoliev'o Siget stari,
U hrvatskog duši stvora upisani spomenari.

Na bitku kad vjernost sudi, kad prokletstvo snagu gubi,
Kad hrvatski smjeli ljudi, k'o i djedi domoljubi,
Predati se sili ne će niti milost tursku molit';
Rieči zarad hrabro mriet će, krvlju toplom Siget polit.
Tri'es't dana Turci bjesne, sikću, pište ljute zmije,
Vražja mržnja licem bljesne na sinove Kroacije:
"Pamtit ćete, pasji sini, Sulejmana preslavnoga,
Klanjat mu se k'o i ini, oj tako nam Alah–Boga."
Tisuć' kugla k tvrđi stiže – topova, gle, tristo puca,
Niko Šubić križnjak diže, bilo djeda jače kuca.
Ak' pogine, jednom gine, poštenjem će obraz sjati,
Sinci njeg've Domovine ime će mu veličati.

Sto tisuća prema šaci, Bože, spasi jato malo,
Hrvatine, sve junake, srdce štono obećalo,
Da do smrti zadnjeg trena uz Dom, uz rod, ponosito stoji
Pa ostaje Hrvat vjeran crven-bieloj-plavoj boji.
Pod *čadorom* tri'es't noći Sulejmana duša boli,
Zar Turčina silnoj moći jedan Šubić da odoli?
Nije l' care sveto sjeme, otomanske loze svita?
Zar je zalud krv i pleme dičnog djeda Bajazita?
Tri'es't dana ljutog biesa, prokletstvu se prkos smije.
Ode care put nebesa – k staru Beču stig'o nije.
Još mu savjest u čas smrti smiehom vražjim mira krati:
– Ti ne uspje Siget strti – slava kaznu doniela ti!

K'o da *čarke* mrtvog cara šalju banu kobni znamen –
Vatra topa grad razara, zastenjao temelj-kamen.
Bolno ječi Siget stari, žalobno se zvono glasa:
– Bane Niko, roda diko, bitka kraju – nema spasa.
Sin za sinom gine, pada, ruka jošte sablju steže,
Dokle tinja zadnja nada, zakletva ga Bogu veže.
I ban Šubić pade s njima, zjape, bole, ljute rane.

Urlik vrisnu među Turcima: "Mrije Šubić, Sulejmane!
Lav do zadnjeg grizo daha, al' k'o janje, gle, izdiše,
Blagoslov nam od Alaha – *kaurina* nema više."
Vrli Šubić k Nebu glednu, pokajanje Bog mu prima:
– Bože, uzmi dušu biednu, srdce dajem Hrvatima.

Sokolović, Mehmed-paša, *handžar* trže, s konja skoči;
"Alah! Alah, srećo naša, varaju l' nas zdrave oči?"
Sieče banu rusu glavu, e, da ne bi oživio,
Pa izusti k'o u slavu: "Dok si bio, baš si bio!
Za kukavca sablja nije, nit' se vienci šuši daju.
Da se za rod častno mrije, tek hrvatski sinci znaju.
Sto glava moj *handžar* sjek'o, tvoja tovar blaga vriedna!
Car Sulejman davno rek'o – Glava Zrinskog k'o ni jedna.
Tri'es't tisuć' naših ljudi smaknu tvoja četa mala,
Da j' Turaka takvih ćudi, Europa bi šaptom pala."
Mrli Šubić i Sulejman, car zbog vlasti, ban zbog časti,
Na Sigetu bilo tako, istina se ne da krasti.

Zemlja tutnji, Turčin grnu istim putom, kojim stig'o,
Mađar, Hrvat, A'strijanac – križ i *barjak* k Nebu digo.
Minu era Sulejmana, Beč veliča Zrinskog stvora,
Spasila ga hrabrost bana turske sablje i pomora.
Bitka prošla, život krenu u budućnost k'o i prije,
Hrvat ljubi uspomenu – velikane Kroacije.
Siget, Bleiburg il' Vukovar, volja Božja – priča ista:
Od stoljeća sedmog do sad, plemenitost roda blista.
Čuj: Japanac Niku bana hvalospjevom harnim kiti!
Stručkom cvieta Šubićeva zakiti se brate i ti.
Zrinko, Zrinka, darak mio – neka mladost ime nosi,
Što nam bane ostavio, unuk nek' se tim ponosi.

"U boj, spremni!", rode, grmi, kad zlikovac na Dom kreće,
Do slobode puti strmi, bez nje Hrvat nema sreće.

Slava banu čestitomu, vođi koji rieč ne gazi,
Vjeran kralju, Bogu svomu, dok po žića iš'o stazi.
Stoljeća su četir i pol, odkad Zrinskog bliešti zviezda
I razgoni smrtan oblak hrvatskoga iznad gniezda.
Sjaj, o zviezdo, zlatna, mila, svjetlom ovij grudu svetu,
Nek zapjeva naša vila uz čet'risto petdesetu!
K srdcu neka ruka hrli, domoljublju odpre vrata,
Um i duša nek' prigrli dičnu poviest u Hrvata.
Pa kad zjena oka zgasne, tješit će te zadnja mis'o:
Sin si bio Zemlje krasne, k'o i Zrinski za nju dis'o.

Bogo gore, Kroacija dolje

Sjatili se šišmiši i vrane
Uloviti sokola u visu.
Jurili ga do zorice rane,
Al' ga šuše dostignule nisu.

A kad sunce obasja vrhunce,
Zapjeva im grlo djevojačko:
"Ej vi šuše, krvoločne duše,
U sokola srdce je junačko.

Krilo njeg'vo ne sustaje lako,
On je čuvar neba hrvatskoga.
Jao onom, koji bi tak'o
Staru među kraja djedovskoga."

Klikni snažno, hrvatski sokole,
I raztjeraj vrane i šišmiše.
Bogo gore, Kroacija dolje –
OD STOLJEĆA SEDMOG TAKO
PIŠE.

Razpelo

Liepo li je vidjeti urede,
Gdje Razpelo na zidu visi.
Dok narodu svete stvari vriede,
Dok je odan pradjedova boji,
Dok se *barjak* Zvonimira vije
I dok Hrvat 'Za Dom spremni' kliče,
Bit će srdca, bit će Kroacije,
Novo sjeme iz grobova niče.
Rode mili, ostani uz Boga,
Uz sinove čestitoga *soja*.
Dok Stepinca štuješ velikoga,
Živjeti Domovina će tvoja.

Krasne pjesme – krasnom rodu

(Pok. svećeniku Petru Perici, 27.6.1881. – 25.10.1944., žrtvi komunističkoga režima)

'Do nebesa nek' se ori,
Zdravo Djevo, zoro zlata!'
Svetom Križu, Zlatnoj Zori
Kliče grlo u Hrvata.
Pjeva duša, srdce, um,
Rodno polje, mora šum,
Pjeva Daksa, Kotišina,
S kraja na kraj Domovina.

Krasne pjesme krasnom rodu –
Tko iznjedri tu milinu?
Tko li sroči dičnu ODU
Svetoj Djevi, Božjem Sinu?
Kojeg god je stvora trud,
Tomu vječna slava bud'.
A tko drugi da bi bio,
Već svog mora galeb mio?

Oštroumni Dalmatinac,
Perica mu Petar ime,
Pradjedova hrabri sinac,
Diete krša, bure, plime,
Koga zače žal i kam,
Kog hrvatstva grio plam.
Koj' svom Kristu život dao,
U božanskoj *bašči* cvao.

Ruka sina čestitoga
Ostavila divne spome
U čast Boga trojednoga,
Darak rodu hrvatskome;
Kad odjekne pjesme jek,
Ti se, brate, sjećaj viek
Svećenika domoljuba,
Kog sudbina stiže gruba.

Komunizma grješna sila
Trla Crkvu, vjeru svetu,
Nogom vraga pogazila
Kroaciju razapetu.
U suzama pliv'o rod,
Suza rodi krvav plod.
Bilo jada i nemira,
Plače stado bez pastira.

Petdeset i tri pravednika
Na otoku Daksi mole,
Ori pjesma mučenika,
Digli k Nebu ruke gole:
"Svet, svet, svet je Gospod Bog,
Kralj preslavni puka svog."
Sred vukova janjci poju,
Umiru za vjeru svoju.

Gle, Perica Petar stoji,
Dušmani mu svukli halju,
Kaznu krutu vrag mu kroji
K'o nedužnom Kristu kralju.
I smije se vražji zbor,
Gol k'o rođen trpi stvor,
Al' mu usna tiho moli,
Praštaj Bože Suznoj doli.

Puče puška, život gasnu,
Na dno jame tielo pade,
Bog uzeo dušu krasnu,
Zapis rodu sveđ ostade:
Umro svetac, Kristov brat,
Pjesma će ga viekom znat –
Rajska Djevo, zoro zlata,
Do Nebesa – klik Hrvata!

Zviezda Hrvata

Ti si, Djevo, zviezda, što trepćeš kroz tmine,
Svjetionik vječni roda hrvatskoga.
Ti si divni dragulj moje Domovine,
Cvjetak odabrani raja nebeskoga.

Ti si žarko sunce u danima hladnim,
Uprte su u Te uplakane oči.
Ti utjehu dieliš bolnima i gladnim,
Za skutima Tvojim Zemlja moja kroči.

Od stoljeća sedmog snaga si Hrvata,
U stieg nam i dušu utkala si niti.
Kroz radost i tugu, sred krvi i rata,
Poviest našu burnu pisala si i Ti.

Palme mučenika dok nam život krase,
Dok bïlo Stepinca u Hrvatu bije,
Dok se domoljublja plameni ne gase,
Bit će Tvog imena, bit će Kroacije.

Sjaji nam, o zviezdo, do zadnjeg zvona
I razsvietli pute do nebeskih vrata.
Ti si naša krasna zviezda od izkona,
Isusova Mati, kraljica Hrvata.

Sveti Rok

Na jugu Francuzke u Montpellieru
Grof i grofica, dvoje dobrih ljudi,
Imaju novca, kruha na svu mjeru,
Al' tužno srdce milo čedo žudi.

Rano i kasno, čuj, grofica moli:
"O daj mi, Bože, diete budi jedno.
Bez nasljednika prosjaci smo goli,
Kraj silnog blaga mrieti ćemo biedno."

Molila ona, Bog ju dobri čuo,
Posla joj plaću – Roka malenoga.
Duha Svetoga darom ga posuo,
Anđelak bio slika otca svoga.

Mati grofica sina uči, goji,
Čuva od grieha i svakog poroka.
S Kristova zdenca svog jedinca poji,
Preporučuje ga zjeni Božjeg oka.

Godine klize, roditelji mrli,
Dobio sinak veliko imanje.
I eto čuda, Francuz, momak vrli,
Ostavi svieta grješnog uživanje.

"Sliedi me Roko!" viknuo glas Krista,
"Daj sirotinji razpadljivo blago.
Nek' ti je sreća mladost sveta, čista,
Siromaštvo ti neka bude drago."

"Evo me, Kriste", reče Roko smjerno.
"Za srebrom, zlatom, srce me ne zebe.
Do zadnjeg daha služit ću Ti vjerno,

U bližnjem svojem gledati Tebe."

Krenuo mladić do Vječnoga grada
Na hodočašće, na daleke pute.
Patnju i muku žudi duša mlada,
Geslo bijaše: Kriste, sliedit ću Te.

I eto zgode za dobro mu djelo –
Harala kuga, pošast naopaka.
Bolnima mladić dade biće cielo,
Žrtva ljubavi od jutra do mraka.

Godinam' bio nevoljnima sluga,
Al' ovlada mu tielom bolest kleta.
Plaća mu ljudska sramotna poruga –
U šumu s njim, nek ne kuži svieta!

Rok zbori Kristu: "I ja sam k'o i Ti,
Dadoh im sebe, a pljunuše na me.
Nikoga nemam, da me lieči, štiti
I ruku mi pruži u danima tame."

"Ostani sa mnom, prijatelj mi budi,
Zbog Tebe ubog siromah sam post'o.
Blago i zdravlje uzeše mi ljudi,
U tuzi mojoj križ mi je tek ost'o."

Boluje Roko, nitko ga ne lieči,
Tek pas ga eno obilazi, hrani.
Kruha mu nosi, umiranje prieči,
Još patnji nisu odbrojeni dani.

Gle, voljom Božjom Gottard Pallastreli
Hodajuć' šumom bolestnika nađe.

Roko mu savjet evanđelja dieli –
Što više boli, patiti je slađe.

Prepozna Gottard u njem sveto biće,
Isusa Krista izpaćenog sliku.
Poklanja Nebu svu dušu i žiće,
Našao sreću u Rokinom liku.
–
Vrnu se biednik francuzkomu kraju,
Gdje nekad mu ime bijaše slavno.
Izjeden kugom, njeg'vi ga ne znaju,
Ah, on je post'o tuđin jako davno.

"U zatvor s njim! To je dotepenac,
Lažljivac, lupež, *špijun*, uhoda,
Nakaza ljudska ... Taj sumnjivi stranac
Da bude klica grofovskoga roda?"

Pet ljeta jadnik u tamnici trune,
Krivnje nema, al' trpi, izpašta.
Strpljivo šuti, sudbinu ne kune,
K'o Isus na križu zlikovcima prašta.

Stiže u zatvor kuga smrtonosna,
Roko iznova Kalvarijom krenu.
Ta strašna bolest, kazna spasonosna,
Izprati u raj dušu izpaćenu.
–
O sveti Roko, daj nam dio sebe,
U rani brata da spoznamo Boga.
Za novcem, ruhom srdce nek' ne zebe,
Nek' traži slavu Krista razpetoga.

Hrvat na papiru

Reci, brate, po srdcu i duši,
Koliko ti Domovina znači?
Muka njena i tebe li guši,
Il' iz tebe tek dvoličje zrači?
Jesi l' družtvo ljudi prevrtljivih,
Što se grbom tobož *pirlitaju*,
A kad treba djelo na vidjelo –
U mišje se rupe skrivaju.
Potajice smradnog Tita slave,
Na dva stolca cieli život sjede.
Kukavičje skrivaju glave,
Potajice petokraku sliede.
Prošlost našu proučit' ne žele,
Zalud nudit' domoljubne knjige.
Duše njine tek su voćke svele,
Rad' hrvatstva ne more ih brige.
Lažno oko iz prikrajka gleda,
Gdje patnici zbog pravde umiru,
Ne osjete bilo mrtvog djeda –
Hrvati su samo na papiru.

Svećeniku Matiji Žigroviću, žrtvi komunističkoga režima

To bilo jednom davno
U doba kobnog Tita
Kad 'kraljevstvo' mu slavno
Tvorila grješna svita –
Crvena petokraka.
To bilo tiekom rata
U vrieme smrtnih groza,
Kad Crkva u Hrvata
Trpjela silu Broza –
Pet desetljeća mraka.

Pregorke uspomene
I rane što još bole,
Ta priča štono krene
U srž istine gole –
Put zagorskoga briega.
Župa Gornje Jesenje,
Pradjeda mrtvog slika,
Barjak, sveto znamenje,
Hrvatskog roda dika –

Sinovi Svevišnjega.

Ovčice Kristu vjerne
Pastira sliede svoga,
Seljačke duše smjerne
Poštuju zakon Boga
I kamen svetih međa.
Pastir im plemeniti
Njihova roda *fela*
Poštenjem ime kiti,
A sred ponosnog čela
Trobojka blista pređa.

Domaći partizani,
Razpela mrzitelji,
Svezaše kao tata,
Po druga Tita želji,
Matiju Žigrovića.
I bilo groznih čina,
Sotonskih uživanja,
Muka hrvatskog sina
Od Krista ništa manja,
Muka nedužnog bića.

Konj ga o repu vuko,
Zlotvor gulio tielo,
Rane solio, tuko,
Biće mu satro cielo
U ime svog maršala.
A on, sred strašnih jada
K'o janje bezazleno
Patnju trpio rada
Za stado ucviljeno,
Za Krista, ideala.

I morao je mrieti
Zbog vjere i svog roda,
Al' trpi zloduh kleti,
Kom vrag za nogom hoda,
Kom luđačke su oči;
Koj' će samrtnog časa
Savjesti glase slušat
I lagati si kušat,
Da duši bit će spasa,
Kad sudu Pravde kroči.

Ne će l' crven-drugari
Zaštit vjernog brata
I čarobnim štapićem
Izbrisat krv Hrvata,
Skriti zbilje grozu?
Moćna šaka 'staroga'
Jugoslavije tvorca
Ne će l' branit' na sudu
Komunističkog borca
Do smrti vjernog Brozu?

—

Zbilo se jednom davno,
Al' spomen gorak osta,
Što ludim' bilo slavno,
Pametnim' ruglo posta –
Krvnik je sluga vraga.
Nek' narod vječno pamti
Izrode našeg praga,
Dane krvoprolića.
Nek u sjećanju nosi
Častnoga mučenika
Župe Gornje Jesenje –
Matiju Žigrovića.

Kroacija još je živa

Na razkrižju plače žena
Izranjena, ogoljena,
Težkom tugom ovijena,
Ne zna jadna, kud će poć'.
Obzire se na sve strane,
Dvie ruke, suhe grane,
Brišu oči uplakane –
Bliži joj se kobna noć.

K zemlji pala i nabraja:
"Umire vam, djeco, Maja,
Ucviljena do bezkraja
Suzom piše smrti trag.
Dala sam vam svakog blaga,
Al' oholost crnog vraga
Srdcim vašim bila draga –
Okaljaste rodni prag.

Od sloge vam mržnja *rađa*,
Razdor ljuti, zavist, svađa,
Mrtvačkoj mi škrinji građa –
Sudbe moje udes krut.
Ne znate li, djeco jadna,
Da nesloga, 'drúga' smradna,
Braću srdca goropadna
Upravlja na strmi put?

Umire vam tužna Majka,
Dodija mi vaša hajka,
Obećanja – pusta bajka,
Kaznu će vam težku dat'.
Zalud bila poviest častna,
Zalud vika gromoglasna,
Da ste pleme roda krasna,
Kad ne voli brata brat."

Smrtnim hropcem žena diše,
Zbori jadna tiho, tiše:
"Imena mi nema više,
Kruni mojoj bliedi sjaj."
Mrije žena. Vrag se smije,
Otrovnice pište zmije –
Nestat će Kroacije,
Poviesti joj doš'o kraj.

Al' de vidi, junak vrli
Umirućoj ženi hrli
Pa ju ljubi, pa ju grli,
Krasan junak, momak fin.
Podiže ju, na grud stavi,
Rubac crven-bieli-plavi
Po ranjenoj širi glavi –
Hrvatskoga roda sin.

I tješi ju: "Majko, prosti,
Griešio ti sinak dosti,
Al' zbog mrtvih pređa, kosti',
Spreman on je mriet za Dom.
Oj ne dam ti umirati,
Ti si moja stara Mati,
Ti ćeš opet kraljevati
U kraljevstvu slavnom svom."

Viknu junak glasom diva:
"Kroacija još je živa,
Na srdašcu mojem sniva,
Ne će ona lako mriet!
Amo braćo, Hrvatine,
U čast Majke Domovine,
K Nebu nek se poklik vine –
Za Dom! Spremni! Pozdrav svet!"

Domoljublje

To je ono, što nasliediš
Od majčice, otca, djeda,
Znamen sveti koj' do smrti
Iz srdca se brisat' ne da.

To su one svete boje,
Odtkana ti od njih halja,
Častna poviest Zemlje tvoje –
Tomislava hrabrog kralja.

To je dragulj, s kojeg Hrvat
Stoljećima strada, gine.
To je ono, po čemu si
Vjeran sinak Domovine.

To je dragulj, što ne tamni,
Ni kad zadnju čuješ odu –
Vječno svjetlo što kroz tmine
Gori, plamsa svom narodu.

To je ono, po čemu si
Vriedan spoma, vriedan žića,
Ono što ti kaže, da si
Dio Ante Starčevića.

Pamti, sinko, nauk dobro –
Plemena si hrvatskoga,
Ime Hrvat nisi probr'o,
Ono ti je dar od Boga.

Molitva branitelja

Koljena na tlu, srdce do srdca,
Muževa hrvatskih cieli roj!
Usta šapću rieč molitve ...
Zar opet kreću u ljut boj?
Zašto im duša plače, grca,
Vape l' od Boga vječni spas?
Hrabri borci hrvatskog puka,
Sinci – junaci, doma kras,
Ne mole za se. Rat i muka
Steče im žrtvom liepi raj.
O Bože, osim rajske plaće,
U svetce ih upiši, daj!

Gle, bogalja je među njima,
Proteza, hodulja, težkih rana
Neizbrisivih ožiljaka,
Spomen na stotinu groznih dana;
Na krvavu borbu za Dom,
Kad đavo otim'o Vukovar,
A Hrvat vjeran stiegu svom
Na oltar Majci Domovini
Polagao život na dar.
Žrtvovali su vrli sini
Neproživljenu sreću, radost,
Cvjetna polja i sunca sjaj –
Obitelj, ljubav, snove, mladost,
Dom otčev i rodni kraj ...

Koljena na tlu, gore srdca,
Junaka častnih cieli roj!
Duša za mrtvom braćom grca,
Za sokolima, koje proguta boj.

O dragi naši, Blago Zadro,
Saša, Mladene, Tomislave,
Ivo, Sebastiane, Mato,
Antune, Miroslave ...
Hrvatske Zemlje zlato,
Borci neumrle slave,
Ponosu svojeg roda.
Iz vaših života i krvi
Niče sladka sloboda.

Koljena kleče, brat do brata,
Živih patnika golem broj!
Čuj, žarko moli srdce Hrvata
Za rodni prag, za narod svoj,
Za ljepše sutra i bolji dan,
Za Božji blagoslov, za sretan brak.
Nek' Hrvatska Hrvatu bude stan,
U miru neka živi svak'.
Vraga nek' satre sila Krista,
U školi Razpelo neka vlada,
Djeca nek' rastu nevina, čista,
Nek' budu ponos sela i grada.
Nek' mladost ima posla, kruha,
U svojoj zemlji neka cvjeta.
Od stranog neka bježi duha
I lažnih čari tuđeg svieta.
Nek' vladari rodu služe rado,
Nek' čine, što je Bogu milo,
I skupljaju svoje stado
U Kroacije toplo krilo.
Nek' ciene častne branitelje
I vriednost svete krvi njine,
Nek štuju mučenika žrtve velje –
Taj lovor-vienac Domovine.

Ponizno moli brat do brata,
A u golemom množtvu Hrvata
Sklopljenih ruku čovjek kleči,
K'o i nekada tuguje, ječi ...
Zabrinut prebire "čudne niti",
Jer "Hrvat je opet težko biti".

Hrvatska moja

Hrvatska moja, kuda te vodi
Onaj, što krivim putima hodi?
Onaj tko stiegu okreće leđa,
Kog 'Za Dom spremni' boli i vrieđa,
Onaj ko'm tvoje mrzko je mlieko,
Koj danas laže, što j' jučer rek'o.
Hrvatska moja, kuda te vodi
Jadnik, ko'm režim crveni godi,
Koj' Bleiburgu se poklonit' ne će,
Već Brezovici sramotno kreće

I crvenim se naukom truje,
Na prošlost našu podmuklo pljuje?
Hrvatska moja, kraljice slavna,
Na tuđem čelu kruna ti davna,
Tvojim se cviećem tuđinac kiti,
S bistrog ti vrela milo mu piti.
Spala si jadna na nizke grane,
Stranci te kruhom bljutavim hrane –
Plodovim' štono gorki su vazda;
Gle, tuđin skuplja rod tvojih brazda,
Rod koji stvori ljubav Hrvata,
Dobro mu srdce od suhog zlata;
Rod kojemu njiva topljena znojem
Onih, što nisu svoji na svojem,
Onih što mukom plaćali bjehu
Danak tuđemu hiru i griehu.
Hrvatska moja, kuda te svrću
Oni, što s tebe dukate zgrću
I lažu, da su pošteno stekli?
Plati im Bože, kako su rekli.
O mili rode, patnički rode,
Sliepi i gluhi Zemlju nam vode.
Ne daj im, rode, svojega glasa,
Dok sliepac vlada, nema nam spasa.

Bilježka o pjesnikinji

Marija Dubravac, kći je pok. Stjepana i Kaje Stažić iz Čardaka (Bosna). Rođena je 24. ožujka 1949. u Štitaru – srdcu Šokadije, selu bogate seljačke tradicije i prošlosti, gdje se običaji djedova, krasota dukata i vezova (*šlingeraja*) održaše do danas. To pitomo selo pokraj Save, a pobliže šumi Rastovici, uz to što darova rodu i Bogu omašan broj poznatih slavonskih sinova i kćeri, osta u tančine vjerno imenu častnih pradjedova graničara, koji osiguraše čvrste temelje štitarskim sinovima i unucima; temelje, građene na svetoj Kristovoj vjeri, poštenju i domoljublju. Po tim

temeljnim zakonima odrasla je i siromašna djevojčica Marija – Mara, izpod šume, a srdce joj od prvih koraka prionu seljačkomu duhu, vječno pamteći da je "dite otca seljaka iz Štitara". Šumu, *leniju*, *Paukov sokak* i voljene *Paraćoske* zaključala je brižno u riznicu duše svoje, a srodnu ikavicu ne pušta zaboravu. Nakon osnovne škole ulazi u samostan. Završava Katehetsku školu i dielom glasbenu izobrazbu za liturgijsko pjevanje. Izlazkom iz samostana stupa u brak. U vrieme množtvenoga hrvatskog egzodusa odlazi s mužem u daleku Australiju. Uključuje se odmah u domoljubni rad protiv tadašnjega režima, zbog čega nije dolazila u Domovinu dvadeset dvie godine, sve do pada komunizma. Radila je kao učiteljica u hrvatskim školama i crkvama s djecom i mladima, priređujući razne svetčanosti prigodom vjerskih i narodnih blagdana. Pisanjem pjesama bavi se od ranoga djetinjstva. Tiekom života u Australiji izdala je dvie knjige pjesničtva, dvie knjige duhovnoga sadržaja, roman "Cvieće Mate Lovrića" i najnoviju knjigu pjesama "Rodu na dar". Niz pjesama domoljubnih, vjerskih, poviestnih i prigodnih objavila je na hrvatskim portalima. Članica je Hrvatske Akademije Znanosti i Umjetnosti u Diaspori (Domovina i Diaspora), članica Akademije Mostar, kao i članica Družtva hrvatske izvandomovinske lirike. Pjesme su joj protkane silnim domoljubljem, vjerom u Boga, nostalgijom za rodnom grudom i ukradenom mladošću te igrom okolnosti, koje su ju nagnale na dvadeset tisuća kilometara dalek odlazak. Nije stoga čudo, što u mnogim pjesmama oštro osuđuje tadašnji režim, dajući oduška boli te čežnjama i moleći Boga, da joj zadnje počivalište bude u Štitaru, u grobu natopljenu suzama milih roditelja, koji iz tuđine priželjkuju dio srdca svoga. Vrieme će pokazati, hoće li "seljačko dite izpod šume" nakon pet desetljeća mukotrpna života u tuđini uistinu naći groba u svojemu polju ili će, kao diete prognano, ostati ondje, gdje hrvatske kosti vječno plaču za rodnim krajem. Marijine pjesme najbolji su dokaz tuge hrvatskih izseljenika i neizbrisiv su pečat njezine ljubavi prema rodnoj Slavoniji i Domu hrvatskih pradjedova.

"Kariatidi"

Mladomisnicima fra Veselku i fra Anti

Označeni ste danas veličinom neba,
Životom, što ga ni smrt ne razara;
I kako je sveta ta vaša huda sudba
Kroz trenutke, što ih vrieme stvara.

Nek' vas ništa ne odtrgne od oltara,
Janje će vas snažit' iz svoga Izvora,
Da jačate žrtvom protiv zlotvora
I spašavate kobno palog stvora.

Bdijte i molite u strahoti želja,
Sviet je gòri, što vas manje treba;
O rodit će se, rodit' potomstva bolja,
Dok se vapaj bude uspinj'o do neba.

Sviet je krcat kužnih ludovanja,
I odtuda nema više višnjih ideala;
O stupovi nade i svietla obećanja
Pod lukom noći, što nas nadkrilila.

Blago onom, tko uztraje neumoran,
U jadu silan, u nadi spokojan;
U sreći zdvojan, u vjeri postojan,
Blago onom, tko ostane *nepatvoran.*

Blago onom, čije breme obremeni
U sjeni Onog, što stvari ovremeni
I čini, da se Duša stoliči u nebu,
A *smertno* tielo nadom zatoči u *grebu.*

Fra Mijo Matić – Duvnjak
Brixen, 15.VII.1972.

Moja Domovina
– pjesme

Moja Domovina 1991.

S iztoka
Martoložka mržnja ljubav okovala.
Tama svjetlost nadkrilila, studen milost zaledila.
Smrt je život ponizila.

Kuga vlada, strah se širi, gore crkve, samostani.
Došli tati, ubojice. Niz vrat bieli klizi *kama,*
Grizu zmije trorogice.

Sa zapada
Uljudbena samo šutnja znakovita.
Ljudska trulež *kartu* kroji, ista *bagra* škude zbraja,
Savjest niema, dok se broji.

Bože dragi Svemogući, za Dom Tvoju milost molim!
Očuvaj Ga u krjeposti, budi melem svakoj rani,
Dok Mu sinak grudu brani!

Bljesak 1995.

Bljesak strjeloviti
Naviestio je snagu Oluje.

Oluja 1995.

Olujni vjetar pomeo je smeće
S praga moje Domovine.

Čovjek
– pjesme

Molitva

Možda danas,
možda baš danas,
čujem glas
tako drag.
Možda se danas javi.
Dan je Gospodnji,
i možda se sjeti
da čekam,
da molim.
Možda me poželi čuti.
Možda nedostajem.
Nadam se,
vruće se nadam,
da će moja molitva
biti uslišana.

Stiena

Piše se poviest.
Pobjednici slave.
Gubitnici se razilaze
na sve strane.
Metež.
Potrošeno vrieme.
Vrieme čeka.
Jedni na cilju;
drugi se vraćaju na
početak.
Zbrka.
U svim tim previranjima
mali se čovjek
bori za običan,
skroman i jednostavan
život.
Među visokim planinama
gubi se stiena.

Čovjek

Sukob sa samim sobom.
Pobjeda druge strane ogledala.
Razbijena istina u tisuće komada.
Staklo se zabija pod nokte.
Dopisba s vlastitim ja.

Dolazak u posjet nepozvanoga gosta.
Tjesnaci širine nerazumievanja.
Neshvatljiva blizkost različitosti.
Svetčani prikaz najboljih mana.
Tužna slika sretnih dana.
Svađa sa svojom sjenom.
Svaka misao neprijatelj broj jedan.
U koracima zvuk izgubljenih godina.
Odkucaji srdca kao udari groma.
Oluja bjesni u duši.
Izvana tek laki povjetarac.
Topla krv grije jagodice.
Zatvorene usne proždiru rieči.
Tišina nervoze ruši most.
Negdje između zemlje i neba
jest svemir.
I čovjek.

Pečat

Volim čitati rukopis;
odkrivam srdce i dušu,
sebe i autora.
U pisanim je slovima
čovjek,
u riečima život,
istina.
I puno toga između redaka,
što pozorno čitam.
Osjećam blizkost,
povezanost sebe i teksta,
misli, koje spajaju
nebo i zemlju.

Rukopis je trag
vremena, prostora
i osjećaja,
vlastoručni pečat
srdca i duše,
koje na svoj način
pečatimo.

Izpit savjesti

Noćna ptica,
koja danju živi.
Noć je bieg od stvarnosti;
utočište izgubljenih duša.
Dan ima svoju cienu,
a noć bezplatno odkriva
smisao svega.
Talenti se množe.
Dragocjeno vrieme stvaranja.
Umjetničko poslanje života.
Velika odgovornost slobode.
Fina bezbrižnost okova.
Nova jednakost starih izbora.
Cieli čovjek izpod kišobrana.
Opeka suši uzavreli krug.
Otvorena kazališta zatvorenih predstava.
Široka akcija zahtjevnih granica.
Izpit savjesti dana i noći.

Kriza

Velika razprodaja.
Roba s grješkom
po sniženoj cieni.
Ogromna ušteda,
neprimjetna mana;
izplati se.
Dugi redovi,
kupci čekaju.
Kriza uzima danak,
nameti sve veći;
grješke se ponavljaju
i množe.
Razprodaja biede.
Stjecanje bogatstva
u praznim džepovima nade.
Koraci unatrag.
Kupovina magle.
Srušena ciena neprocjenjivih
vriednosti.

Krug

Razmažena tuga
u oskudici radosti.
Usahle suze
u nabujalim vodama ponosa.
Klizalište za profesionalce.
Amateri se spotiču na pjenu.
Udomljena bol
u ogledalu sreće.
Krive linije
u punom krugu.
Svjetlost bježi od leptira.
Leptir sliedi park.
Tuga u nježnosti.
Radost okrunjena
krunom od trnja.
Krv obojena laticama ruža.
Sjena na sunčanoj strani.

Uokvirena slika ljubavi

Obasjani kutovi duše.
Kružnica se vrti oko osi.
Izgladčana izgužvana roba.
Topli dodir gladčala.
Odkriveni biseri mora.
Obale okupane pjenom.
Šljunčane staze pieska.
Mekoća stiena u blatu.
Zvjezdano nebo odkrića.
Vjetar u travama rose.
Mirisi palme i čempresa.
Galebov pjev u svjetioniku.
Nježne latice srdca.
Albumi starih škrinja.
Herbarij izgubljenih dana.
Zaborav nađenih zrcala.
Uokvirena slika ljubavi.

Pospremanje

Razpeće želja na stup srama.
Griesi izvrgnuti ruglu i sramoti.
Generalno čišćenje interiera.
Temeljito pospremanje kuće.
Uređivanje okoliša.
Izpiranje starih napuštenih zdjela.
Vrčevi puni kiselog vina.
U košarama odbačeni pljesnivi kruh.
Prljavi dlanovi u mutnoj vodi.
Korienje se suši u gustim maglama.
Obilna rosa zalieva drač.
Buđenje tišine u usahloj nadi.
Jalovi snovi plodnih posrtanja.

Valcer

Užareni ledenjaci
krajeva juga.
Iztok večeri i zapad jutra.
Divlji konji u galopu.
Vrije snaga prirode.
Komadi leda pale vatru.
Plamen hladi nebo
i ledenjacima prži zemlju.
Voda izgara na mjesečini.
Oaza se hrani pustinjom.
Sjene plešu valcer.
Crvena masa u bielom odielu.
Bieli dani crvenih zastava.
Plava krv u podzemnim tunelima.
Ponornice gase žeđ i glad.
Polnoć poldana s ružičastim petljama.
Poldan polnoći u ružičastim plahtama.
Upaljena hladnoća ugašenih svjetala.

Muke po životu

Muke po životu.
Život po mukama.
Trajanje neograničeno.
Valjanost neupitna.
Stalno konzumiranje.
Umjetnost patnje.
Šarolikost boli.
Tuga u nadi.
Ljubav na izpitu.
Izgaranje vjere.
Život u mukama.
Muke u životu.
Oseke i plime.
Hod po tankoj žici.
Početak kraja.
Kraj početka.

Posveta franjevcima
– pjesme

(Krajem 17. stoljeća u tuzlanskome naselju Srednjoj Lipnici franjevci su sagradili kapelu Blažene Djevice Marije Lipničke, koja se i danas nalazi na istome mjestu.
Tri stoljeća poslije, u lipničkome zaselku Šikarama izgrađena je nova župna crkva Sv. Franje Asižkoga. Izpred moderne crkvene zgrade postavljen je kip Sv. Franje, rad akademskoga kipara Vene Jerkovića. Kip simbolizira višestoljetnu nazočnost franjevaca u tome prostoru. U znak zahvale za sva dobra, koja su franjevci učinili narodu mojega rodnoga kraja, posvećujem im nekoliko pjesama, od kojih je uredničtvo odabralo dvie.)

Maloj braći

Tko gladnomu daje,
Dragi Bog mu vraća;
s takvim osjećajem
žive Mala braća.

Osamsto godina
pomažu ljudima,
diele mir i dobro
u sakramentima.

Bolestnike lieče,
nepismene uče,
bore se, da sprieče
zla, što narod muče.

Nemoćnima daruju
vjeru, kruh i nadu,

odlutale ovčice
vraćaju svom stadu.

Za grješnike molitvom
traže oprštanje,
tako Boga štuju
braća Svetog Franje.

Sonet za franjevce

Milošću Božjom Sveti je Franjo
bio obdaren od rođenja,
o pravednosti je k'o diete sanj'o,
vidio svjetlost izbavljenja.

Kada je spoznao zakon života,
s braćom je svojom stvorio red,
koji krase mir i dobrota
i bistar pogled unapried.

U sviet je poslao zbor redovnika,
da šire vjeru u jednog Boga
i pomažu svim narodima.

Oni su danas ponos i dika
zemaljskog puka kršćanskoga,
zato: mir i dobro braći franjevcima.

Josip JURČIĆ

Ljepota starosti
– pjesme

Dječak i starac

Na ulici našeg grada
zastao je iznenada
krhki starac, siede kose,
jedva da ga noge nose.

Kao da se iz sna budi:
"Dječak bijah, dobri ljudi."
Pomilovao dječaka
nekako iz razkoraka,
a dječak se ne začudi.

Dječak se još i nasmije,
milovanje nikad nije
prekomjerno i bez cilja,
nego duši svakoj nosi
dragocjenost rajskog milja
kao zraka sunca rosi.

Zagreb, 14. lipnja 2017.

Starac i dječak

Dječak mali usred grada
zalutao iznenada,
ugledao starca sieda
krhkih nogu, lica blieda:

"Djede, čuvaj mene malog
izgubljenog, zalutalog.
Samo tu uz mene stoj,
dok ne dođe otac moj."

Starac zbunjen, al' tu stoji:
"Eto dječak me se ne boji,
nego mi se umiljava
kao zemlji rosna trava."

Uzaludna starost nije,
kad se dječak starcu smije.

14. lipnja 2017.

Pakao

Kad smo amo došli,
sve je bilo sjajno:
doline i brda,
more veličajno.
Obradili polje,
sagradili brode,
uredili luku
na obali vode
i pružili ruku
svakom dobre volje.

Al' odjednom dođe,
da sve po zlu pođe.
Nesloga među nami,
ne možemo sami.
Eto, težke tuge,
postadosmo sluge.

Čistilište

Mletčani, Mađari,
svi su gospodari.
Još i Turci stigli,
vjeru bi nam digli.
Carstvo Austrija,
za nas utopija.
Hrvati gdje bili,
uviek dobrodošli,
u Jugoslaviji
najgore su prošli.

Raj

Toliko vjekova
i toliko snova,
al' Hrvatska tu je
DOMOVINA NOVA.

9. lipnja 2017.

Jazovka

Kakav to je dan taj bio,
kad je Hrvat san svoj snio
i od ruke krvnikove
u Jami je završio?

Žumberačka gora danas
žarkim suncem obasjana
i trobojnim zastavama
sa svih strana Liepe naše
poginulim u čast maše:
"Život svoj ste dali za nas!"

Kakav je to dan tad bio,
svoj svojega usmrtio,
koji življet tek je htio?

Otčevi i majke stali
iz dna duše zaplakali:
Što se to sad ovdje zbiva,
nema njima sinka živa.

Da se ne dogodi više,
dokle ljetni vjetrić diše
i imena stradalima
nevidljivom rukom piše.

Da bi vazda sretna bila
Domovina naša mila!

Jama Jazovka, 22. lipnja 2017.

Dušan PAVELA

Nepresušno vrelo

O Bože,
kada progovorim,
čuvaj me od kojekakvih
jalovih rieči,
da mi srdce
ranjeno ne zaječi.
A još više me čuvaj
od onih, hudih i zlih,
da mi duša
ne oboli od njih.

Podari mi
prave rieči,
da ih poslat' mogu
bližnjemu svomu
ili na ovome svietu
čovjeku u nevolji
bilo komu,
poput lieka,
koji rane lieči.

A posebno Te molim,
neka mi
dadneš snagu,
da ih pretačem
u dobra djela.
I neka onda rieči
iz mene izviru
kao voda
iz nepresušnoga vrela.

Marinko MARINOVIĆ

Dogodovštine iz Hrvatskog obranbeno-osloboditeljskoga rata, VII.

– književne crtice

Mjesec zaštitio Svetog Antuna

Crkva Sv. Antuna Padovanskog u Vukmaniću kod Karlovca velebnica (*remek-djelo*) je gradnje u Vojnoj Krajini. Spomenik je *nultoga* razreda (*kategorije*). S njezina se zvonika zamalo mogu vidjeti tornjevi zagrebačke prvostolnice Uznesenja Blažene Djevice Marije. Tiekom godine 1991. četnici su se bili obrušili i na to zdanje. U jesen godine 1991. crkvu su minirali i krovište joj težko oštetili. Pa ipak, oltar crkve, zaštićen nekom nevidljivom rukom, napadaču je odolio. Kada su bradate spodobe, nakićene prekriženim strojničkim redenicima i dobrano ugrijane mržnjom i alkoholom, u večernjim satima upale u crkvu i pristupile oltaru, kako bi ga srušile, kroz otvor na krovištu, nastao zbog prijašnjega miniranja, nenadano se pojavio snop jaka svjetla. U strahu od svetčeve kazne četnici su smjesta petama dali vjetra. Pučani Vukmanića dobro su znali, kako je snop svjetla bio dar s neba, to jest odsjaj punoga mjeseca.

Marijin oltar

U srbočetničkome nasrnuću na Hrvatsku godine 1991.–1995. uokolo Benkovca, u zadarskome zaleđu, od četničke ruke stradale su gotovo sve rimokatoličke crkve. Četnici su tako miniranjem srušili franjevački samostan Gospe od Anđela u Karinu, crkvicu Svetoga Duha u Podgrađu, Sv. Martina u Lepurima, Sv. Mihovila u Popovićima i t.d. Crkvicu Sv. Nikole u Bruški zloglasni *kapetan Dragan* pretvorio je bio u tamnicu, gdje su mučeni hrvatski domoljubi, ali i zatvarani pravoslavci, koji nisu provodili *kepove*, kako je sam sebe nazivao, zapoviedi. Jedina crkva u cielome prostoru, koju četnici nisu dirali, bila je crkvica Sv. Ante na benkovačkome kaštelu. Crkvu Male Gospe u Benkovcu zbrisali su s lica zem-

lje, a građu odvezli te bacili na smetište. Crkvu Uznesenja Bl. Djevice Marije u Rodaljicama također su minirali i srušili, ali oltar u crkvi ostao je neoštećen. Po oslobođenju osvojenoga područja, kada su se razčišćivale ruševine crkve u Rodaljicama, pod oltarom Blažene Djevice Marije pronađena su dva velika kovčega (*sanduka*) dinamita, koja su iz nepoznatih razloga "zatajila", to jest nisu eksplodirala. Doista, neka nevidljiva, ali svima znana ruka, spriječila je rušenje Marijina oltara u Rodaljicama.

Vesele krave

Hrvatski obranbeno-osloboditeljski rat (Domovinski rat) u zadarskome je zaleđu započeo četničkim divljanjem i ubojstvima oko ušća rieke Zrmanje i Zelenoga Hrasta. Nastavio se duž stare rimske ceste *Via magnae*, od Nina do Skradina. Gotovo da i nije bilo sela na tome pravcu, koje četnička neman nije *opatrljila* svojim repom ili čaporkom. Jedno od mjesta, napadnuto od četnika, bilo je i Briševo, nedaleko od Poličnika, Murvice i Suhovara. Napali su ga zrakoplovstvom, tenkovima i pješačtvom. U napadu su uz četnike sudjelovali i pripadnici tzv. Jugoslavenske armije. Vidjevši taj golemi vojni stroj (*mašineriju*), kako nemilosrdno udara i uništava sve pred sobom, mještani su se razbježali, a u selu su ostale dvie krave. Hrabri hrvatski branitelji ubrzo su zaustavili napadače, pa je uzpostavljena i razdvojna crta. Na toj crti četnici izkopaše rovove, podigoše bunkere, prosuše minska polja i počeše snivati "vekovni san o zapadnim srbskim granicama i srbskome Zadru". Nakon dva tjedna od zaposjednuća Briševa, prošavši noću neozlieđene kroz minska polja, dvie krave osvanuše na slobodnome području. Jedan ih branitelj zamieti pa dovede u svoje dvorište, napoji i nahrani žedne i gladne životinje, nakon čega one odpočeše žalosno mukati. Kada se napokon pojavio vlastnik životinja i kada ga krave ugledaše, prestadoše mukati, a kad im se gospodar i približio, stadoše ga veselo, po rukama, lizati.

Pobiranje jaja

Na karlovačkoj bojištnici krajem godine 1991. boravili su "sladoledari", pripadnici Europskoga mirovnoga izaslanstva. Početkom 1992. zamienile su ih "čokolade", pripadnici kenijske bojne UNPROFOR-a. To

je i doba, kada je bojištnica koliko-toliko mirovala, to jest srbočetnička izazivanja bila su znatno prorieđena, odnosno manje žestoka. Mirovanjem bojištnice koristili su se i hrvatski političari, glasbeni zabavljači i likovni umjetnici, ali i duhovnici, kako bi pohodili bojište, ohrabrili hrvatske branitelje, eda izdrže u obrani Karlovca i središnje Hrvatske. Kod posjeta se znalo i darivati branitelje prigodnim darovima: čokoladama, sokovima, baterijskim svjetiljkama, cigaretama i sličnime. Razdvojna crta hrvatskih branitelja od četnika u zaselku Mikšićima, nadomak karlovačkomu prigradskomu naselju Turnju, bila je uzduž nekoliko težko oštećenih obiteljskih kuća i triju-četiriju sjenika. U tim su sjenicima bile kokoši, koje su redovito nesle jaja. Ta je jaja svakdan pobirao braniteljski dvojac Tomica i Zvonac. Kada je Mikšiće posjetio redovnik iz svetišta Blažene Djevice Marije iz Remeta, nadomak Zagrebu, branitelji su ga odlučili počastiti cvrćem (*kajganom*) od svježih jaja. U pobiranje jaja zaputio se rečeni dvojac, Tomica i Zvonac. Taj hrabri dvojac nije samo pobrao jaja, već je, uzput, *pobrao* i jednoga *čedu*, koji je također za svoje *majkane* pobirao jaja. Budući da se sve spretno i sretno završilo, nazočni je redovnik blagoslovio jaja i hrabre branitelje, ali uz zamolbu, da više ne pobiru jaja, jer na taj način nepotrebno izlažu pogibli svoje živote.

Jedinica mjere

Hrvati godine 1990. nisu željeli rat. Nastojali su ga pošto poto izbjeći. Znali su za sve strahote, koje rat donosi. Ta, zar od svih naroda u Europi nemaju Hrvati najdužu ratničku prošlost! Samo pet stotina godina trajao je njihov rat s Osmanlijama. Međutim, kada je koncem dvadesetoga stoljeća rat pokucao na njihova vrata, složno su k'o jedan uzeli puške u ruke braneći ljudsko dostojanstvo, četrnaeststoljetnu grudu i goli život. Za obranu doma trebalo je imati i prikladnu vojnu odoru. Prve odore stigle su tako iz prostora iztočne Njemačke, a zatim i one od zapadnoga svieta, šarene i prikrivne. S odorama stigle su i kape. Vojničke kape u Karlovac, grad na četiri rieke, došle su u lipnju godine 1991. Po tim vojnim kapama odmah je ustanovljena i nova mjerna jedinica. Veličina jedne kape, naime, to jest pokrivala za glavu, određivala se u Karlovu gradu (*Karlstadt*) po količini trešanja. Tako je najveću kapu od približno

pet kilograma trešanja ponio častnik Zbora narodne garde iz prigradskoga karlovačkoga naselja Hrnetić, kojemu je "Kapa" ujedno postala i tajno (*konspirativno*) ime.

Cesta smrti

Duž prometnice Karlovac–Šišljavić, uz lievu obalu rieke Kupe, u razdoblju od godine 1991. do 1995. nalazili su se utvrđeni položaji Hrvatske vojske. Ti položaji, ali i cestovna prometnica, bili su česta meta četničkoga topničtva s desne obale Kupe. Tom cestom, nazvanom i cestom smrti, prometovalo se između Karlovca i naselja Selce, Vodostaj, Donje Mekušje, Husje, Rečica, Pokupska Luka, Blatnica, Koritinja i Šišljavić. Tom cestom stizala je i hrana hrvatskim braniteljima, koji su budnim okom motrili, kako neprijatelj ne bi prešao rieku Kupu i s leđa udario na Karlovac. Imajući cielu duljinu prometnice kao na dlanu, neprijatelj je lako zamjećivao svako prometovanje po njoj, pa tako i dostavu hrane braniteljima, ma koliko se obskrbnici (*logističari*) trudili biti neprimjetnima. Hrana je na položaje uz rieku Kupu stizala iz Mrzloga Polja, iz restauracije nekadašnje tvornice "Jugoturbine", gdje se spremala i odakle se vozila u *manjerkama*. Vozači hrane bili su dragovoljci Šilo i Sajo. Kada je jednoga dana *manjerka* tako stigla u Šišljavić, na Rožen-breg, sliedio je snažan četnički minobacački napad. Nakon pola sata napad je počeo jenjavati, ali svakih sljedećih desetak minuta padala je na Rožen-breg po jedna granata. Ogladnjeli branitelj Tonica nije mogao čekati, da neprijateljsko granatiranje prestane, pa pritrči *manjerki*, otvori ju i na brzinu napuni zdjelicu špagetima. U tome trenutku, s četničkih položaja od zaposjednutoga Banskoga Kovačevca, doletje mina od 120 milimetara i padne posve blizu vojnoga skloništa. Od siline praska (*detonacije*) Tonica se sruši na leđa, a zdjelica puna špageta završi na glavi suborca Štrlje. Ipak, sve se završilo spretno i sretno. To je i bio razlog, da skloništem zaori braniteljski smieh. Međutim, uskoro skloništem potekoše i suze. Iz Rečice je naime radio-vezom bila zaprimljena viest, kako su u četničkome granatiranju spomenute prometnice živote izgubili dostavljači hrane Šilo i Sajo. Pa budi pametan!? U ratu treba imati i sreće!

Lisičja crta

U prosincu godine 1991. po ratištima na Kordunu zapala snježina. Biela ponjava prekrila šume, brda i doline, ali i minska polja. Satnija Hrvatske vojske na dugoreškoj crti bojištnice dobila zadaću, neka zaposjedne položaje prema brdu Kestenku i selu Lučici, sve kako bi spriečila moguće četničko napredovanje međuriečjem Korane i Mrežnice prema Karlovcu. Tu, u tome trenutku, težku zadaću hrvatskim vojnicima olakšala je neka nevidljiva lisica. Hrabra se satnija, naime, zaputila sniegom po lisičjemu tragu i sretno stigla na željeno odredište. Naravno, crta lisičjega traga bila je krivudava, baš onoliko, koliko je bilo dostatno, da se izbjegnu četničke mine, ali za hrvatske vojnike, u tome trenutku, jedina moguća, spasonosna i prava.

Tihon ŠEVKUNOV

Nekanonizirani svetci i druge pripoviedke
– odabrana priča

Uvodna napomena prevoditeljice

Arhimandrit i biskup Tihon Ševkunov,[1] *autor je knjige "Nekanonizirani svetci i druge pripoviedke", ruske uspješnice, koja je dosegla nakladu od milijun primjeraka. Ta uvjerljivo najprodavanija knjiga ruske duhovne književnosti, nagrađena brojnim književnim nagradama, prevedena na više od deset jezika, otvorila je novo poglavlje ruske suvremene književnosti, tzv. samostanske proze. Biskup Ševkunov suvremenoga čitatelja privlači istinitim pričama iz vlastita života, odkrivajući mu skriveni život redovnika* (monaha) *i Crkve, svjetovnih i svetih lica vođenih Božjom providnošću. Junaci tih priča, ruski redovnici, mudraci, starci i drugi ljudi iz života Crkve, prikazani su sa svim svojim vrlinama i slabostima, na nedogmatičan način. Portreti glavnih likova prikazani su jednostavnim, svakodnevnim jezikom. Pisac u predgovoru knjige jezgrovito opisuje pravoslavni sviet Rusije: "U ovoj knjizi želim pričati o tome predivnome svietu, u kojemu se živi po sasvim drugim zakonima od onih, koji vladaju običnim životom. To je sviet bezkonačno svietao, pun ljubavi i radostnih odkrića, nade i sreće, izkušenja, pobjeda i poraza, koji nose smisao, a najvrjednije, to je sviet snažne Božje sile i pomoći."*

Sliedi jedna pripoviedka iz navedene knjige u hrvatskome prievodu.

Deset dana. Prve poslušnosti[2]

Samostanska ćelija, u koju su me smjestili, nalazila se u prizemlju igumanova doma, čije su sobe bile točno iznad nas. U susjedstvu je, kako

[1] Biskup Tihon (svjetovnim imenom Juraj Aleksandrovič Ševkunov) rodio se 2. srpnja 1958. u Moskvi. Visoki je dostojanstvenik Ruske pravoslavne crkve, biskup Egorjevski, namjestnik Moskovskoga patrijarha.

[2] jedan od triju redovničkih zavjeta (siromaštvo, čistoća, poslušnost)

su me odmah upozorili, živio strog samostanski blagajnik, otac Natanael. Pomislio sam, kako ne bi bilo loše, da tim redovnicima daju jednostavnija imena. Dobro je, što otac Joan, kojega sam ovdje trebao pronaći, nije imao tako neobično ime.

U prostranoj svietloj samostanskoj ćeliji, zajedno s desetak postelja, stajali su stari ormari s drvenom rezbarijom, noćni ormarići, jednom riečju sve potrebno, da se čovjek odmori i prenoći. Ovdje se skupljao svakojak narod iz ciele države i odmah se moglo zamietiti, kako vladaju dobri i srdačni međuljudski odnosi.

Objasnili su mi, da ujutro i uvečer svi idu na službu Božju, a danju su poslušnosti. O kakvim je poslušnostima rieč – bit će mi rečeno. Možda sječa drva, možda pomoć u kuhinji ili u skladištu namirnica, a možda pometanje staza.

Navečer smo pošli na službu. Taj mi je put bilo vrlo težko stajati do samoga kraja. Služba nikako da završi i, na moje zaprepaštenje, trajala je više od četiri sata. Ali zato sam promatrao ljude, koji su izpunili hram. Uglavnom su to bile obične žene u godinama, rjeđe mužkarci. No, molilo se i mnogo mladih ljudi – u svakome slučaju, ovdje se moglo susresti više mladeži negoli u moskovskim crkvama. Naravno, tu su bili i hodočastnici, *jurodivi* i svi oni, koji čine duh ruskoga samostana i njegova predgrađa, duh koji se ne može ni s čime uzporediti.

Nakon službe svi smo pošli na večeru. Ondje su bila samo petorica redovnika, ostali su, kako su mi objasnili, jeli jedanput ili dvaput dnevno, tako da su blagovaonu napunili uglavnom izkušenici[3] i hodočastnici. Bila je poslužena jednostavna, ali ukusna hrana. Posebno odabran redovnik čitao je životopise (*žitije*) svetaca. Zajedno sa svima večeri je nazočio i strogi samostanski blagajnik Natanael. Tada je imao oko šestdeset i pet godina. Suhonjav i sied, ništa nije jeo, već je samo pazio na red i izpravljao čitača, ako bi taj pogriešio u naglasku ili nepravilno izgovorio neko pradavno bizantsko ime.

Po završetku večere svi smo ostali na svojim mjestima i ponovo je počela molitva – večernja. Zatim smo svi tiho zapjevali nešto prastaro i

[3] redovnički pripravnik, novak

milozvučno (*melodično*) te jedan za drugime krenuli ljubiti križ, koji je u ruci držao jedan od jeromonaha.[4]

Izašavši iz blagovaone, prvi sam put vidio samostan noću. Bio je neobično liep. Svjetiljke su osvjetljivale staze i krošnje drveća, a njihova svjetlost treperila je i na zgradama samostana. Sve to nije činilo noć u samostanu strašnom, već zagonetnom i spokojnom. Nije mi se ulazilo, ali su mi napomenuli, da nije uobičajeno šetati se noću. K tomu, sutra je trebalo rano ustati. Kada sam doznao u koliko sati, vrlo sam se uznemirio – nemoguće, u pet i trideset ujutro! Kod kuće nikada nisam tako rano ustajao.

U *pola šest*, kao što je bilo i obećano, probudila me glasna zvonjava. "Molitvama naših svetih otaca, Gospodine Isuse Kriste, smiluj nam se!" To je bio pospan glas onoga, koji je, raztvorivši vrata naše ćelije, pročitao zadanu molitvu i odvukao se dalje, buditi ostale.

Kako je bilo težko i neugodno ustajati tako rano, prati zube ledenom vodom u velikoj umivaoni! Već sam sto puta požalio, što sam došao ovamo, a još više, što sam obećao Bogu provesti ovdje punih deset dana. Komu su potrebna ta rana ustajanja? Zar Bogu? Naravno, nisu. Nama? Također ne. Muče sami sebe!

Na ulici je još bilo mračno. Redovnici su se u svojim lepršavim crnim mantijama šutke uzpinjali vijugavim stubama, koje su vodile prema crkvi Svetoga Mihovila (Mihajla), na visok brežuljak. Hodočastnici su se žurili za njima.

Uza svjetlo uljanica i svieća započinjala je služba Božja. Svi su molili Gospodina, Bogorodicu i zaštitnika samostana, mučenika Kornelija, blagoslov za idući dan. Na plamenu uljanice, koja je visjela pokraj čudotvorne slike, zapaljena je svieća u starinskome *fenjeru*, kojom se također palila vatra u pećima samostanske kuhinje. Nakon službe svi smo slušali jutarnje molitve i čitali listiće, koje su nam predali hodočastnici, moleći za zdravlje ili pokoj duša njihovih blizkih. Napokon su oni, koji nisu sudjelovali u daljnjemu bogoslužju, među njima i ja, krenuli na doručak.

[4] *pravoslav. kaluđer,* koji je uveden u svećenički red i smije obavljati svećeničku službu

Kada sam vidio čime ovdje hrane hodočastnike, popravilo mi se razpoloženje. Riba, kakva se težko može vidjeti i u Moskvi, usoljene gljive, tikvice, kaše – i heljdina i zobena, i sve to s uparenim (*pirjanim*) lukom. Ukratko, bilo je svega u izobilju. Zatim sam doznao, da se ovdje uobičajeno trude od srdca ugostiti sve radnike. Tako je bilo još od vremena upravljanja predhodnog igumana, otca Alipija. I sadašnji, arhimandrit Gabriel (Gavril), čuvao je taj običaj.

Za doručkom su redovnici i izkušenici prijateljski razgovarali, a ponekada se i šalili. To mi se vrlo svidjelo, takvu blagu dobroćudnost nisam još susreo u svietu.

U osam smo se sati mi, hodočastnici, okupili na gospodarstvenome dvorištu. Otac Maksim (čiji je sovjetski nadimak bio *brigadir*) pročitao je kratku molitvu i stao dieliti poslušnosti. Meni je kratko rekao: "Ideš čistiti." Nisam znao, što znači "čistiti", ali kada sam shvatio, tako sam se bio razljutio, da se umalo nisam okrenuo i otišao iz samostana. Mene je dopalo čišćenje izmetnice (*septičke jame*). No, smogao sam snage pa se svladao i prisilio odjenuti prljavu odjeću i škornje, koje su mi dali, kako bih se mogao uvući u jame.

Ne ću opisivati cieli taj dan. Proveo sam ga u smrdljivim jamama do pet sati popodne, izvlačeći iz njih tekuće blato s pieskom i puneći njime vjedra.

S vremena na vrieme, kada bih se izvukao iz svoje jame, da udahnem zraka, vidio bih, kako mi se tada činilo, redovnike, što bezposličare po samostanu, i prisjetio bih se predavanja iz bezbožtva i priča o ugojenim izrabljivačima u mantijama, licemjerima i bogomoljcima, koji ugnjetavaju naivan i običan narod, t.j., u danome slučaju, vidio sam sebe.

Tada još nisam znao, da svaki redovnik ima ne jedno, već množtvo poslušnosti i da se cieli redovnički život sastoji od rada i molitve. No, to je skriveno od nepoznatih pogleda. Redovnici rade u kovačnici, stolarskim i tesarskim radionama, pekarni, knjižnici ili peku *prosfor*.[5] Crkveni rizničar čisti oltar, priprema sve potrebno za bogoslužje, čisti crkvenu odjeću i predmete. Neki odlaze u nabavu namirnica, pripremaju jela za stotinu ljudi, za redovnike i za narod. Drugi rade u vrtu, na poljima ili u

[5] *pravoslav.* obredni bezkvasni pšenični hljebčić s Kristovim znakom

skladištu povrća. I tako dalje. A da i ne govorimo o tome, kako svi sudjeluju na višesatnome bogoslužju, pri kojemu svećenici izpoviedaju ljude, ponekad i do duboko u noć, i izpunjavaju još množtvo drugih obveza. Ali, kada se sjedi u kanalizacijskoj jami, sviet se čini mračnim i nepravednim.

Uvečer sam ponovo stajao na službi i čitao bezkonačan popis imena umrlih i listiće s imenima duša, za zdravlje, za spokoj ... za zdravlje, za spokoj ... Ivan, Agripina, Petra, Nadežda, bolesna Katarina, trudna Ana i putnik Nikola, poput živih slika prolazili su mi pred očima. Osjećajući odgovornost, trudio sam se ne samo nabrajati imena, nego se i moliti za njih. Samo me jedno mjesto razveselilo: bio je to listić napisan staračkim rukopisom i spomenom za zdravlje "zalutaloga dječaka Grgura". Zamislio sam toga pakostnoga dječaka, koji je svoju nesretnu baku doveo do očaja.

Kako sam želio ići kući! Još osam dana ove bezmislice! Uza sve to, nikako da sretnem otca Joana i nađem odgovore na svoja pitanja.

Sljedećega dana dali su mi, neka ciepam drva pa ih slažem na gole me hrpe, koje su se uzdizale na gospodarstvenome dvorištu poput neobičnih višekatnih koliba. Nikada u životu nisam čistio kanalizaciju, nikada nisam ciepao drva, čistio za kravama ili pometao pločnik, tako da se pri kraju mojega desetodnevnoga boravka u samostanu nakupilo mnogo dojmova, ali i razdražljivosti i umora. Sva ta "egzotika" bila mi je dosadna.

Ali, ipak sam vidio meni nepoznat sviet, koji me zadivio. S otcem Joanom sam se susreo tek uzput, na nekoliko minuta. Tada mi se on učinio običnim djedicom, naravno, vrlo dobrim, no podpuno običnim i ne previše zanimljivim. Moja su pitanja za njega bila podpuno blesava, no otac Joan svejedno me saslušao i u nedostatku vremena uputio, da se obratim igumanu Tavrionu. Po tko zna koji put malodušno sam primietio, da ni u kojemu slučaju ne ću zapamtiti to ime. Ipak, na pitanje, koje me tada posebno mučilo, o slikopisu – mogu li se njime baviti i kako se prema njemu odnosi Crkva – otac Joan dao mi je sasvim neočekivan odgovor. Tada mi je rekao:

– Pa slikopis je jezik. Njime se može obznaniti: "Razapni, razapni!" A može se i proslaviti Boga.

Odmah sam to upamtio i pomislio: a možda taj "djedica" i nije tako priprost.

Tada nisam nikako mogao znati, da će taj čovjek odrediti cielu moju sudbinu i postati jednim od glavnih odkrića u mojemu životu te zauviek ostati uzorom kršćanina, redovnika i svećenika.

Starac me na razstanku toplo zagrlio, blagoslovio i naredio mi, da se svakako dajbudi još jedanput vratim u samostan, a ja sam istoga trena posumnjao u mogućnost povratka. Činilo mi se, da će jedan put u Pskovo-pečerski samostan biti sasvim dostatan.

Dan prije odlazka napokon sam se, jedva jedvice, sjetio imena svećenika, kojemu sam se trebao obratiti po savjetu otca Joana. I pronašao sam igumana Tavriona. Pokazalo se, da je to redovnik srednjega rasta, star četrdesetak godina, visoko obrazovan (shvatio sam zamisao otca Joana: u tadašnjemu stanju trebali su mi "pametni razgovori"). Otac Tavrion ponio se prema meni pokroviteljski. Ozbiljno je odgovarao na moja mnogobrojna pitanja, a pred kraj razgovora savjetovao mi je, da čitam Sveto Pismo i svete otce, ujutro i navečer molim prema molitveniku, redovito se izpoviedam i pričešćujem i ono najvažnije –neka pronađem duhovnika. Otac Tavrion darovao mi je molitvenik sa psaltirom, koji je u to doba bio prava dragocjenost, i također me pozvao, da se vratim u samostan.

Izdržao sam svih deset dana. Rana ustajanja, poslušnosti, bezkonačne Božje službe s krikovima obsjednutih. Ne mogu reći, da sam žalio za izgubljenim vremenom, ali sam ipak zadnjega dana već žudio za Moskvom.

Oprostili su se sa mnom vrlo srdačno. S igumanovim blagoslovom, samostanski blagajnik dao mi je za put punih trideset rubalja. Dobio sam još i vreću s raznim ukusnim jelima. Ušao sam u crkvu pomoliti se, ali sam s kratkotrajnom sjetom i zahvalnošću te radostnim predosjećajem povratka u Moskvu izašao iz samostana.

I tada se dogodilo nešto, što me doista zgrozilo. Prvi put u deset dana, čim sam se našao s druge strane samostanskih vrata, prvo što sam

osjetio, bila je neizdrživa želja, da bacim sve stvari i brzo potrčim natrag u samostan! Nikada to ne bih od sebe očekivao. Prisilio sam se polako krenuti prema autobusnom kolodvoru. Sa svakom sam minutom sve više shvaćao, da sam se našao u sasvim drugome svietu od onoga, koji sam napustio prije deset dana.

Bila je rana večer. Obični ljudi prolazili su ulicom. Ususret mi je išao mladić, koji je žvakao pirošku i uzput grizao jabuku. Sjećam se, kakvu je u meni grozu izazvala ta sasvim obična slika. Nisam mogao shvatiti, zašto. Napokon sam se dosjetio, da sam u deset dana navikao pristupati k jelu tek nakon molitve, i zbog toga mi se učinilo neprihvatljivime jesti na brzinu i uzput.

Iz kina je izlazila mladež. Netko se glasno smijao. Zaljubljeni parovi zagrljeni su prolazili pokraj mene. Sve je bilo u redu, osim toga što sam se ja iz nekoga razloga osjećao kao podpuni stranac.

Sa mnom su u odjeljku (*kupeu*) putovale dvie djevojke i mladić, moj vršnjak. Popeo sam se na gornji ležaj, a oni su u međuvremenu izvadili hranu i vino. Očito su zamislili veselo putovanje i uporno su me zvali, da im se pridružim. Još prije deset dana ja bih to prihvatio bez ikakva razmišljanja i liepo bismo proveli vrieme. No, sada sam samo nešto promrmljao kao odgovor, zavukao se u svoj ležaj i sav put čitao neke meni nerazumljive slavenske rieči iz molitvenika, koji mi je darovao otac Tavrion, uz vesela dobacivanja mojih suputnika i pozive, da se spustim na grješnu zemlju. Niti na trenutak nisam osuđivao to družtvo i – Bože, sačuvaj! – nisam držao sebe svetcem, a njih grješnicima. To nisam štoviše ni pomislio. Jednostavno, sve je postalo drugčije.

Prevela s ruskoga na hrvatski **Sanja Aslanovski Tokić**

Nedjeljka ANDRIĆ-NOVINC

Drveni stolčić

(igrokaz u 4 prizora)

Mjesto radnje: Nazaret – kućica Sv. Obitelji
Osobe: MARIJA, JOSIP i ISUS

PRVI PRIZOR

Skromno opremljena prostorija. Na sredini stol i tri stolca. Na stolu uljanica, zemljani vrč i čaša (zemljana). U drugome dielu prostorije manji drveni poličar, na policama zdjele i pribor. Na gornjoj polici zemljana posuda s cviećem. Ondje se još nalazi stolac, na kojemu je umivaljka, vrč s vodom i bieli laneni ručnik, te drvena klupa s naslonjačem, na kojoj sjedi Isus i drži razmotan svitak te zadubljeno čita. Marija posprema prostoriju i obraća se Isusu.

MARIJA: Sine dragi, čedo moje, vidi, kako je liep dan! Što ne ideš malo van? Evo, čujem djecu svana, baš su liepo razigrana. (*Izvana se čuje žagor i smieh djece.*)

ISUS: Učim Knjigu Sirahovu, punu mudrih poučaka. O, hvala ti, majko draga, želiš, da se razveselim. To je dobro, nije loše, al' čitanje sad' mi draže. Naučiti puno hoću.

MARIJA: A, zato ti pališ noću onu malu uljanicu, jer mudrosti Svete Knjige približiti želiš srdcu.

ISUS: Majko, ne ljutiš se valjda jako, što ja noću trošim ulja. Dan je kratak te noć dulja, a srdce mi znanja željno, pa ja učim, što je vriedno u životu činiti.

MARIJA: Dobro, sine moj jedini, sa Svetom se Knjigom sjedini, kako bi Bogu ugodio, smjeran život provodio. Pročitaj i meni glasno koju mudrost, sine, da mi bude posve jasno, kako živjet' meni treba, da zaslužim kutak Neba.

ISUS: Evo, evo, samo tren. U izrjeke mudrostne sav sam bio zadubljen. Pokraj mene majko sjedi, pjesma o vrstnoj ženi baš za tebe evo vriedi. (*Isus čita iz svitka:*) ... *mila je žena radost mužu svojem i znanje mu njezino*

kosti ojačava. Dar je Gospodnji žena šutljiva i nema ciene duši dobro odgojenoj. A milina je na milinu žena stidljiva ... muževljevo se srdce uzda u nju ... ona mu čini dobro, a ne zlo, u sve dane vieka svojega ... Pribavlja vunu i lan i vješto radi rukama marnim ... još za noći ustaje i hrani svoje ukućane ... rukama se maša preslice i prstima drži vreteno. Siromahu svoj dlan otvara, ruke pruža nevoljnicima ... Odjevena je snagom i dostojanstvom pa se smije danu budućemu. Svoja usta ne otvara i pobožan joj nauk na jeziku, na vladanje pazi ukućana i ne jede kruha bezposlice ... sinovi njezini podižu se i sretnom ju nazivaju, i muž njezin hvali ju: "Mnoge su žene bile vrstne, ali ti ih sve nadmašuješ."... Evo, čuješ, kako veli, baš si takva, majko, ti.

MARIJA: Hvala tebi, dragi sine! A, što svojemu srdcu stavljaš?

ISUS (*nastavlja čitati*): *... zato se pomolih i razbor dobih; zavapih i primih duh mudrosti ... svaka je mudrost od Gospoda i s Njime je dovieka ... tko štuje otca, okajava griehe svoje, i tko časti majku svoju, sabire blago ... sine moj riečju i djelom štuj otca svojega, da te od njega stigne blagoslov ... sine moj, pomozi otca svojeg u starosti i ne žalosti ga za života njegova ... svim srdcem poštuj otca svojeg i ne zaboravi majčinih boli. Sjeti se, da im život duguješ: kako da im uzvratiš sve, što učiniše za te? ...*

(*Isus malo zastane, nježno pogleda u majku pa kaže:*)

ISUS: I proroka Izaiju proučiti dobro želim. Svakoj rieči se veselim. Slušaj ovo dobro, majko, pa u svoje srdce spremi ... (*i nastavi čitati iz svitka:*) *Evo Sluge mojega, koga podupirem, mojeg izabranika, miljenika duše moje. Na njega sam duha svojeg izlio, da donosi pravo narodima ... On ne lomi napuknutu trsku i ne gasi stienj, što tinja ... vjerno on donosi pravdu, i ne sustaje i ne slabi, dok na zemlji ne uzpostavi pravo. Otoci žude za njegovim naukom ... Ja, Jahve, u pravdi te pozvah, čvrsto te za ruku uzeh; oblikovah te i postavih za Savez narodu i svjetlost pucima, da otvoriš oči sliepima, izvedeš sužnje iz zatvora, iz tamnice one što žive u tami ... nove događaje ja navieštam, i prije negoli se pokažu, vama ih objavljujem ...*

(*Marija zadrži pogled na Isusu i duboko se zamisli nada tim riečima ...*)

DRUGI PRIZOR

U tome trenutku u prostoriju (na pozornicu) ulazi Josip u radnoj odjeći sa zavrnutim rukavima i pregačom na sebi. U ruci drži malen, liepo izrađen stolčić i pokazuje ga Mariji.

JOSIP: Hajd' pogledaj, Marijo, kako sam ga izradio. Hoće li bit' zadovoljna sestra tvoja Kleofina?!

MARIJA (*uzima stolčić i razgleda ga diveći se, pa i sjedne malo na nj*): O, dobar si majstor i umjetnik svojeg obrta, ruka ti je vriedna zlata. Bog te zbilja obdario. Krasno si ga napravio. Aaa, mog'o bi ti i meni takav stolčić napraviti. Kada sjednem presti lan, da si noge odmaram. Il' kad budem milom sinu vezla novu rubeninu. Ili kad' u vrtu kopam, pa se umorim, da na njemu svoje tielo malo odmorim.

JOSIP: O, za tebe Marijo, obećavam evo sada, napravit ću stolčić rada za dva do tri Božja dana. Ti si brižna, dobra majka, vriedna, tiha, poučljiva, zaručnica moja smjerna, čuvarica kućnog praga, namjerniku svakom draga. Vrt je tvoj k'o rajski, sav mirisan i obojen divnim plodovima. Najljepša si djeva, čista, i najbolja ti si majka ovoga Božjega djeteta. Za tebe ću činit' sve, u čistoći ljubim te.

(*Isus smota svitak i stavlja ga na policu te prilazi Josipu govoreći:*)

ISUS: Otče dobri moj, treba li stolčić ovaj danas teti odnieti? Rado ću to učiniti. Ako treba kod uljara ulja kupit', u povratku ja ću svratit'. Za stolčić će teta valjda i novčić koji platit'.

JOSIP: O, Ješua, baš ti hvala. Dobro će mi doći predah, stanka mala, da si ruke natrudene u melemu ja operem. Da se odmorim i sjednem uz čašicu krjepka vina. Skuplja se blanjotina već danima pa mi mjesto zauzima u stolarskoj mojoj radioni. Treba sve to počistiti, pokupiti. Blanjicu, pile naoštriti. Reda malo napraviti; kladivac, čavle, sjekiricu, nožić, dlieta i ljepilo – posložiti na policu.

ISUS: Dobri otče, odmori se. Ljubim tvoje vriedne ruke, koje su me odhranile. Iz nevolja i pogibli, one su me izbavile. U naručju tvojemu sam otče, zaštićen od svega bio. Zato si mi drag i mio. Evo, kad se vratim kući, rado ću ti ja pomoći tvoju radionu očistiti, pospremiti.

JOSIP: Hvala, sine! Hajde pođi i vrati se prije mraka, da se ne brine tvoja majka.

(Isus uzima stolčić i odlazi s pozornice ...)

TREĆI PRIZOR

Josip sjedi za stolom i izpija čašu vina, koje mu je Marija natočila iz vrča.

MARIJA: Josipe, moj mužu, večera će skoro biti. Blanjotine mi donesi, ona će mi na ognjištu dobro vatru razgoriti. Kruščiće ću umiesiti, sladkoga zelja pripraviti, na ognjištu zgotoviti. A ti dotle naše blago u stajici izčetkaj, napoji ga i nahrani.

I Josip i Marija odlaze iz prostorije (s pozornice). Čuje se iz daljega njakanje magarca i blejanje ovaca (snimka).

ČETVRTI PRIZOR

Marija se vraća i nosi na pladnju kruščiće i zdjelu s kuhanim zeljem te ih stavlja na stol. Postavlja stol. S police uzima tri tanjura i tri žlice i razporeduje ih po stolu. Sjeda na klupu i odahne. Ali, malo se uznemiri okrećući glavu lievo-desno. U to ulazi i Josip. Marija ustaje i uzima vrč s vodom pa polieva ruke Josipu iznad umivaljke. Josip opere ruke i obriše ih ručnikom. Zatim oboje sjednu na klupu.

JOSIP: Što je, što si tako zabrinuta?

MARIJA: Večera je evo spremna, a Isusa kući nema. Uviek strepim zbog mostića razklimanog, koji mora prieći ondje. A i lutalica ja se bojim, što u sumrak idu gradom, zato sad' minute brojim. Plašim se, i da će straža gradska vrata zatvoriti. Gdje će onda prenoćiti ...?

JOSIP: Zasigurno se zaigrao kod potoka s dječacima. Il' s Jakovom s pašnjaka možda kući ovce vraća. Znaš, da vole se k'o braća. Nemoj odmah zlo slutiti. Anđeli će ga čuvati i molitva naša smjerna.

MARIJA: Bože, Ti ga čuvaj, vodi, da se ništa zla ne zgodi.

(U taj tren Isus ulazi i na dlanovima nosi pregršt maslina pa sam za sebe govori:)

ISUS: Majku dragu, dobrog otca masline će radovati. Za večeru uz varivo i njih ćemo blagovati.

JOSIP *(iznenađeno upita)*: Bože mili, dragi sine, ta odkuda te masline? Gdje si bio? Ooo, nisi li tuđ' maslinik, ne daj Bože, posjetio?

ISUS: Nisam, nisam, otče! Teta me je zamolila, da naberem njoj maslina, pa je ovu malu pregršt za uzvrat mi darovala. Radostan sam zbog tog bio pa evo iz ljubavi i za vas ih sve donio.

MARIJA *(milujući Isusa po kosi, kaže)*: Dobar si ti, diete naše. Liepo pamtiš i pouke. Hajd', operi sada ruke, da večerat' započnemo. Dug je bio ovaj dan, izcrpljen od trudna rada, otac ti je jako gladan.

Isus predaje majci masline i odlazi oprati ruke, a Marija stavlja masline u zdjelicu na stol i pali uljanicu. Staju sve troje uza stol sklopljenih ruku i pognutih glava. Josip blagoslivlja kruščiće i izgovara zahvalnu molitvu.

JOSIP: Dobri Bože, tebi hvala za sav trud i rad, i za ovaj dan. Nek' za dušu i za tielo bude nama koristan. Blagoslovi, Otče naš, darove nam ove, što ih svakdan pripravljaš. Amen!

MARIJA i ISUS: Amen! Amen!

Isus, Marija i Josip sjedaju za stol i spušta se zastor.

****

Može se sada odpjevati pjesma **"Obitelj Sveta"** pjesnikinje Nedjeljke Andrić-Novinc.

Obitelj Sveta

Obitelj Sveta, brižna i čedna,
šutljiva, mudra, smjerna i vriedna,
na pomoć svakom bila je spremna
u Nazaretu, u Nazaretu.

Obitelj Sveta iz Nazareta
uzor je pravi vjere, ljubavi
obiteljima kršćanskog svieta
diljem planeta, diljem planeta,
Obitelj Sveta iz Nazareta.

Zagovor njezin molimo sada,
da ljubav, sloga kod nas procvjeta,
u našem domu, nek' bdije, vlada
Obitelj Sveta, Obitelj Sveta!

Obitelj Sveta iz Nazareta
uzor je pravi vjere, ljubavi
obiteljima kršćanskog svieta
diljem planeta, diljem planeta,
Obitelj Sveta iz Nazareta.

Sročiteljica igrokaza: Nedjeljka Andrić-Novinc, Slavonski Brod, listopada 2011.

OBITELJ SVETA

Tekst i glazba: Nedjeljka Andrić
Dvoglasna obrada: Đuka Andrić

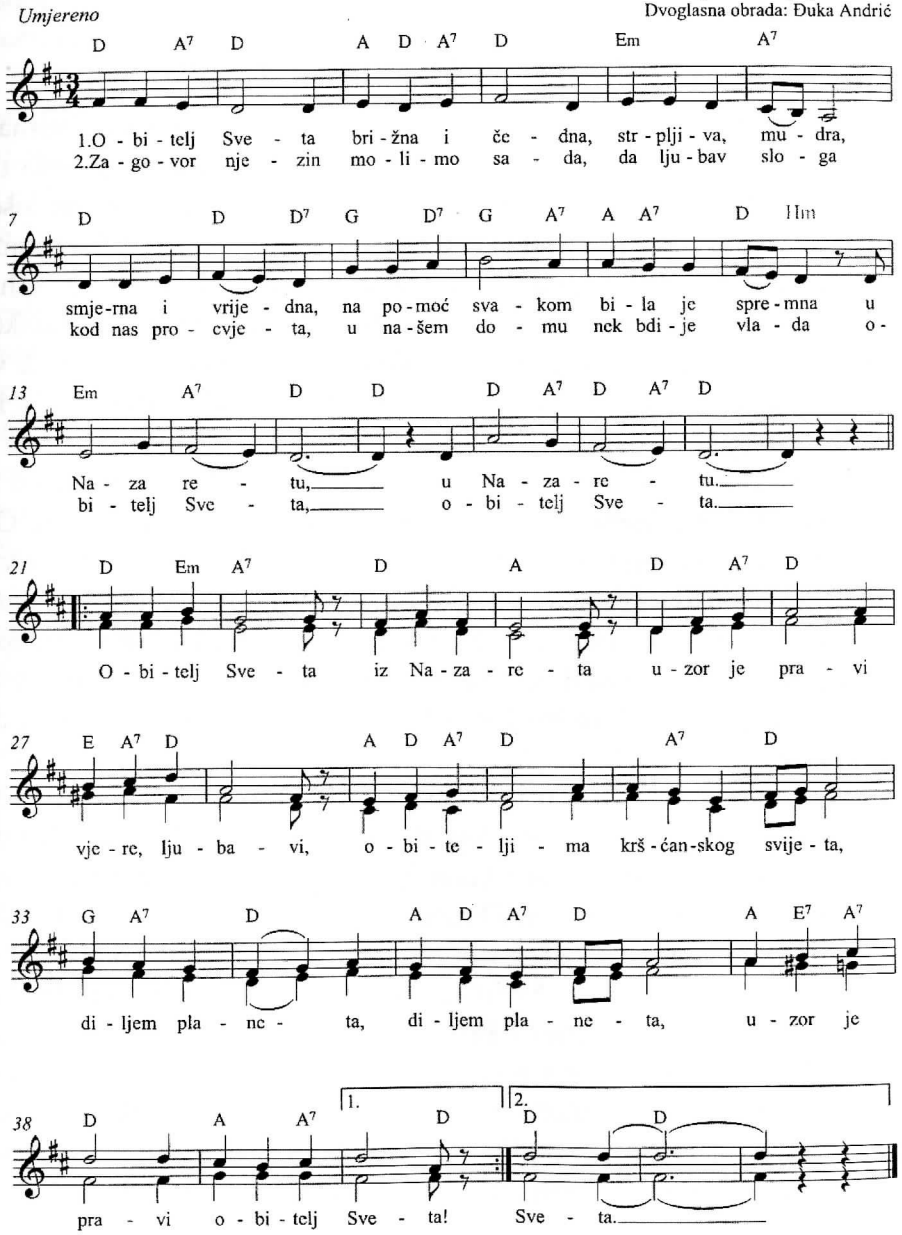

Ljerka MIKIĆ

Srdce u magli i Sunce u srdcu

Tužna sam zbog svega, što se događa u svietu, oko nas i u nama. O nesrećama, ratovima, terorističkim napadima, kriminalu, slušamo i čitamo na TV-u, omrežju, u novinama. Nevjerojatno je, koliko se lošega neprestano događa pred licem javnosti, a kamoli u *skrovitosti*, o čemu se najčešće šuti, kao što su pobačaji, eutanazije, stalna zlostavljanja, oduzimanje prava na život dostojan čovjeka. Sve zlo, koje dolazi iz ljudskoga srdca, čovjek radi čovjeku; čini se, kako je čovjek čovjeku vuk. Je li vuk vuku čovjek? Jesmo li ljudi ili zvieri? Je li srdce ogrezlo u grieh, da u ime Dobra uništavamo život?

Majka i sestra zemlja plačući mole za milost. Moje su molitve u njihovim molitvama, njihova patnja u mojoj patnji, boli nas ista bol. Gospodine, lieči naše rane, da *u danima Tvojim procvjeta pravda i mir velik dovieka.* Bože, možeš sve okrenuti na dobro. *Prepuštam Gospodinu putove svoje.* U molitvi zahvalnosti i djelotvornoj vjeri, nadi i ljubavi nalazim izpunjenje i smisao postojanja. Želim svima Božju ljubav. Srdce u magli nalazi put do Sunca, toplina i svjetlost otvaraju vidike Slobode, uzdignuće Križa.

Bogu hvala, život je dar i blagoslov, liep i težak. Sjetna sam, radostna i sretna. Sjeta je kao dašak vjetra, radost i sreća diele se i darivaju radošću i srećom, osmjehom i ljubavlju. Liepe misli, želje, nadahnuća i djela pobuđuju i potiču dvojicu Franja – Franju Asižkoga i papu Franju.

Papa Franjo, pokraj svega dobroga, što govori i radi, podsjeća nas: *Spašeni smo u Isusu Kristu. Nitko nam ne može oteti taj identitet. Zovem se diete Božje. Koje li liepe osobne izkaznice!* Papa je Franjo osoba naših dana, Asižki je Franjo svetac za sva vremena; njegova *Pjesma stvorova* hvalospjev je zahvalnosti Stvoritelju za sve stvoreno. On živi ekologiju cjelovitosti u zajedništvu s Gospodinom i stvorenjima Njegovim. Gospodin, vidjevši goruću ljubav i zahvalnost sluge svojega, koji plačući moli, *što*

Ljubav nije ljubljena, ljubi ju svim srdcem, svom dušom i umom svojim, a bližnjega svoga kao samoga sebe, i još više, dariva ga svetim Ranama. *Noseći sa sobom lik Razpetoga, Franjo postade Kristov zastavnik.* Trpljenja, žrtve i radosti u svjetlu Uzkrsnuća blagoslivljaju Svevišnjega. U zagrljaju vječnosti ljubav ne prestaje.

Ovih dana u bratskome ozračju u Mostaru bijaše 2. Europski kongres OFS-a i Frame pod geslom *Živite život dostojno poziva, kojim ste pozvani,* u nazočnosti duhovnih pomagača. Vjerujem, da se manji brat Franjo raduje istinskomu življenju jedinstva različitosti franjevačke obitelji, koja životom svjedoči Evanđelje.

U *Godini posvećenoga života* u mojoj župi, na Raščici, održava se Redovnički dan BiH. Prigoda je to, da Bogu posvećene osobe izraze zahvalnost Gospodinu i ljudima na svemu, razmiene izkustva i misli, krenu izpočetka ili nastave dalje. Redovnice su i redovnici radostni svjedoci Radostne viesti; Bogu zahvaljujemo, što su s nama i uz nas, i molimo ga za oprost pogrješaka i grieha misli, rieči, djela i propusta. Bogu hvala, Sunce je iznad oblaka. Susretima, koji obogaćuju, raduju se i članovi OFS-a, trećoredci.

Proslava *Godine posvećenoga života* odnosi se i na nas, po cjelokupnome našemu posvećenju; redovnici smo u svietu, koji nam je samostan. *U svietu smo, a ne od svieta.* Zahvalna Bogu, obitelji i braći članica sam mjestnoga bratstva OFS-a župe Tolisa, koje uz Božji blagoslov neprekidno djeluje 127 godina. Duboki su i vječni franjevački korieni i tragovi u Bosni. Franjevci su u njoj, s narodom i za narod, neprekidno već osam stoljeća, dani bez zalazka i noći pune zviezda.

Žao mi je, što mladi odlaze, odlaze obitelji, kažu, s razlogom. Možda ih *sunce tuđega neba ne će grijati, kao što ovo grije* ... Isuse! Budi sunce u njihovim srdcima. Bože! Piši pravocrtno po našim krivim crtama.

Dobre osobe i dobra djela nisu u središtu pomnje izokrenutih mjerila vriednosti. U tišini i jednostavnosti žive zapovied ljubavi u malenosti služenja, *mienjajući lice zemlje, otvarajući vrata Neba.* Gospodine! Kada je srdce u magli i Sunce u srdcu, molim Te, da nam *životi budu svjedočenje za Ljubav, koja ljubi i želi biti ljubljena.*

Kostrč, petak, 28. kolovoza 2015.

Ljerka MIKIĆ

Braćo, hvala!!!

Gladan sam, i dajete mi jesti; žedan sam, i dajete mi piti; putnik sam i bezkućnik, siromašan i biedan, i otvarate mi vrata svojega doma i srdca; dielite moju tugu i umnažate moju radost, sretni ste sa mnom i zbog mene. Zbog vas vidim i osjećam, kako je dobro biti čovjek.

Bogu hvala, liepo je i težko biti čovjek, ljubljeno diete Otca Nebeskoga. Potrebna je vjera, povjerenje, ljubav, nada, spremnost na žrtvu, odricanje, sebedarje; treba slušati i čuti Rieč Gospodnju. Često daleko od Isusa, naši putovi nisu Gospodinovi, sebične misli i želje, koraci u bezpućima navezanosti i ovisnosti; imamo sve, a nemamo ništa, bogati siromasi izgubljeni u sebi, vremenu i prostoru, metež praznine u tišini buke. Možda se nekada tako osjećao Sveti Franjo, kao mi, kao ja, kao sviet, koji nas okružuje. Želimo mienjati sviet, krivo i nemoguće, sviet mienja nas, nismo zadovoljni promjenama i ...

Gospodine, što želiš, da učinim??? Živi Evanđelje!!! To je Pravilo i nagrada Života, to je Ljubav.

Velike smo stvari obećali, još su veće obećane nama. Članovi Franjevačkoga reda na *Putu Istine i Života;* posebno mi, pripadnici OFS-a i Frame, koji živimo *u svietu, a ne od svieta,* jesmo jedni od njih i znamo, da nije lako biti nemoćan i slab, osjećati se napušten i zaboravljen gotovo od svih. Lako je i liepo činiti dobro, treba htjeti i željeti; sve se može, kada se hoće, treba učiti, strpljivo i s ljubavlju. Tako radi Franjo i tomu poučava braću ne plašeći se i ne obazirući na trnje, koje ranjava dušu, srdce i tielo, jer će sve to biti vienci ruža u Domu Gospodnjemu. Djelotvorna vjera, nada i ljubav zalievane molitvama pšenično su sjeme za dobru sjetvu i obilnu žetvu. Djela su milosrđa prema braći ljudima dobra djela prema Isusu Kristu i nama samima. Svaki je čovjek stvoren na sliku Božju i slika je Otčeva povjerena svakomu čovjeku. Franjo je tomu svjedok. Svjedočimo li Božju ljubav među ljudima?

U našim bratstvima, zajednicama, okruženju, susrećemo braću i sestre, osobe, koje nas trebaju, kao i mi njih. Kako se i koliko prihvaćamo i

shvaćamo, međusobno nadopunjujemo i pomažemo si? Živimo li uztrajno i vjerno dana obećanja? Širimo li lanac ljubavi i krugove dobrote? Svakodnevno je bezbroj prigoda i potreba za činitbu dobra; potrebna je navika, jer dobro je činiti dobro. Pamtim osmjeh i pogled djeteta, a osoba u godinama; toplinu hladne ruke težka bolestnika i rieči niemih usana; radost i blagoslov obitelji, što dielimo zajedno skroman, a ukusan zalogaj; susrete, gdje ljudi žive molitvu Otčenaša i potiču me, da budem bolji čovjek, koji je spreman stablo svojega života razvijati na ovoj zemlji izpod ovoga neba u mjesečevim mienama svih godišnjih doba zajedno sa svima, koji vjeruju Providnosti.

Pamtim i sjećam se ... u molitvi zahvalnosti Bogu i ljudima.

Vjerujem, da se i Sveti Franjo sjeća ... i ne prestaje činiti dobro. Pamti, kao Otac i Majka, kada postajemo djeca, braća i sestre, kako pogrješno *krojimo i šivamo* tiesna i široka odiela za *velike i male,* a Gospodin piše pravocrtno po našim krivim crtama i na *svojim nas ramenima nosi* po kamenu, vatri i vodi. U malenosti služenja postajemo veliki u jednostavnosti, koja zrači i osvaja toplinom grijući srdce i dušu. Naše rieči imaju pokriće u nepobitnim dokazima pomoći, koja olakšava život i zbližava ljude u jedinstvu različitosti.

Franjo, manji brat i prijatelj, Glasnik je velikoga Kralja, Gospodina našega Isusa Krista, koga molimo, da svi budemo braća i sestre u Njemu i da Franjina Pjesma stvorova *bude pjesma našega života.*

Franjo uviek i svuda kliče: *Bog moj i sve moje!!! Bože, hvala!!! Braćo, hvala!!!* S njime i mi kličemo: *Hvala Ti, Bože, na braći!!!*

Blagoslovljen je život u obitelji, zajednici, bratstvu. *Gospodin dariva braću.* Biti brat, sestra, prijatelj, darivati i primati *stostruko.* Zahvalno klicati: *Bože, hvala!!! Braćo, hvala!!!*

Kostrč, utorak, 29. rujna 2015.

Darko ŽUBRINIĆ

Stjepan Bahert i "Glagoljica u gostima"[1]

Na priedlog Stjepana Baherta,[2] uglednoga hrvatskoga dramskog umjetnika, *Družtvo prijatelja glagoljice* (kraće DPG; osnovano u Zagrebu 1993.) početkom 2000-tih utemeljilo je svoj mali odjel "Glagoljica u gostima". Svrha je tog odjela, prema zamisli g. Baherta, tadašnjega dopredsjednika Družtva, u prvome redu unarodba hrvatske glagoljice za sve uzraste predavanjima u školama, knjižnicama i muzejima širom Hrvatske, osobito u manjim mjestima i selima. U to je vrieme već postojalo izkustvo gosp. Baherta u zajedničkim nastupima s piscem ovih redaka, kao i s drugim kolegama i kolegicama iz DPG-a. Naziv "Glagoljica u gostima" nalikuje na naziv "Teatar u gostima", a to nije slučajno. Gosp. je Stjepan Bahert, naime, uz velikane hrvatske dramske umjetnosti – kao što su Relja Bašić (utemeljitelj i duša znamenita "Teatra u gostima"), Fabijan Šovagović, Vanja Drach, Ivo Serdar, Zdravka Krstulović – bio jedan od članova "Teatra u gostima" i njegov dugogodišnji tajnik. "Glagoljica u gostima" imala je svoje nastupe uglavnom u sljedećemu sastavu: g. Bahert i pisac ovoga članka. U razdoblju od 2002. do 2017. imali smo ukupno više od osamdeset gostovanja širom Hrvatske te u dielovima Bosne i Hercegovine. U nastavku ćemo, uz kraća podsjećanja, spomenuti neke od nastupa održanih izvan grada Zagreba. Zagreb, naime, izključujemo iz popisa, jer su nastupi "Glagoljice u gostima" u hrvatskoj priestolnici bili, razumljivo, najčešći.

Dne 12. srpnja 2002. imali smo čast održati zajedničko predavanje o hrvatskoj glagoljičnoj baštini u izložbenome salonu dvorca Pejačević u Našicama. Odabrana štiva nadahnuto je tumačio g. Stjepan Bahert, koji je postao osobito poznat po krasnoslovitbi sadržaja glasovite Baščanske ploče, s pravom naglašujući, da ni jedan narod u Europi nema takav spomenik iz toga vremena na svojemu jeziku i svojemu pismu. Za Našičku je radio-postaju nakon predavanja obavljen razgovor s članovima "Glagoljice u gostima". Poticaj za predavanje dala je prof. Silvija Lučevnjak, ravnateljica Zavičajnoga muzeja Našice. Zahvaljujući tomu gostovanju upoznali smo liep gradić Našice te doznali više o njegovim znamenitim poviestnim osobama, u prvome redu o članovima plemenite obitelji Pejačević, a osobito o Dori Pejačević, prvoj hrvatskoj ženi-skladateljici visoka međunarodnog ugleda. Ovdje valja pripomenuti, da je japanska pijanistica Yoko Nishii godine 2015. u Tokiju objavila dvostruki zbijenac (*CD*) s cjelokupnim klavirskim djelima Dore Pejačević. Yoko Nishii dobro govori hrvatski jezik, a posljednjih nekoliko godina gostuje izvedbenim putovanjima u Hrvatskoj. Zanimljivo je, da u svojemu stanu u rodnome gradu Ise (pokraj Kyota u Japanu) čuva repliku Baščanske ploče, kao i prekrasan komplet slavonske odjeće, koji je dobila na dar u Vinkovcima, gdje je već u više navrata održala koncerte kao gošća Matice Hrvatske, zalaganjem predsjednika vinkovačkoga ogranka dr. Dražena Švagelja. Gostovala je i u Palači Eltz u Vukovaru, a održala je već dva zapažena koncerta i u Našicama (2014. i 2015.) na glasoviru, na kojemu je nekada svirala i svoje skladbe skladala naša Dora Pejačević.

Dne 17. svibnja 2003. gostovali smo u Slatini predavanjem "Neponovljiva ljepota glagoljice", a 21. listopada u Brodu, zajedno s Mješovitim pjevačkim zborom Baščina, pod ravnanjem dr. fra Izaka Špralje. Fra Izak je s pjevačkim zborom Baščina, koji je prema priedlogu profesora Vladimira Ćepulića utemeljen godine 1995., uvježbao velik broj napjeva, po kojima je postao prepoznatljiv promicatelj glagoljaškoga pjevanja. Osobito je poznat po izvedbama glagoljaškoga Otčenaša, prema inačici koja se pjeva u Žmanu na Dugom otoku. Fra Izak je franjevac trećoredac

[1] Ovaj je članak izvorno pisan prema pravopisnim načelima Dragutina Antuna Parčića (1832.–1902.), znamenitoga hrvatskoga glagoljaša i rječničara (*leksikografa*), koja se mogu sažeti u ovaj njegov naputak: "Piši za oko, a govori za uho!"

[2] Ovim člankom auktor i uredničtvo Marulića čestitaju gosp. Stjepanu Bahertu osamdeset i peti rođendan.

glagoljaš, rodom iz Zaglava na Dugom otoku, malenu zaselku smještenu blizu mjesta Sali. Kao što je poznato, glagoljaško je pjevanje jedincata pojava hrvatske glasbene kulture, kakvu ne poznaje nikoji drugi narod u Europi.

Dne 16. ožujka 2004. "Glagoljica u gostima" nastupila je u Gradskoj knjižnici u Zadru, a to je jedna od najljepših knjižnica u Hrvatskoj. Rieč je o nekadašnjoj vojarni, koja je zalaganjem tadašnjega ravnatelja Ivana Pehara i njegovih kolega pretvorena u predivnu knjižnicu. U njezinu središnjemu dielu nalazi se otvoren prostor, u kojemu se u sjeni palme može popiti sok ili kavica. Grad Zadar i područje Zadarske nadbiskupije obiluju glagoljaškim knjigama i izpravama. Jasnija predočba o tome može se dobiti posjetom znamenitoj "Stalnoj izložbi crkvene umjetnosti" (SICU) kod sestara benediktinka, koja u svojemu prizemlju u nekoliko prostorija čuva oveću zbirku glagoljičnih dragocjenosti i glagoljicom pisanih matičnih knjiga. Iznimno su vriedni napori dr. Pavla Kere (Pavao Kero), ravnatelja SICU-a i počastnoga člana DPG-a, koji je pokrenuo objavljivanje zadarske *glagolitike* pod nazivom "Monumenta glagolitica archidioecesis Jadertinae" (Glagoljični spomenici Zadarske nadbiskupije), unutar koje je do sada objavljena već dojmljiva knjižnica od dvadesetak knjiga. Zadnja od njih objavljena je godine 2016. u suradnji s Ruskom nacionalnom knjižnicom u Petrogradu, u kojoj se čuva znamenita "Berčićeva zbirka" s više od 350 hrvatskih glagoljičnih knjiga i rukopisa (glagoljičnih odlomaka). Posebno iztičemo djelovanje dr. Grozdane Franov Živković, suradnice HAZU-a, koja je objavila desetke vrlo obsežnih i vriednih radova temeljenih na izvornim glagoljicom pisanim izpravama *glagolitike* Zadarske nadbiskupije, kao i napore dr. Marijane Tomić na uporabi najsuvremenijih računalnih oruđa za obradbu i proučavanje glagoljičnih štiva, te dr. Kristiana Jurana na nekoliko zapaženih monografija.

U Zadru je godine 2012. utemeljena izvanredno vriedna "Udruga glagoljaša Zadar". Njihov časopis "Slovo rogovsko" posvećen je upoznavanju hrvatske glagoljične baštine, u prvome redu s područja Zadarske nadbiskupije. Predsjednica je spomenute udruge prof. Daniela Deković, a njezina tajnica Klara Eškinja. Ta udruga svake godine priprema

vriednu kulturnu priredbu pod nazivom "Ajmo dico glagoljati" u Svetome Filipu i Jakovu, Turnju, Biogradu i Zadru, kao i u manjim mjestima i selima ravnokotarskoga zaleđa i zadarskog otočja. Ta priredba, u kojoj sudjeluju školska djeca iz različitih hrvatskih krajeva, jest vrlo sretan i plodonosan spoj truda zaljubljenika, znanstvenika, Zadarske nadbiskupije, Zadarskoga sveučilišta, benediktinskoga samostana na Ćokovcu kod Tkona na otoku Pašmanu, osnovnih i srednjih škola, te mjestne Turističke zajednice. Stvaralačtvo djece i poduzetnost njihovih učitelja zaslužuju poseban osvrt.

Ako posjetite obližnji Biograd, svakako valja obići stalnu izložbu glagoljice u Biogradskome muzeju, u dvorani na drugome katu, te porazgovarati s ravnateljem muzeja Draženkom Samardžićem. Šteta je, što pok. Nedo Grbin, rodom iz glagoljaškoga sela Sali na Dugom otoku i počastni član DPG-a, nije poživio, da sve to vidi. Ali, osjećamo, da nas njegov dobri duh cielo vrieme prati s Neba. U njegovu rodnome selu Sali pisane su tiekom stoljeća matične knjige glagoljicom, a očuvane su do danas na ukupno više od dvie tisuće i sto stranica! O tome je 9. studenoga 2016. upriličena redovita mjesečna tribina DPG-a u dvorani Nadbiskupijskoga pastoralnoga instituta u Zagrebu, gdje je predstavljena knjiga "Glagoljica u Salima" auktora Ante Beverina, Jerolima Armarinija i Mauricija Frke Petešića. Prije nekoliko je godina prof. Daniela Deković od nekoga zadarskoga starca doznala za gotovo podpuno zaboravljenu "Legendu o postanku Jadrana i Velebita". Ta je legenda pretočena na jednoj glagoljaškoj radioni u liepu knjižicu istoimena naslova, koju su vrlo liepo i savjestno glagoljicom izpisali sudionici tečaja glagoljice. U završnoj likovnoj opremi sudjelovalo je dvoje Nizozemaca iz gradića Nijmegena: mlada Jolijn i njezin otac Mart Ceelen, koji uobće ne govore hrvatski jezik! U Hrvatsku su tada, godine 2013., prvi put autom doputovali samo radi glagoljice i iz ljubavi prema likovnom izražavanju, krasopisu i umjetnosti.

Dne 26. listopada 2004. nastupili smo u Osnovnoj školi Dobriše Cesarića u Brckovljanima pokraj Božjakovine. Bio je to liep događaj za "Glagoljicu u gostima", kao i za razveseljelu djecu i njihove vriedne učitelje. Dne 15. prosinca 2004. na Zavodu za elektroakustiku FER-a u Zag-

rebu zvukovno je snimljeno nekoliko glagoljičnih zapisa (među inim i s Baščanske ploče) za potrebe omrežnoga prikaza, koje krasnoslovi g. Stjepan Bahert. Dugujemo veliku zahvalnost na susretljivosti i stručnoj pomoći dr. Sanji Grubeši, dipl.ing. Marku Horvatu te prof.dr. Hrvoju Domitroviću, tadašnjemu predstojniku Zavoda. Snimanje je obavljeno u tzv. "Gluhoj dvorani" Zavoda, u savršenim zvukovnim uvjetima, a zvučni je zapis svakomu dostupan putem omrežja.

U Valpovu smo 20. listopada 2006. gostovali u iznimno liepu okružju (*ambijentu*) u kapelici Valpovačke utvrde. Dne 30. svibnja 2007. održali smo u OŠ dr. Franje Tuđmana u Belome Manastiru[3] na stručnome skupu za učitelje poviesti predavanje "Hrvatska glagoljička baščina u kontekstu europske kulture". Vriedi spomenuti, da se na rimokatoličkome groblju u Belome Manastiru nalazi liep spomenik izpisan glagoljičnim slovima, koji su djeca podigla svojim roditeljima, tragično stradalima tiekom nasrnuća Srbije na Hrvatsku godine 1991.

Dne 1. i 2. rujna 2006. u Gradskoj knjižnici Vukovar prof.dr. Vladimir Ćepulić, prvi predsjednik DPG-a i jedan od njegovih osnivača, održao je zajedno sa Stjepanom Bahertom dvodnevni tečaj glagoljice u trajanju od 4 sata. Ovdje valja spomenuti, da je profesor Ćepulić godine 2017. održao već dvadeset šesti (tako!) po redu korizmeno-uzkrsni tečaj glagoljice na FER-u u Zagrebu, a svaki se tečaj sastojao od pet dvosatnih predavnja. Dne 20. ožujka 2007. "Glagoljica u gostima" održala je 60-minutno glagoljaško besjedište za učenike viših razreda Osnovne škole Pokupsko u Pokupskome kraj Zagreba. Tiekom susreta s domaćinima doznali smo o ratnim stradanjima početkom 1990-ih i radovima na obnovi mjesta. Taj je kraj nadaleko poznat po iznimno liepim hrvatskim narodnim nošnjama i tamburaškoj glasbi.

Dne 24. travnja 2008. održali smo besjedište pod naslovom "Hrvatska glagoljička baština" u crkvi Sv. Ćirila i Metoda u Vinkovcima, smještenoj na putu prema Marincima. Predavanje je održano u pripremi Matice Hrvatske Vinkovci, a snimljen je i razgovor za Vinkovačku dalekovidnicu i tisak. Zanimljivo je, da se u toj crkvi na zidu iza oltara nalazi tekst Otčenaša izpisan glagoljičnim slovima. Nema nikakve sumnje, da

[3] Sveti Martin *hrv.*, Monoštor ili Pelmonoštor *mađ.* (št.)

je kao predložak za izpisivanje glagoljičnoga Otčenaša nama nepoznat umjetnik rabio glagoljična slova iz knjige "Hrvatska glagoljica" pisca ovoga članka, objavljene godine 1996. u izdanju HKD-a Sv. Jeronima i poduzeća Element, što nam je bilo ugodno iznenađenje. U Vinkovcima se nalazi i Glagoljaška ulica. Naš domaćin dr. Dražen Švagelj, predsjednik Matice Hrvatske u Vinkovcima, priredio je kasnijih godina nekoliko koncerata spomenute japanske glasoviračice Yoko Nishii.

Dne 25. travnja 2008. imali smo čast o hrvatskoj glagoljici predavati u gimnaziji u Županji. Predavanje je održano u pripremi gospođe Magdalene Lončarević, predsjednice Matice Hrvatske u Županji. Ostala nam je u sjećanju vrlo otmjena glagoljaška haljina, u kojoj je na naše predavanje došla gđa Lončarević. U Županji smo posjetili grob Marijana Matijevića, znamenitoga junaka iz Like i svojedobno najjačega čovjeka na svietu, koji je 1920-ih godina svojim nastupima u SAD-u novčano pomagao i Nikoli Tesli u gradnji njegovih iztraživaona (*laboratorija*). Iz Županje je rodom i jedna vriedna učiteljica, Katica Šarlija, koja s obitelji živi u malenu selu Samarici na sjevernim padinama Moslavačke gore. Iz istoga je gradića rodom i puno mlađa Katarina Filipović, koja je u časopisu "Hrvatistika" u nakladi Osječkoga sveučilišta napisala članak, u kojemu spominje vlč. Josipa Đurkovečkoga. Taj je svećenik početkom 19. st. službovao u prekrasoj baroknoj crkvi u Samarici. Nesreće nakon 1945. podpuno su izbrisale sjećanje sela na župnika Josipa Đurkovečkoga, pisca vriedne kajkavske Hrvatske jezičnice i dražestne Zbirke molitvenih propoviedi za djecu. Kada sam primjerak prvoga broja "Hrvatistike" poslao poštom profesorici Katici Šarliji u Samaricu, nisam niti slutio, da će ona ubrzo stupiti u izravan doticaj sa svojom Županjkom Katarinom i zajedno s vriednim kolegama raditi na objavljivanju spomenutih knjiga. O tome je Katica Šarlija izviestila i na stranicama Marulića. U pripremi je već i treća knjiga župnika Đurkovečkoga. Katicu smo Šarliju inače upoznali već prije zahvaljujući omrežnoj Dopisnoj teologiji, koju je po metodologiji dr. Jerka Fućaka pokrenuo prof.dr. Mario Essert.

Dne 1. lipnja 2008. u Obćinskoj viećnici u Jelsi na otoku Hvaru, blizu same obale, održali smo besjedište pod naslovom "Baščinu gledajuć, oh koli lipa je!", u povodu 140. obljetnice osnutka "Jelšanske preporodne

čitaone". Ostao nam je u živu sjećanju uzklik neke gospođe tiekom razgovora nakon našega predavanja o glagoljičnoj baštini: "Pa je li moguće, da mi to sve imamo?" Dne 8. rujna 2008. predavali smo u Dominikanskoj crkvi Sv. Križa u Starome Gradu na otoku Hvaru, u okviru proslave osnutka grada Farosa godine 384. prije Krista. Kao što je poznato, Faros je antičko ime sadašnjega Staroga Grada. Oba predavanja priređena su zalaganjem našega dragoga prijatelja Nikše Račića iz Farosa, koji živi, vjerovali ili ne, u Hektorovićevoj palači! On je predložio navedeni naslov našega predavanja.

Dne 24. ožujka 2009. ugostila nas je srednja škola "Stjepana Ivšića" u Orahovici u Slavoniji. Bila nam je iznimna čast predavati o hrvatskoj glagoljici u rodnome mjestu akademika Stjepana Ivšića, velikoga hrvatskoga jezikoslovca. Ivšiću dugujemo puno toga, a osobito nam je važno njegovo životno djelo – pripremljena nova naklada *Actae croaticae*, t.j. hrvatskih listina, njih oko osam stotina (prema osobnoj obaviesti akademika Eduarda Hercigonje), pisanih uglavnom glagoljicom u razdoblju od godine 1100. do kraja 16. stoljeća. Po Ferdi Šišiću, našem iztaknutome povjestniku, *Acta croatica* jest kulturni ponos Hrvata, a takvu zbirku javno-pravnih izprava pisanih narodnim jezikom ne može pokazati nikoji drugi slavenski narod.

Dne 16. travnja 2009. u OŠ Petrijevci u Petrijevcima kod Valpova predavali smo za građanstvo o hrvatskoj glagoljičnoj baštini. Budući da je g. Stjepan Bahert rodom iz Petrijevaca, ne treba se čuditi, što u okviru Ljetnih žetvenih svetčanosti, vriedne i vrlo poduzetne petrijevačke žene izrađuju slavonske kolače među inima i u obliku glagoljičnih slova.

Dne 5. svibnja 2009. na poziv Matice Hrvatske u Križevcima, zajedno s akademicom Anicom Nazor, imali smo čast u Križevcima predavati o hrvatskoj glagoljici, s prikazom tiskanih glagoljičnih knjiga. Taj je susret posljedak izvrstno pripremljenoga "Dana glagoljice" održanoga predhodne godine u Osnovnoj školi u Ivanskoj (Ivanska je liepo mjesto južno od Bjelovara), koji je s kolegicama osmislila već spomenuta profesorica Katica Šarlija iz Samarice, zajedno s gostima iz nekoliko mjesta, uključujući i Križevce, s prof. Martinom Valec-Rebić i njezinim učenicima. U sjećanju su mi ostala vrlo liepa glagoljična slova odtisnuta na ve-

liku papiru uz pomoć žigova izrezanih iz krumpira! Nastava se cieli dan održavala u duhu glagoljice, i to iz gotovo svih predmeta – na satu hrvatskoga jezika, poviesti, zemljopisa, matematike, likovnog odgoja, glasbenoga, pa štoviše i u razredu djece s posebnim potrebama.

Dne 28. i 29. kolovoza 2009. ponovo smo održali tečaj glagoljice s predavanjem i projekcijama u Gradskoj knjižnici u Vukovaru u ukupnome trajanju od 4 sata. Kao što je dobro poznato, u Vukovaru se na samoj obali Dunava nalazi veleban glagoljaški spomenik, visok 9 m, s nadpisom "Navik on živi ki zgine pošteno" klesanim glagoljicom, koji je stigao kao dar istarskih Hrvata. Manje je poznato, da Gradska knjižnica u Vukovaru ima kao svoj službeni znak glagoljično slovo *Vidi*, koje se nalazi na ulaznim vratima knjižnice, kao i na svim službenim izpravama knjižnice.

Dne 20. listopada 2009. u OŠ Vladimira Nazora u selu Komletincima kod Vinkovaca imali smo posebno zadovoljstvo predavati o hrvatskoj glagoljici.Doznali smo, naime, da u tome selu postoji udruga žena Gagulanke, što znači glagoljašice, koje među inim izrađuju i liepe glagoljične broševe u slavonskome zlatovezu. Predsjednica je udruge prof. Katica Novoselac. Tradicija glagoljaštva u Komletincima posljedak je dolazka svećenika glagoljaša Luke Sučića iz Dalmacije u Komletince krajem 18. st., kojega su domaći Komletinčani toliko zavoljeli, da su postali gagulani, t.j. glagoljaši, a uspomena na njega traje i danas. Štoviše, stanovnici okolnih sela Komletinčane zovu gagulanima!

Dne 10. svibnja 2010. dva su zagrebačka *gagulana* iz "Glagoljice u gostima" posjetila Belišće, gdje su u vrlo liepoj općinskoj dvorani održala zajedničko predavanje. Do Belišća je dugo godina prometovao unaređeni vlakić Guco, koji je iz obližnjih slavonskih šuma dovozio drvenu građu. Nazvan je prema poduzetničkoj židovskoj obitelji Gutmann, koja je u Belišću imali tvornicu za preradbu drva. Vlasnik te tvornice Viktor Gutmann nije htio bježati tiekom nove komunističke uprave nakon svršetka Drugoga svjetskoga rata, jer nije nikomu ništa nažao napravio. To ga je stajalo života. Njegova kći, Nelly Auersperg rođ. Gutmann, ugledna profesorica medicine na Sveučilištu u Torontu, dolazi povremeno iz Kanade u Belišće i novčano pomaže u obnovi Gutmannove palače (težko

stradale 1990-ih tiekom nasrnuća Srbije na Hrvatsku), koju je dao graditi njezin nesretni otac Viktor. Ona je od 1946. do 1949. bila studentica Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Dne 21. listopada 2010. "Glagoljica u gostima" u dvorani Župnog ureda Sv. Duha u Livnu održala je gotovo dvosatno predavanje pod naslovom "Hrvatska glagoljička baščina", s naglaskom na nalaze hrvatske glagoljice u BiH, osobito u Livnu. Predavanju je, na naše veliko iznenađenje i radost, nazočio znameniti franjevac dr. Bono Vrdoljak. Gostovanje je priredila Matica Hrvatska Livno, na poziv predsjednika prof. Mate Miškovića. Istoga dana nastupili smo na Radiju Livno. Posjetili smo među inim i nadaleko poznatu Galeriju Gabriela Jurkića u Franjevačkome samostanu na Gorici. Meni su osobno Gabriel Jurkić i Kristian Kreković najomiljeliji hrvatski slikari s područja BiH, a o Krekoviću sam do sada održao osam javnih predavanja, od toga dva u BiH (u Sarajevu i Vitezu, u sklopu međunarodnoga sastanka, koji priređuje udruga Pasionska baština iz Zagreba). Dobrotom franjevca dr. Bone Vrdoljaka doznao sam za novoodkriven glagoljični nadpis pronađen blizu Livna, koji potječe još iz vrlo davne godine 1368., a čuva se u stalnome muzejskome postavu Franjevačkoga samostana na Gorici.

Dne 9., 16. , 23. i 30. studenoga 2010. održali smo tečaj glagoljice u Duhovnome centru sestara Milosrdnica u Lužnici kod Zaprešića u trajanju od ukupno 8 sati. Tečaj se temeljio na rukopisnoj ostavštini Jurja Slovinca (poznatijeg kao Georges d'Esclavonie) s prielaza iz 14. u 15. st., koja se čuva u Francuzkoj, pisanoj na parižkoj Sorbonni koncem 1390-ih, te na Pravilima Sv. Benedikta pisanim u 14. st. Dne 7. prosinca 2010., sudionici su toga tečaja posjetili Knjižnicu HAZU-a na Štrosmajerovu trgu u Zagrebu, gdje ih je vrlo liepo primila prof. Tamara Runjak. U Ženskoj obćoj gimnaziji pri Samostanu sestara milosrdnica u Gundulićevoj ulici u Zagrebu, a na poticaj prof. Kristine Repar, sadašnje predsjednice DPG-a, učenice imaju od godine 2015. mogućnost izbora cjelogodišnjega školskoga predmeta "Hrvatska glagoljica". To je vjerojatno prva takva srednja škola u Hrvatskoj.

Dne 7. siečnja 2011. na poziv Matice Hrvatske Bizovac u OŠ Bratoljuba Klaića u Bizovcu održali smo predavanje pod naslovom "Pet najvažnijih spomenika hrvatske glagoljičke kulture", a 2. ožujka 2011. u OŠ Ladimirevci u Ladimirevcima, 3. ožujka 2011. u OŠ Veliškovci u Veliškovcima, te 11. ožujka 2011., u Srednjoj školi Krapina u Krapini u Hrvatskome Zagorju, s naglaskom na kajkavštini u hrvatskoj glagoljičnoj književnosti. Akademik Stjepan Damjanović objavio je godine 1996. članak "Glagolitica kajkaviana" u golemu katalogu "Kajkaviana Croatica", koji je pratio prvorazrednu izložbu priređenu u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu. Zanimanje za glagoljicu u Slavoniji i Sriemu poraslo je nakon odkrića vrlo starih glagoljičnih nadpisa iz 12. st. u golemoj crkvi Sv. Dimitrija u Brodskome Drenovcu, kao i u obližnjemu selu Lovčić. Najstariji od glagoljičnih nadpisa u Brodskome Drenovcu po svojim je pismovnim (*grafijskim*) osobitostima blizak već odprije poznatu Kijevačkomu nadpisu iz 12. st., pronađenu podno Kozare u sjeverzapadnome dielu BiH, koji je podrobno iztražio i opisao akademik Branko Fučić.

Dne 3. svibnja 2011. održali smo predavanje o hrvatskoj glagoljici u Osnovnoj školi u gradu Cresu na istoimenom otoku, te isti dan u Gradskoj knjižnici u Malome Lošinju, gdje je predstavljen liep objavak (*publikacija*) profesorica Zrinke Jensch i Milice Prole pod naslovom "Ja slova znajući govorim / Glagoljica na Cresu i Lošinju", objavljen dvojezično, na hrvatskom i englezkome jeziku u Srednjoj školi Ambroza Haračića u Malom Lošinju. U župi Mali Lošinj čuva se trinaest matičnih knjiga pisanih dobrim dielom glagoljicom, koje pokrivaju razdoblje od 1560. do 1754. i vriedan su izvor za poznavanje i razčlanbu života stanovničtva na otocima Lošinju i Cresu. Na obližnjemu Cresu pronađena je poznata Valunska ploča iz 11. st., a u novije vrieme još nekoliko glagoljičnih nadpisa. Zanimljivo je, da je gđa Jensch rodom iz Đakova, gđa Prole iz okolice Brčkoga, a obje su zaljubljene u Apsirtides (što je antički naziv za Cres i Lošinj, koji zajedno zapravo čine jedan otok). Predstavljanju je objavka u Malome Lošinju nazočila i majka gđe Jensch u predivnoj đakovačkoj crnoj nošnji. Možda nije svim čitateljima poznato, da je Mali Lošinj kao naselje puno veći od Velikoga Lošinja. Mali Lošinj u glagoljičnim se izvorima zove još i Malo Selo, te slično Velo Selo za Veliki Lošinj.

Dne 7. svibnja 2011. ostvaren je vrlo uspio studijski glagoljaški izlet autobusom na otok Krk (Omišalj, Porat, Baška, Vrbnik, Gabonjin) u pripremi Marijina centra Lužnica kod Zaprešića (s tadašnjom voditeljicom s. Berislavom Grabovac) i DPG-a (Glagoljica u gostima). U Gabonjinu su nas dočekala štoviše dvojica počastnih članova DPG-a: akademik Josip Bratulić i gospodin Svetko Ušalj. Gosp. Ušalj tiekom je mnogih godina u Gabonjinu vodio tečajeve glagoljice za djecu, a osmislio je i izradio vrlo liep Glagoljaški put Sv. Petra, dovršen godine 2000., koji se sastoji od 37 ploča klesanih glagoljicom, te ga rado posjećuju domaći i turisti i ljubitelji hrvatske kulture.

Dne 12. svibnja 2011. predavali smo u znamenitome Muzeju Turopolja u Velikoj Gorici pod naslovom "O hrvatskoj glagoljičkoj bašćini". S područja Turopolja, točnije iz Ščitarjeva, čuva se dosta obsežna glagoljicom pisana bilježnica (od 50-ak str.), koju je mjestni župnik pisao u razdoblju od 1524. do 1526., a koja je vrlo vriedan izvor za poznavanje života u Turopolju početkom 16. st. O tome su obsežnu znanstvenu razčlanbu objavili dr. Zoran Ladić i dr. Goran Budeč. Spomenimo, da se u Državnom arhivu u Sisku čuva glagoljicom pisana izprava iz godine 1565., u kojoj se štoviše dvaput spominje Letovanić, selo pokraj Kupe. Izpravu je čakavskim govorom i vrlo liepom glagoljicom pisao knez Franjo Frankopan u Gori ("u našem gradu Gorah"). Znameniti samostan Gora, koji se nalazi u selu Gora između Petrinje i Gline, podpuno je uništen godine 1991. tiekom velikosrbskoga nasrnuća na Hrvatsku, a obnovljen 2015. O toj je izpravi pisac ovoga članka imao čast govoriti tiekom svojega predavanja o glagoljici održanoga 2017. u Gradskoj knjižnici u Sisku. Navedeno predavanje u Sisku potaknula je već spominjana japanska glasoviračica Yoko Nishii, kojoj i ovom prigodom na tome najsrdačnije zahvaljujem.

Dne 20. svibnja 2011. predavali smo o glagoljici u kino-dvorani u Tomislavgradu, BiH, za oko 300 djece. Isti smo dan gostovali na radiopostaji Tomislavgrada. U obližnjemu selu pokraj Tomislavgrada, u težku kamenjaru, zaustavili smo auto po velikoj vrućini pred nevjerojatnom kamenom restauracijom, s golemim stolicama i stolovima izrađenim od slavonske hrastovine. Iz restauracije nam se približio jedan stariji domaći čovjek, kojega je g. Stjepan Bahert već izdaleka prepoznao, a vidjeli su se posljednji put prije petdesetak godina prigodom pripreme Smotre folklora u Zagrebu, kojoj je g. Stjepan jedan od osnivača. G. Bahert izašao je iz vozila pred toga čovjeka (koji ga nije prepoznao) i upitao ga: "Sjećate li se Vi jednoga gospodina, koji je došao ovamo k Vama prije petdesetak godina iz Zagreba radi sudjelovanja na Smotri folklora?" Čovjek odmah izpali k'o iz topa: "Kako da ne – Stjepan Bahert!" A Stjepan mu na to reče: "E, to sam ja!" nakon čega je nastalo neopisivo veselje, koje smo nastavili u restauraciji, kojoj je taj gospodin bio vlastnik.

Dne 14. ožujka 2012. priređeno je predavanje u Srednjoj školi Krapina u Krapini povodom Dana hrvatske knjige. Znamenti Petrisov glagoljični zbornik iz godine 1468. – pisan, prema akademiku Eduardu Hercigonji, u Ozaljskome književnome krugu – sadržava bitnu rečenicu, koja je istodobno štokavska, kajkavska i čakavska: "I reku jemu anjeli vražji ki ga budu držali: čto se žalostiš ubogi človeče, i kaj se mećeš i zač trepećeš."

Dne 26. svibnja 2012. održali smo predavanje u Srednjoj školi "Hrvatski kralj Zvonimir" u gradu Krku na otoku Krku, u pripremi Družtva Krčana i prijatelja grada Krka iz Zagreba. Ovdje posebno zahvaljujem tadašnjemu predsjedniku Rajku Žicu (osamdesetgodišnjaku) na veliku trudu, a osobito na njegovoj sigurnoj vožnji, kako bismo na vrieme stigli do škole.

Dne 29. studenog 2013., u Srednjoj strukovnoj školi Antuna Radića u Đakovu, održali smo dvosatno predavanje o hrvatskoj glagoljici. I Stjepana Baherta i mene zadivilo je iskreno zanimanje učenika strukovne škole za glagoljicu. Iz Zagreba smo ponieli pretisak znamenita Hrvojeva misala, dovršena glagoljicom godine 1404., koji je kao ratni plien dospio u Tursku vjerojatno u 15. ili 16. st. u Knjižnicu turskih sultana u Carigradu, gdje se nalazi i danas. Knjiga je cielo vrieme stajala u učionici na posebno svetčanu mjestu, na zakošenoj podlozi. Za učenike sam ponio i dva para bielih rukavica, u kojima su nakon našega predavanja smjeli sami prelistavati tu velebnu knjigu (nikako golim prstima!). Trebalo je vidjeti, s kakvim su ju poštovanjem i pobožnošću prelistavali u bielim

rukavicama, a podpuno je sigurno, da će svaki od učenika susret s Hrvojevim misalom pamtiti cieli život.

Godine 2004., u vrieme kada sam bio predsjednik DPG-a, naš tadašnji tajnik Milan Paun, sada novinar i spiker na Vukovarskome radiju, došao je na izvrstnu zamisao, kako bismo mogli turske vlasti zamoliti, da ta hrvatska kulturna znamenitost dođe na posudbu u Zagreb, u povodu tadanje šeststote obljetnice njezina dovršetka. Pri tome je trebalo izhoditi, da knjiga bude pod zaštitom te izložena u zgradi Nacionalne i sveučilištne knjižnice, za što smo uskoro dobili pisano obećanje. Uputili smo nakon toga pisanu zamolbu turskomu veleposlanstvu u Zagrebu, a iz Turske nam je nakon dva mjeseca stigao kratak odgovor na englezkome jeziku. Jedna je rečenica u tom odgovoru osobito znakovita, a glasi (u slobodnu prievodu s englezkoga na hrvatski) ovako: "Žao nam je, što zbog krhka stanja knjige ne možemo udovoljiti Vašoj želji, da u Hrvatskoj bude izložena naša zajednička kulturna baština." Iako je Hrvojev misal u Tursku dospio kao ratni plien, iskreno želimo, da nam ona danas posluži kao most prijateljstva između dvaju naroda. Vrlo je malo poznato, da nas ta knjiga povezuje i s Armencima. Naime, knjiga je u Carigrad dospjela bez korica (koje su, obtočene dragim kamenjem, bile opljačkane), pa je razkupusan rukopis trebalo ponovo pažljivo složiti. To su napravili armenski knjižničari u Carigradu, koji su armenskim slovima označivali pojedine kvaternione (svezčiće) knjige, a ta su armenska slova vidljiva na pojedinim stranicama Hrvojeva misala i danas.

Osim u Turskoj, hrvatskih glagoljičnih knjiga i rukopisa ima u još dvadeset šest zemalja (t.j. u ukupno dvadeset sedam zemalja), u oko osamdeset gradova. Čuvaju se ne bilo gdje: najčešće u nacionalnim knjižnicama, u odjelima za riedkosti i dragocjenosti. Jedan ih je dio i u posebničkome posjedu, a dospjeli su izvan granica hrvatskih na vrlo razne načine. Spomenimo, da je sasvim nedavno, početkom srpnja 2017., na nekoj dražbi u Londonu prodan ostrižak (koji se sastoji od pola stranice) stanovitoga hrvatskoga glagoljičnoga misala iz 15. st. za četrnaest tisuća funta (t.j. za više od sto trideset tisuća kuna!). Početna ciena ostrižka na dražbi je bila osam tisuća funti (t.j. oko sedamdeset tisuća kuna), ali se ne zna, tko je odkupio tu hrvatsku glagoljičnu dragocjenost, jer dražbovna (*aukcijska*) kuća taj podatak taji. I taj ostrižak spada u "razsutu baščinu", kako bi rekao naš Petar Zoranić, kao i golema količina hrvatskih glagoljičnih knjiga i rukopisa razpršena u (barem) dvadeset sedam zemalja, uglavnom u Zapadnoj Europi.

Dne 5. svibnja 2014. u Đačkome domu u Karlovcu održano je, na poziv prof. Marije Kovač, predavanje o hrvatskoj glagoljici. Predavači su bili članovi "Glagoljice u gostima". Isti je dan gđa Verica Kovač, članica DPG-a, u Gradskoj knjižnici u Karlovcu priredila veoma uspjelu izložbu radova s okostnicom hrvatske glagoljice. Tiekom predavanja iztaknuli smo, da karlovački kraj ima očuvan nemalen broj glagoljičnih rukopisa i nadpisa (*grafita*). Od nedavno pronađenih glagoljičnih nadpisa spomenimo one iz prve polovice 16. st., koji su odkriveni na vrlo vriednim freskama u crkvi Sv. Antuna Pustinjaka u selu Zadobarju, udaljenu oko 6 km od Karlovca prema Ozlju. Nije previše poznato, da je, prema razčlanbi akademika Stjepana Ivšića, u ozaljskome kraju nastao vriedan priepis zapisa Franje Črnka o pogibiji Nikole Zrinskoga, sigetskoga branitelja, 1566., pisana te iste godine, a koji se nalazi u Austriji, čini se, u Arhivu u Beču. Može li se nekako doći do vrstnih svjetlopisa te hrvatske poviestne i jezične dragocjenosti? U HAZU-u postoje svjetlopisi snimljeni prije više od stotinu godina, koji su po svoj prilici neupotrebljivi, a nisu nikada u cjelosti objavljeni.

Dne 9. prosinca 2014. u Gradskoj smo knjižnici u Velikoj Gorici održali predavanje "August Šenoa i glagoljica". Gđa Jasmina Reis, naime, voditeljica nedavno otvorene "Kuće Šenoa" u Zagrebu (Mallinova 27, blizu Zviezde, podno Becićevih stuba), pronašla je u ostavštini Augusta Šenoe njegove zanimljive bilježke pisane glagoljicom. Gospođa Reis nas je nakon predavanja iznenadila izvrstnim kolačima pripremljenima prema očuvanim naputcima (*receptima*) Augustova otca, koji je inače bio nadbiskupijski slastičar u Zagrebu.

Dne 11. prosinca 2014. gostovali smo predavanjem u Osnovnoj školi u Đakovačkoj Satnici. Ostalo nam je u sjećanju golemo rodino gniezdo, koje se smjestilo na vrhu krova škole. Oduševilo nas je zanimanje djece, osobito kada smo im pokazali pretisak Hrvojeva misala. Istoga smo da-

na održali još jedno predavanje u Srednjoj strukovnoj školi Antuna Horvata u Đakovu.

Krajem 2016. godine Arheološki muzej u Zagrebu priredio je vrlo zanimljivu višemjesečnu izložbu posvećenu razvoju pisama, od klinopisa do danas. Jedna od dvorana bila je posvećena glagoljici, pa smo početkom 2017. u dva navrata prireĎivali studijske posjete, u kojima smo, pojačani s gosp. Jurjem Mužinom, predsjednikom Udruge Krčana i prijatelja otoka Krka, podrobno opisali glagoljični postav, koji je posljednji put u Hrvatskoj viđen prije tridesetak godina. Većina izloženih spomenika nalazi se u Hrvatskome poviestnome muzeju. Rodila se zamisao, da bi se ti spomenici, koji se vrlo riedko izlažu te su vrlo malo poznati široj javnosti, vratili u svoje izvorne okoline kao odljevi. Na pr., občaravajući kameni spomenik iz Grobnika, na kojemu su uklesana prekrasna glagoljična slova godine 1649. te na kojemu se spominje ime i Petra Zrinskoga, bilo bi liepo kao odljev vratiti natrag u grobnički kaštel. Taj je nadpis Grobničanima posve nepoznat, a vjerujem, da bi u grobničkome kaštelu stajao na počastnu mjestu, na radost djece i svih stanovnika Grobnika. Isto se odnosi i na kameni nadpis iz Novoga klesan godine 1511., iz Bribira klesan 1527., iz Bužima (t.j. iz Turske Hrvatske) s konca 15. st. Suvremeni tiskani i omrežni izvori u Bužimu s velikim poštovanjem i iznenađujuće podrobno pišu o tome spomeniku, klesanom oko 1499., u čijemu drugome redku čitamo sljedeće rieči o tadašnjemu knezu Jurju Mikuličiću: "... u nu vrime va vse hrvatskoj zemlji boljega čovika ne biše." Trebalo bi napraviti i repliku dražestna mjedenoga pečata nastalog u Zadru početkom 16. st., koji sadržava molitvicu urezanu (*ugraviranu*) glagoljicom, a koji je u Zadru podpuno nepoznat. I puno drugih stvari ...

Djelatnost je DPG-a posljednjih godina krenula i u posve neočekivanim smjerovima, kao što je rad s osobama s posebnim potrebama, u prvome redu likovnim liečenjem pomoću glagoljice. Za nas je velika čast bila, što smo na poziv gđe Vjere Lukavečki, ravnateljice udruge OZANA u Zagrebu, a posredovanjem likovne terapeutice Mire Kliček i vriedne suradnice DPG-a, mogli održati i jedno predavanje za njihove štićenike,

popraćeno vrlo liepim i ugodnim druženjem uz kavicu i ukusne kolače urešene slatkim glagoljičnim uresima.

Ovim je člankom opisan samo malen dio truda DPG-a. Vjerujem, da je "Glagoljica u gostima", zahvaljujući plemenitoj zamisli našega dragoga prijatelja Stjepana Baherta, doniela u različite hrvatske krajeve dašak nečega novog i vriednoga, a što je bitna sastavnica hrvatske kulture. I obratno, mi smo ostali ugodno iznenađeni, kako nas hrvatska glagoljica može sve međusobno čvršće zbližiti, preko gora, rieka i dolina. Na kraju, koristim se prigodom i zahvaljujem se dragomu prijatelju i kolegi gosp. Pašku Melvanu iz uredničtva Marulića na priedlogu, da napišem ovaj članak.

Mirna LIPOVAC
urednica "Novosti" i tajnica Družtva prijatelja glagoljice

Predstavljanje glasila "Novosti"

"Novosti" su mjesečno elektroničnо glasilo (*bilten*) *Družtva prijatelja glagoljice* iz Zagreba. Nastale su iz potrebe za sustavnim obavješćivanjem hrvatske javnosti o zbivanjima uz glagoljicu i glagoljaštvo diljem naše zemlje i u inozemstvu. Na taj se način povezuju poznavatelji i štovatelji toga staroga hrvatskoga pisma.

Popis primatelja broji preko tri stotine imena. Najveći dio odpada na članove Družtva, zatim na sve zainteresirane za primanje takva glasila, a manji dio na domaće ustanove i nekolicinu pojedinaca izvan Hrvatske. Među primateljima jesu djeca osnovnoškolskog uzrasta, srednjoškolci, zatim radno djelatne i umirovljene osobe raznih profila, struka i zanimanja, sve do sveučilištnih predavača i akademika, a svima je zajednička ljubav prema glagoljici. *Novosti* su bezplatne. Svi objavljeni brojevi nalaze se i na mrežnim stranicama Družtva, na poveznici http://www.croatianhistory.net/glagoljica/novosti/mirna.html.

Kao slovoznak (*logotip*) osmišljen je nadpis NOVOSTI, izpisan crvenim glagoljskim slovima, iza kojih pada sjena latiničnim pismom.

Prvi je broj izašao u listopadu godine 2015., tako da ove jeseni glasilo ulazi u treću godinu postojanja. Za *Novosti* iz broja u broj raste zanimanje i broj primatelja. Povratne obaviesti iznimno su dobre i jesu najbolji putokaz za daljnji rad. *Novosti* su se ustalile na dvie stranice štiva i "težini" od tri do četiri MB. Ponekada bude toliko gradiva, da se izpune i tri stranice. Svaka, pa i najmanja viest o zbivanjima pri glagoljici bitna je i poticajna. S obzirom na to da se *Novosti* šalju elektroničnim putom, pazi se, da ne budu prevelike, kako primateljima ne bi zakrčile elektronični poštanski pretinac. Glasilo izlazi jedanput mjesečno, u pravilu prvoga u mjesecu. Zamišljeno je izdavati deset brojeva godišnje, no već je prve godine objavljeno jedanaest brojeva, a tako će, čini se, završiti i druga godina.

Ustrojstvo je glasila jednostavno. Osim kratkog uvodnika, svaki broj sadržava pregled minulih događaja, ponajprije onih u razdoblju od predhodnoga do potomnjega broja, no ponekada se tu pojavi i neka starija, ali bitna viest. Zatim sliedi najava predstojećih zbivanja, kako bi članovi Družva, ali i svi ostali čitatelji *Novosti*, nazočili onima, koja ih zanimaju, ako uzmognu doći. Svi su dobrodošli u članstvo Družtva, a također i na sva predavanja i priredbe, koje Družtvo priređuje. Neki su sadržaji spremni i mjesecima unapried, ali se čeka s njihovom objavom do trenutka, kada će prigodno obilježiti neku obljetnicu ili se uklopiti u tadašnje (*aktualno*) zbivanje. U nekim brojevima bili su predstavljeni iztaknuti dugogodišnji članovi Družtva. U nekoliko je brojeva objavljeno spomen-slovo za preminule članove.

Kako *Novosti* ne bi bile samo poimenično (*taksativno*) nabrajanje događaja, nego i raznovrstno štivo, koje će privući i mlađe čitatelje, ponekada donose neku šaljivu crticu, a češće i odjeljak *Glagoljica, gdje ju (ne)očekujemo*. Kroz taj odjeljak želi se upozoriti na nazočnost glagoljice u današnje vrieme, oko nas, ponekad i na najneočekivanijim mjestima. Taj su odjeljak čitatelji posebno dobro prihvatili. Prvo se ugodno iznenade, kad ugledaju neki glagoljski nadpis, sicani lik (*tetovažu*), suvenir ili pojedinost, a onda ih snime (fotografiraju) i pošalju za *Novosti*. Uzajamnost (*interaktivnost*), odnosno sudjelovanje primatelja u nastajanju glasila slanjem obaviesti, slika i drugih priloga, svjedoči o prihvaćenosti glasila i potiče čitatelje, da se uključe u njegovo stvaranje, što je i bila jedna od svrha, kada je tek pokrenuto.

Željela bih, kao urednica i sročiteljica najvećega diela *Novosti* te njihova osmisliteljica (*idejna začetnica*), čitateljima ovoga članka reći, kako se stvara glasilo. U početku sam strahovala, kako će se taj podhvat (*projekt*) razvijati i hoće li se ugasiti, prije nego uobće uspije zaživjeti, no htjela sam barem pokušati. Prvi su brojevi imali samo jednu stranicu štiva. Zabrinjavalo me, hoću li uspjeti prikupiti i toliko gradiva za idući broj. Onda sam ubacila prvi svjetlopis i shvatila, da dobra snimka govori koliko tisuću rieči. Potom su viesti samo počele pristizati. Nakon pet-šest brojeva, odnosno isto toliko mjeseci rada na *Novostima* i uz dobre osvrte

(*pozitivne reakcije*) čitatelja, počela sam se osjećati sigurnijom u sebe i u opravdanost zamisli o pokretanju takva glasila.

Stvaranje svakoga broja nov je izazov i novo veselje. Kako bih pripremila dvie stanice štiva, tiekom cieloga mjeseca pratim dnevni i tjedni tisak, primam i odgovaram na elektronična pisma čitatelja, čak i na telefonske pozive, pretražujem omrežje, čitam stručno knjigopisje, pribivam predavanjima, besjedištima (*tribinama*), izložbama i predstavljanjima knjiga, a foto-aparat uviek je spreman, kako bih ovjekovječila dobar prizor (*motiv*). Čitav taj posao iziskuje puno truda i vremena, često i vlastitih sredstava, a obavljam ga izključivo dobrovoljno. Isto tako koncem mjeseca svoj dio posla volonterski odrade štilnica i likovni (*lektorica i grafički*) urednik, koji svakomu glasilu podare završni oriečni i oblikovni (*tekstualni i vizualni*) sjaj. Trenutak, kada prvoga u mjesecu pritisnem na računalu tipku "pošalji" i *Novosti* odputuju primateljima, neprocjenjiv je, a već sljedećega dana počinje rad na novome broju.

***

U nastavku donosim jednu do dvie crtice iz svakoga broja, kako bi čitatelji ovoga članka stekli predočbu o raznovrstnosti okostnica i događanja u Hrvatskoj i inozemstvu te kako ih *Novosti* pokrivaju.

S velikim veseljem pokrećemo ove elektronične novosti, kako bi svi naši članovi, čije e-naslove imamo, redovito, jedanput mjesečno, primali obaviesti o radu Družtva i zbivanjima vezanima uz glagoljašku baštinu. Posebno želimo, da članovi – koji nisu iz Zagreba ili ne dolaze na redovita mjesečna besjedišta, koja priređuje Družtvo, te koji ne prate omrežne stranice – budu upućeni u njegov rad. Nastojat ćemo, da ove *Novosti* budu sadržajne, obaviestne (*informativne*) i zabavne. Pozivamo vas, da nam se javite sa zanimljivostima, svojim zamislima i priedlozima. Neka ove *Novosti* pročitaju i članovi vaše obitelji, prosliedite ih prijateljima, drugovima ... Možete nas hvaliti, a primamo i zamjerke (*kritike*).

Novi član Družtva, osmogodišnji Tino Rodinis voli glagoljična slova, a mnoga već i sam zna pročitati i napisati. Nedavno je tražio svoj papir sa slovima i pitao mamu: "Gdje mi je onaj papir ... ma znaš ono ... ona

slova ... ma tražim onu moju DRAGULJICU." I tako je naš Tino, sasvim nesvjestno, na najljepši način, jednom riečju, dao sjajan opis naše preliepe glagoljice.

Znate li za malen otok Galevac, u narodu zvan i Školjić? Smjestio se nadomak Preku na otoku Ugljanu. Cieli otok možete obići za desetak minuta, no ljubitelji bi glagoljice u Muzeju mogli ostati satima. U jednu jedinu muzejsku prostoriju stalo je preko 50 izložaka, od zidnih slika, kaleža, razpela, sviećnjaka, stalka za čitanje, tiskarskoga tieska, tiskarskih tvorila, kamenih ulomaka, grba franjevaca trećoredaca, do bogate glagoljične baštine – niza glagoljičnih knjiga i rukopisa, što potječu iz razdoblja od 16. do kraja 19. stoljeća. Izloženi su misali i časoslovi, zatim knjiga propoviedi ("Predike"), knjige primitaka i izdataka ("Knjiga datja i prijatja"), molitve *za prije i nakon* Mise ("Molitve prežda i poslie mise"), upute za svećenike ("Izpravnik za jereji"), knjiga zadušnica za preminule redovnike, knjiga vječnih misa i t.d. Muzej je godine 2013. proglašen kulturnim dobrom Republike Hrvatske.

Na besjedištu održanome dana 11. studenoga 2015. doznali smo, kojim je sve putovima prošao profesor Frane Paro u svojoj potrazi za olovnim glagoljskim slovima. Uz malo sreće te puno znanja i upornosti, mjereno desetljećima, prof. Paro uspio je doći do izvornih glagoljskih tvorila, po kojima se mogu lievati glagoljska slova. Ne odviše iznenađujuće, ali uviek iznova raztužujuće, i u ovome je slučaju izostala očekivana podpora štoviše triju ministarstava očuvanju hrvatske glagoljaške baštine.

Vjerojatno nema nikoga, tko nije čuo za *Zlatarevo zlato*, roman Augusta Šenoe i ujedno prvi hrvatski poviestni roman, objavljen godine 1871. Težko je nabrojiti sva izdanja toga romana, pa štoviše i prievode na druge jezike, ali jedno ipak moramo izdvojiti: u rujnu godine 2015., u izdanju nakladničke kuće Spiritoso roman je prvi put objavljen na englezkome jeziku, te je tako priča o zagrebačkome Romeu i Juliji postala dostupna i strancima, koji žele upoznati Zagreb na drugčiji način i ponieti kući vjerodostojnu uspomenu – knjigu. Ovo spominjemo i zato, što je Šenoina praunuka Jasmina Reis pronašla među Šenoinom rukopisnom ostavštinom i listove pisane rukopisnom glagoljicom. Šenoa je umro 13.

prosinca 1881., pa se ovom crticom, uoči godišnjice njegove smrti, sjećamo jednog od naših najvećih pisaca.

Na besjedištu održanome 9. prosinca 2015. prof.dr.zn. Milan Mihaljević iz *Staroslavenskog instituta* pokazao nam je, kako u svakdanjemu radu izgleda prieslov (*transliteracija*) *Beramskoga misala* – i uz suvremene računalne naputke (*kompjutorske programe*), koji broje svaku rieč i znak, čovjek je nezamjenjiv, a to je posao samo za najstrpljivije i najstručnije!

Dana 22. veljače 2016. obilježavamo dan izlazka hrvatskoga prvotiska. *Misal po zakonu rimskoga dvora* prva je tiskana knjiga na hrvatskome crkvenoslavenskome jeziku i glagoljičnome pismu, a odtisnuta je godine 1483., samo dvadeset osam godina nakon izuma tiskarskoga stroja. To je prvi misal u Europi, koji nije tiskan na latinici i na latinskome jeziku, te prva tiskana knjiga na području južnoslavenskih jezika. Pojava *Misala* svjedoči o družtvenoj, gospodarstvenoj, kulturnoj i umnoj snazi (*potencijalu*) Hrvata u drugoj polovici XV. stoljeća. Pet stoljeća poslije hrvatski jezik uzmiče pred tuđicama, a djeca u srednjim školama jedva znaju prepoznati glagoljicu.

Ovogodišnji razpored *Noći muzeja* u Knjižnici HAZU-a bio je u znaku Gutenberga i umieća tiskarstva. Profesor Frane Paro predstavio je tiskarski postupak na drvenome knjigotiskarskome tiesku, pastrojku (*replici*) Gutenbergova tiskarskoga stroja.

Dana 14. ožujka 2016. s početkom u 18 sati u knjižnici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu, na poziv Družtva Krčana i prijatelja otoka Krka, prof.dr. Darko Žubrinić, dramski umjetnik Stjepan Bahert i Mirna Lipovac, autorica ovih redaka, održat će predavanje na temu *Dragutin A. Parčić, znameniti hrvatski glagoljaš i leksikograf.*

Dani otvorenih vrata HAZU-a održani su 12. i 13. travnja 2016. i prava su prigoda, da veći broj zainteresiranih ljudi, a posebno mladih, bez straha stupi u taj hram znanja i odkrije djelić njegovih zanimljivosti. Prvoga dana navedena događaja akademica Anica Nazor predavala je o tiskarstvu Šimuna Kožičića Benje, modruškoga biskupa i osnivača glagoljske tiskare u Rieci, koji je živio na prielazu iz 15. u 16. stoljeće. Idućega dana u auli HAZU-a akademik Josip Bratulić održao je zanimljivo predavanje o Baščanskoj ploči. Tko ga je u više navrata slušao, kaže, da

svaki put o Baščanskoj ploči izpriča nešto novo, zanimljivo i drugčije. Dramski umjetnik Stjepan Bahert krasnoslovio je štivo ploče onako, kako je zapisano prije devet stoljeća, i u prievodu na suvremeni hrvatski jezik.

U Školi za primalje, 5. svibnja 2016., povodom Dana škole, održane su dvie glagoljične radionice: *Glagoljične miniature od slame*, koju je vodila gospođa Ana Žnidar i *Glagoljica pletena papirom*, koju je vodila gospođa Verica Kovač. Svakoj radionici pribivalo je dvadesetak učenica. Uz velik stvaralački dar djevojke su pokazale odlike, koje će ih resiti u budućemu zanimanju: zainteresiranost, strpljivost i smirenost.

Na likovni natječaj *Glagoljica u dječjem oku i srdcu*, koji su u kolovozu godine 2015. razpisali Ankica i Ante Karačić iz Iserlohna u Njemačkoj, stiglo je preko tisuću radova iz sto petdeset škola i udruga iz sedamnaest zemalja. Natječaj je bio otvoren za djecu hrvatskih izseljenika diljem svieta, kao i za osnovnoškolce iz Hrvatske. Prva izložba održana je u Iserlohnu krajem ožujka godine 2016., a druga u Rimu 28. svibnja 2016. U rujnu izložba dolazi u Zagreb.

Ne možemo ne spomenuti izložbu održanu u lipnju godine 2016. povodom 200. obljetnice rođenja Ivana Kukuljevića Sakcinskog u predvorju *Knjižnice grada Zagreba* na Starčevićevu trgu. Prostor nam ne dopušta štoviše ni nabrojiti sve sklonosti i polja djelovanja toga hrvatskoga velikana, pa ćemo se ograničiti samo na njegovo višegodišnje zauzimanje za čitanje Baščanske ploče te stvaranje i objavljivanje godine 1863. znamenitoga djela *Hrvatske listine (Acta croatica)* – zbirke hrvatskih srednjovjekovnih javnih i privatnopravnih izprava nastalih od početka XII. do kraja XVI. stoljeća, odtisnutih uglatom glagoljicom i manjim dielom latinicom, pisanih na narodnome hrvatskome jeziku, a koje su nam dragocjene za proučavanje hrvatske srednjovjekovne prošlosti i poviesti hrvatskoga jezika.

I za kraj ovoga glasila, ali nipošto najmanje važno: čestitamo profesoru Darku Žubriniću, jednom od osnivača i dugogodišnjemu predsjedniku Družtva, na maloj, ali važnoj obljetnici: prije pet godina, 26. rujna 2011. objavio je prvu mrežnu stranicu u cielosti pisanu glagoljicom.

Za početak rujna godine 2016. najavljujemo okrugli stol na temu pravne zaštite hrvatske kulturne baštine, koji je u Matici Hrvatskoj, u

ime Družtva, potaknula članica ravnateljstva mr.zn. Majda Rubić, dipl.iur. Jedan je od njegovih ciljeva pokretanje iniciative za zaštitu glagoljaške baštine na najvišoj razini – razini kulturnoga dobra s nacionalnim značenjem.

Kada smo već kod Baščanske ploče, valja nam iztaknuti i njezinu *jestivu* protegu. Čokoladna Baščanska ploča izrađena je od tamne i biele čokolade u sedam okusa. Priloženi svitak mirisnoga (*aromatičnoga*) papira donosi objašnjenje značenja Baščanske ploče i prievod glagoljičnog oriečja na englezki jezik. Čokolada dolazi u posebno izrađenoj drvenoj kutijici, a prošle godine dobila je svjedočbu (*certifikat*) za izvoran „gastro-suvenir" *Dar iz Krka*. Autorica i dizajnerica te „sladke" Baščanske ploče riečka je umjetnica Marina Prijatelj.

Ljetno doba pogledima izlaže i neke dielove tiela, koje u hladnije dane ne vidimo. Tako desno rame netom diplomiranoga mladoga družtvoslova Jurja Jurline iz Belišća krasi glagoljični sicani lik – rieč *duša* i znak za beskonačnost. Od Jurja doznajemo, da je glagoljicu naučio u djetinjstvu i da mu je tada služila kao "tajno pismo". Godine školovanja, kao i ostali životne sklonosti i zanimanja odveli su ga u drugim smjerovima, ali glagoljica je trajno ostala u duši i – na ramenu.

Misa za svećenika glagoljaša Jurja Slovinca održana je u subotu 1. listopada 2016. u zagrebačkoj prvostolnici. I ove je godine misno slavlje uveličao Mješoviti pjevački zbor *Bašćina*. Družtvo je prije sedam godina potaknulo održavanje tih Misa, a ovogodišnjom smo obilježili 600-tu obljetnicu Slovinčeve smrti. Na život, djelo i značaj Jurja Slovinca u svojoj se propoviedi biranim riečima osvrnuo monsinjor Josip Kuhtić.

Sljedećega dana, kao i svake prve nedjelje u mjesecu, u crkvi Svetoga Franje Ksaverskog u Zagrebu služena je Misa na hrvatskome crkvenoslavenskome jeziku, u kojoj je također sudjelovao Mješoviti pjevački zbor *Bašćina*.

Prenosimo viest vezanu uz jedan ljetni događaj, za koji smo doznali tek po izlazku prošloga broja, kada nam se javio g. Damir Kremenić, narodoslov i muzeolog, član Družtva i predsjednik Katedre Čakavskoga sabora Kornić s otoka Krka. Zgodnu crticu prenosimo onako, kako smo ju primili: *Početkom srpnja godine 2016. održali smo tečaj uglate glagoljice na otoku Unijama. Imali smo dva polaznika iz Saudijske Arabije, a slučajno su jedan pokraj drugoga sjedili mladi polaznik Isa (Isus) i Mirjam (Marija). Tako smo vodoravno stigli do Rijada, a okomito do Isusa i Marije.*

Glagoljicom izpisana ljubav naziv je zbirke poezije, koja je ugledala svjetlo dana zahvaljujući zajedničkomu poticaju članova *Lige protiv raka Zadar* i *Ogranka Matice Hrvatske u Zadru*. U prostorijama sjemeništa *Zmajević* dana 27. listopada 2016. predstavljena je zbirke pjesama, kojoj su ljubavne stihove podarila 62 pjesnika. Sva sredstva od prodaje knjige ići će zadarskoj *Ligi protiv raka* za kupnju uređaja za zračenje, koji će biti uručen *Općoj bolnici Zadar*. Posebnost je zbirke u tome, što su pjesme tiskane na glagoljici i latinici zahvaljujući pomoći zadarske Udruge glagoljaša.

Na samu božićnu večer franjevac Vice Blekić, župnik zagrebačke crkve Sv. Franje Ksaverskoga, služio je Misu zadušnicu za Dragutina Antuna Parčića, kojemu se tako često vraćamo i u ovim *Novostima*, a koji je u Rimu preminuo upravo na Božić godine 1902.

21. veljače 2017. obilježen je međunarodni dan majčinskoga jezika. U kakvu je stanju hrvatski jezik? Odgovor ćemo prepustiti stručnjacima, a Vi, dragi čitatelji, u međuvremenu *uploadajte* ovaj *newsletter* na *fejs*, pa neka ga svi *lajkaju*, *šeraju* i *tvitaju*. *Cool*, ha?

U Pučkom otvorenom učilištu, na Odjelu za treću životnu dob, polaznici su odlučili i u proljetnome polugodištu akademske godine 2016./17. upisati predmet *Glagoljica i hrvatska glagoljaška baština*. Navedeni predmet ostvaren je i u zimskome polugodištu i ocienjen visokim ocjenama. Predavanja se odvijaju petkom od 13 do 15 sati. Voditeljice su prof. Kristina Repar i prof. Biserka Draganić.

Križevački glagoljaši iz OŠ Ljudevita Modeca 4. veljače 2017. proslavili su desetu godišnjicu svojega rada. Obilježili su ju predavanjem, nizom radionica te posjetom knjižnici Križevačke biskupije. Mladim glagoljašima i njihovoj voditeljici, profesorici Martini Valec-Rebić, čestitamo tu vriednu obljetnicu i želimo mnogo uspjeha u budućemu djelovanju. Pozivamo, neka nam se jave i podrobnije nas upoznaju sa svojim radom.

Završio je 26 Korizmeno-uzkrsni tečaj glagoljice profesora Vladimira Ćepulića. Tečaj je okupio desetak znatiželjnika, koji teže novim zna-

njima ili žele ponoviti gradivo iz *Misala po zakonu rimskoga dvora*, hrvatskoga prvotiska (*inkunabule*) iz godine 1483. Zahvaljujemo profesoru Ćepuliću na trudu i radujemo se novomu tečaju.

Urednica se *Novosti* prije Uzkrsa u Prvić-Luci bavila neuobičajenom djelatnošću. U mjestnoj je crkvi, naime, četkicom za zube, spužvicom i pročišćenom vodom čistila nadgrobnu ploču s glagoljskim nadpisom. Klesani zapis potječe iz sredine 17. stoljeća, a nakon temeljita čišćenja jednostavno je zablistao. Potrudila se i oko nadpisa s podatcima o spomeniku, koji je postavljen na hrvatskome te sažetcima na englezkome, njemačkom i talijanskome jeziku. Od srdca zahvaljujemo župniku Boži Škemberu, bez čije susretljivosti to ne bi bilo moguće.

U nedjelju 21. svibnja 2017. održana je svetčanost povodom 75. obljetnice djelovanja franjevaca trećoredaca na Ksaveru. Svetčano misno slavlje u crkvi Sv. Franje Ksaverskoga predvodio je zagrebački nadbiskup, stožernik Josip Bozanić. Župu je godine 1942. ustanovio zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac. Prigodom otvaranja župe Blaženik je slavio Misu na staroslavenskome jeziku i tako pokazao, koliko mu je stalo do hrvatskoga glagoljskoga nasliđa. Uz crkvu se nalazi i samostan s bogatim arhivom, gdje se čuva višestoljetno kulturno blago, koje su stvorili i prikupili franjevci trećoredci. U samostanu postoji i knjižnica, koja je osnovana odmah nakon dolazka redovnika na Ksaver, godine 1923. Danas samostanska knjižnica čuva preko 14.000 naslova. Čestitamo našemu prijatelju, župniku franjevcu trećoredcu Vici Blekiću i svoj samostanskoj braći na toj vriednoj obljetnici.

U razdoblju od 26. lipnja do 2. srpnja 2017. održava se 25. saziv *Male glagoljske akademije Juri Žakan* u istarskome gradiću Roču. To je smotra 50 učenika osnovnih škola sa svrhom upoznavanja i proučavanja glagoljice te očuvanja kulturne baštine. Učenike prate njihovi voditelji, učitelji hrvatskoga jezika, poviesti, likovne i glasbene kulture te razredne nastave, koji se u sklopu izvannastavnih djelatnosti bave glagoljicom. Učenici na taj način dobivaju poticaj za učenje i stvaralački rad, a njihovi učitelji stečena znanja i izkustva prenose u svoje škole. Ovogodišnji je predmet *Glagoljica u novome ruhu*.

***

Završavam ovaj pregled kratkih viesti, iz svih do sada objavljenih *Novosti*, zaključno s brojem 21. Nadam se, da će i budući brojevi obilovati zanimljivostima i nastaviti povezivati sve, kojima su glagoljica i hrvatska baština u srdcu.

Ante GRADIŠKA

Smije li Carstvo uzvratiti udarac? – Ne samo da smije, ono to MORA učiniti!

Blago onom, 'ko rano poludi, pa mu život u veselju prođe!
(stih iz "jugo-turbofolkne" pjesmice iz 1970-ih godina)

Naslov ovoga priloga doima se poput svjetonazornoga proglasa – a kakav bi i mogao biti u bolestnome vremenu, u kojemu su sve ćudoredne vriednosti ponižene i pogažene, dok oni, koji ih nesmetano gaze i bljuju po njima, takvu vražju rabotu nazivaju, ni manje ni više, nego "našim vriednostima" (u "CAJTunNGu" upravo obrađujem taj pojam, pod naslovom "Njihove 'vriednosti'"). Uzmimo samo jedan nedavni (u trenutku pisanja ovoga štiva) primjer. Nakon terorističkoga napada, naime, islamskih temeljaša u Manchesteru britanska premierka May ganuto je izjavila, kako su teroristi pucali "u naše vriednosti"! Ženo Božja, pa oni su pucali u ljude – tu tragedija počinje i završava: vriednosti su misaon pojam, u njih se ne puca! Ćudoredne vriednosti, koje su nekada bile nerazdvojni dio europske uljudbe i kulture – izvan političkoga suriečja one su postojale štoviše i pod svenadzornim vlastima (*u totalitarnim režimima*) – danas pred našim očima sustavno unakazuje i uništava peti jahač Odkrivenja (*Apokalipse*), razpomamljeno svjetovnjačko temeljaštvo, što truje i nerođenu djecu, onaj nedužni dio ljudskoga roda, koji ta ljudska podvrsta bezsramno svjetonazorno zlorabi.

I ne samo to – ovo svjetonazorno nedonošče na posredan je način odgovorno i za nastanak Islamske države i njezinih pustinjaka, što dokazuju dva znakovita primjera, o kojima sam čitao u "Spiegelu". Prvi je onaj obćepoznati slučaj u Kölnu, kada su oveće skupine arapskih useljenika napadale mjestne djevojke, a poneka je od njih možda bila i silovana. Od toga višestruko žalostnoga suriečja iz "Spiegela" izdvojio sam izjavu (doslovan prievod) nekoga mladog useljenika, koji je policajcima rekao: "Kunem se, da nikoga nisam ubio ni silovao – ali, zašto vi Europljani dopuštate svojim sestrama i kćerkama, da se po noći smucaju okolo

poput prostitutka!" Drugi je slučaj primjer, kako ćudoredno bolestna europska demokratura iz dana u dan stvara kobne posljedke. Neki mladi Alžirac (taj slučaj iznosim prema sjećanju, ali su bitni podatci vjerodostojni) otišao je, na nagovor svojih roditelja, u grad u kasnim noćnim satima tražiti svoju mlađu sestru. Kada ju je konačno našao u družtvu, koje je bilo očito pijano, a vjerojatno i omamljeno (*drogirano*), zahtievao je od nje, da se s njime vrati kući, na što je ona odgovorila gomilom prostačkih psovka, u kojima su prevladavali oblici danas već svima u njemačkome govornome području znanoga glagola *ficken* (poznatijega po englezkoj inačici *fuck*). Zaprepašten takvim za njega neočekivanim ponašanjem, brat – koji se bavio rukometom i šakanjem (*boksom*) – udario ju je u biesu (*afektu*) šakom, od čega je ona, udarivši glavom o tlo, nakon nekoliko minuta preminula.

Vratimo se, od sve muke, izazivačkomu naslovu našega štiva. Što je, dakle, "carstvo" iz naslova? Ono što je u trećemu nastavku tadašnjega Lukas-Spielbergova slikopisnoga znanstveno-bajoslovnoga trodjela (*filmske SF-trilogije*), pod naslovom "Carstvo uzvraća udarac" (*The Empire Strikes Back*, 1980.), značilo izmišljeno carstvo u izmišljenu zviežđu, u našemu je primjeru hrvatska Katolička crkva. U naslovu je postavljeno izravno pitanje i ponuđen odlučan odgovor: Crkva MORA nešto učiniti, da svoje vjerničtvo očuva od toga i takva zla: ali ŠTO i KAKO?!

Sada dolazi najteži dio – tvrdnja da je komunizam u Hrvatskoj, ali i drugdje u Europi, konačno mrtav! Pustimo sada nazoviljevičarska spadala (*redikule*) iz okružja *Feral Tribuna*, koji su više olinjali *rokeri*, nego išta drugo, neizbježno obilježeni omamilima i žestom (*alkohholom*), dok su u političkome smislu više nekakvi "novoorjunaši" i ovisnici o za njih obožavanoj godini 1968. Kada već govorimo o tome neugaslome sliepom obožavanju (*fetišizaciji*) razdoblja, koje – osim po omamilima, svespolnosti i nerazumskome nasilju – ni po čemu (a osobito onome ljudski /*humanistički*/ vriednome) ne će ostati zapamćeno, neizbježnom se nadaje u takvu suriečju iznimno zanimljiv zastranak – koji, uostalom, to možda i nije!

U ogledu o rock'n'rollu podpisnik ovih redaka pokušao je dati svoj skroman doprinos razčlanbi te pojave razmatranjem sadržaja skrivenoga

diela ledenoga briega: onoga diela, koji, naizgled začudno, mnogo više odkriva, nego što skriva – a ono, što taj dio nehotice odkriva, jest ovo, što nam se upravo događa. Ovdje je nuždno prisjetiti se ne samo globalno sliepog obožavanja pojma rock'n'rolla i svega, što taj obožavani pojam podrazumieva – pri čemu su, primjerice, splitski objavnik Joško Čelan, a posebno crnogorski liečnik i novinar Bogdan Šekler, bili riedke iznimke u bivšoj državi 1970-ih godina, koje su se usudile uzprotiviti tomu naputbenomu (*programiranomu*) ludilu.

Ako je nekomu od čitatelja pri ruci navod iz mojega ranijega priloga, u kojemu Šekler zaprepašteno opisuje rok-koncert na Carevoj Ćupriji u Beogradu 1970-ih godina, pa ako taj čitatelj sustavno prati odnedavne (*recentne*) događaje i osobe u američkoj politici, možda će ga začuditi, da na sličan način razmišlja i blizki suradnik nepredvidiva Donalda Trumpa, Stephen Bannon. U svakome slučaju, jedan od novijih novinara "Spiegela", Thomas Hüetlin, naišao je nedavno, na način predana iztražitelja Udbe ili KGB-a, na podatak, da je Bannon, između godine 2004. i 2010. radio dokumentarne političke slikopise krajnje desnoga političkoga usmjeraja (naravno, prema mjerilima svjetovnjačkih temeljaša), od kojih je on izdvojio onaj posljednji, pod naslovom *Generation Zero* – kojemu nije nuždan prievod.

Budući da je kod nas malo kome poznat Bannonov slikopis, svi se moramo zadovoljiti time, da spoznaje o njemu steknemo izvadcima iz Hüetlinova članka – kako ćemo uskoro vidjeti, ti podatci iz druge ruke bit će dostatni, da se uvjerimo, kako je i taj članak na duhovnoj i političkoj razini sličan huškačkomu podbadanju iz postupka protiv nadbiskupa Stepinca. U predhodnome odjeljku spomenuli smo Šeklera i Čelana – prisjetimo se, da na sličan način razmišljaju Lukač, Tirnanić i ruski Splićanin Anatolij Kudrjavcev (koji se, kao kazališni prosudbenjak, posebno bavio "pred-frljićevskim" unakazivanjem kazališta) – a sada ćemo vidjeti, kako je "Spiegelov" *partijski* komentator zgrožen Bannonovom hrabrošću za izražaj svojega mišljenja.

Poput iznimno pronicava Jure Vujića, koji je u svojemu ovdje već spominjanom uradku "1968. – godina koja se vraća" sjajnom tumačbom (*briljantnom egzegezom*) dokazao, da zapadni sviet danas djeluje u skladu

s osnovnim postulatima "šestdesetosmaškog" bezvlađa (*anarhizma*), Bannon u svojemu slikopisu očito razmišlja na sličan način, pridodajući zlu, koje nas je snašlo, ono što on s pravom naziva "američkim uzorkom gospodarstva, koji se svodi na čist i nemilosrdan kapitalizam". Žrtve su takva stanja (novinar citira Bannona na englezkom) američki srednji sloj (*middle class*), koji se sastoji od "zaboravljenih ljudi i žena" (*forgotten men and women*). Iz toga proizlazi, da Bannon zaključuje, kako krivnju za klonuće, koje smo doživjeli, snose svjetonazorne promjene krajem 1960-ih godina.

Bannon ide i korak dalje, kada kaže, a Hüetlin to nevoljko prepričava: "Na Woodstocku je bezobziran i sebičan naraštaj prigrabio kulturološke povlastice, a njegov 'suludi pokušaj poboljšanja svieta'" (ovo nije prevoditeljsko izmišljanje – na njemačkome se to kaže *Weltverbesserungswahn*) "nasilno je zamienio dotadašnje vriednosti – kao što su religija i obitelj, stega i rad – obožavanjem svemoćnoga jastva (*ega*)." Hüetlin zaključuje taj iznimno poticajan dio Bannonove razprave (s kojom se ne samo ne slaže, već se nad njom i nedvojbeno zgraža) zapažanjem zasnovanime na postavkama Bannonova – njemu tako odurnoga – svjetonazora pa opisuje sročiteljevo stajalište ovim riečima, koje sa svojim političkim nalogodavcima shvaća izključivo kao proglas "krajnje desnice". "Odasvud te zaslepljuju", navodi naš novinar Bannona, "slike Billyja Idola i Michaela Jacksona ... Hipije iz sedamdesetih zamienili su *Yuppies* iz kasnih sedamdesetih i osamdesetih godina, koji su se od početka sljedećega stoljeća obogatili na račun onih, kojima su čast uništili ..."

Na samu kraju dolazi pažljivo odabran *coup de grace* "Spiegelova" novinara, izražen na način, na kojemu bi mu vjerojatno pozavidjeli tužitelji u postupku protiv Stepinca – ali također i iztražitelji u staljinističkim postupcima. Čujte i počujte, što kaže Thomas Hüetlin o Bannonovu slikopisu: " Tko želi srušiti politički sustav, kao što to želi Bannon, taj se mora boriti. I to ne samo transparentima i cviećem, već kao američki momci na 'žalu Omaha' u Normandiji u Drugome svjetskome ratu. Vraćamo se, dakle, u *Apartheid* iz 1950-ih godina" (ova nepristojna *budalaština* zaslužuje poseban osvrt!) "kada je *Establishment* u zapadnim zemlja-

ma bio biel poput kućnih ograda u predgrađima europskih gradova." Prije smo spomenuli sudbeno svjetonazorno izživljavanje nad nadbiskupom Stepincem, a potom još i Staljina i njegova grozomornoga krvnika Beriju – ovo, što smo netom pročitali, ista je politička razina "novokomponiranoga" jednoumlja, koje su sve europske vlade s neshvatljivom poniznošću prihvatile.

Vratimo se sada najavljenoj "škakljivoj" postavci (*tezi*) o smrti komunizma. Što je, dakle, bilo dobro u tome sustavu, izvan suriečja njegove političke pragme, a što je u današnjoj EU-antidemokraciji izloženo "intelektualnomu linču". Jesu li danas još moguće obitelji, koje su u stanju skloniti se od svakodnevnoga svjetonazornoga krdotrka svjetovnjačkih temeljaša i barem pokušati živjeti prema naputku američkoga mudroslovca Roberta Borkea, koji je u svojoj knjizi znakovita naslova "Posrtanje prema Gomori" savjetovao ljudima, kojima više ni država ni škola ne mogu pomoći, neka svoju kuću pretvore u hram, koji bi, barem u takvu užem okružju, mogao odoljeti zlu, što se danas nadvilo nad ljude. Izvan suriečja političke prisile pojedinci i obitelji – koje tadašnja vlast nije shvaćala kao opasnost za svoju sigurnost – mogli su, poput Candidea, naslovnoga junaka romana proturječnoga Voltairea, bezbrižno "obrađivati svoj vrt", a da im nitko ne kaže "tamo se makni". (Zanimljivo je, da danas hiperaktivni mudroslovac slovenskoga podrietla, Slavoj Žižek, koji sebe doživljava kao novomarksista, u ovakvu suriečju kao primjer uzima nacističku Njemačku pa je pred nekoliko godina u TV-odašiljci "Nedjeljom u dva" to izrazio odprilike ovako: "Tko u Hitlerovoj Njemačkoj nije bio Židov ili komunist, nije se imao čega bojati.")

Dakle, Nataša i Nina, iz našega predhodnoga priloga, u bivšemu su SSSR-u nedvojbeno postojale (izuzimajući sve manji broj obitelji, u kojima i danas postoji takav odnos majke i kćerke, golem broj obitelji unutar ćudoredno unakaženoga raja EU može takav odnos majke i kćerke samo sanjati!), kao i neki ljudi i žene, koje sam kao diete osobno poznavao u Biogradu,[1] a koje je tadašnja vlast podnosila, jer nju nisu ugrožavali. Ju-

[1] Supruga brata moga djeda (moja *izvanjska* baka), učiteljica koja je sav svoj radni viek provela u školi u Biogradu na Moru i koju su svi s poštovanjem zvali "meštrovica Marija", bila je uzorna vjernica i svake nedjelje išla u crkvu. Kao

goslavija jest, naravno, djelovala po onome primjeru partizanskoga strojničara Nikoletine Bursaća iz romana Branka Ćopića (i po njemu snimljena *filma* Branka Bauera), koji je, došavši kući s partijskoga sastanka, još u vrieme tzv. NOB-a, rekao majci : "Majko, nema više Boga – rekao je drug komesar , da Bog ne postoji!" Ipak, krotke starice i ine osobe, koje su vjerovale u Boga, mogle su i dalje ići u crkvu, ako nisu poricale bezboštvo kao *Weltanschauung* (t.j. svjetonazor – ovu njemštinu rado su rabili hrvatski objavnici 1970-ih godina).

"Pitanje svih pitanja" jest – ako je "klasični" komunizam mrtav, kako je umro? Najjedostavnije rečeno, umro je onoga trena, kada je otvorio vrata niekavačkomu cunamiju sa Zapada, s time što se najprije smjerno odrekao nekada popularne boljševičke krilatice "truli Zapad". Ubrzo će mu taj sofisticirani Zapad pobjedonosno razodkriti svoju ćudorednu

uzornu osobu cienili su ju i vjernici i nevjernici, što je pokazao i njezin pogreb, kada je umrla u osamdesetdrugoj godini. — Još je zanimljiviji slučaj Vilima Štopfera, podrietlom Austrijanca, također omiljela i cienjena građanina Biograda. Zgodicu, koja sliedi, Vilim je izpričao mojemu pokojnomu otcu (koji je Vilima uzeo za mojega krizmenoga kuma), a on ju je više puta prepričavao. Dakle, jednoga dana, nedugo nakon završetka rata, u Vilimovu je kuću došao neki Bogde Jadrešin – koji je bio svojevrstni politički *šerif* Biograda i koga su se mnogi pribojavali – zajedno s još jednim čovjekom. Nakon uvodnoga pozdrava (Vilim je priznao mojem otcu, da je osjećao popriličan strah) razgovor je tekao gotovo doslovno ovako: Bogde: "Druže Vilime, evo zašto smo mi došli k tebi. Odlučili smo podignuti električnu centralu pa sada tražimo, tko će joj biti direktor. Ja sam se sjetio tebe, jer to je tvoja struka, pa smo zaključili, da si ti jedina osoba, koja može obnašati tu dužnost." Vilim (vjerojatno uz uzdah olakšanja): "Hvala vam, drugovi, na povjerenju – ja se zbilja osjećam sposobnime za to. Ali, vi znate, da ja svake nedjelje idem u crkvu ..." Bogde (Vilim je rekao mojem otcu, da se opasni partijski dužnostnik tada srdačno nasmijao): "Znamo mi to, druže Vilime – znamo i da imaš svoje stalno mjesto u crkvi, ali nas to sada ne zanima. Ljudi kažu, da si dobar čovjek, a dobar si i stručnjak. Za koji dan pozvat ćemo te, da podpišeš odluku, kojom te postavljamo na mjesto direktora električne centrale." I tako je gospodin Vilim Štopfer dočekao mirovinu kao direktor centrale, a kada je umro u dubokoj starosti od 90 godina, i njega je gotovo sav Biograd odpratio na vječno počivalište.

trulež, koja je došla, da ostane (*here to stay*) kao stalno opasna pošast. Ali time još nismo stigli do odgovora na pitanje – tko je otvorio vrata nečemu, nad čime se danas s pravom zgražamo? U ovdje često spominjanu napisu Bogdana Tirnanića u beogradskoj "Književnoj reči" iz danas davne godine 1974. (prvi ćemo put navesti i naslov "Radost da smrdi i poludjeli buržuj" – sintagmu "radost da smrdi" pisac je pronašao kod Emila Zole) Tirnanić, pozivajući se na ranije spomenute slikopise Louisa Berlange i Marca Ferrarija, zaključuje, kako se "znatan postotak takvih slikopisa 'regrutira' iz krugova nazoviljevičara, tih sumornih ljudi zaokupljenih svojom navodnom prometejskom ulogom u predstojećemu družtvenome veleprevratu" (danas smo svjestni toga, da smo, umjesto bilo kakva oslobađajućega veleprevrata, uključujući i onaj svrhoslovni, izloženi pobjedonosnomu "protuprevratu */kontrarevoluciji/*" svjetovnjačkoga temeljaštva, koje se širi svietom poput opasne pošasti). "Ta ih je obsjednost", nastavlja sročitelj, "toliko izvježbala u manihejstvu, da oni nisu sposobni ni za kakvo drugčije vrjednovanje osim onoga, koje sve pod kapom nebeskom procjenjuje postojanjem ... njihova izričito nečna stava prema postojećoj stvarnosti ..." Tirnanića je takvo proročansko razmišljanje dovelo do proročanske sveze "uništenje duha", što je, kako on zaključuje, "postalo obćesvjetski postupak, u koji se uključuje sve veći broj ljudi, poslušno zauzimajući mjesta u redu pred plinskim izbama (*komorama*) duha i dokazujući da u obredima suvremenoga sadomazohističkoga svieta žrtva ima bitnu ulogu, koju s ponosom obavlja ..." (EU je to zloznačje doveo do savršenstva.)

Vratimo se ipak izazivačkoj prorjeci (*tezi*) o smrti komunizma. Pri tome je iznimno bitno opet se prisjetiti danas zaprepašćujuće nevinosti jugoslavenskih slikopisa, o kojima smo već govorili: "Prekobrojna" hrvatskoga redatelja Branka Bauera, jugoslavensko-sovjetskoga *filma* "Dobar vjetar, 'Plava ptico'", kao i danas nezamislivo bezazlenih slikopisa za djecu ("Mahovina na asfaltu", "Suncokreti") beogradskoga redatelja Jovana Rančića, prvoga diela (*epizode*) srbskoga omnibus-slikopisa "Subotom uvečer" (o kojemu smo već pisali u "CAJTuNGu"), danas nezamislivo čovječna slikopisa za djecu "Izgubljena olovka" Fedora Škubonje – i t.d., i t.d. U razmatranju, koje sliedi, a koje želi dokazati, da je komu-

nizam kao politički svjetonazor neopozivo mrtav, nuždno je bilo ne samo prisjetiti se netom spomenutih jugoslavenskih slikopisa, već i upitati se, zašto su nekada postojali takvi slikopisi, a danas je, primjerice, u katoličkoj Hrvatskoj dostatno, da se slikopis Vinka Brešana izazovno nazove "Svećenikova djeca", pa da ljudi, prvi put nakon tridesetak godina, čekaju u redu, kako bi došli do ulaznice za kino (o Gotovac- /ne Vlado, nego Mani/-Frljićevu "novome teatru" da i ne govorimo!).

Kako, dakle, dokazati "heretičku" prorjeku (*tezu*), da je komunizam danas mrtav, pa samim tim i neopasan. Da se uzmogne uvjerljivo braniti ovakav nazor, nuždno je povući crtu između dokazanih komunističkih zločinstava u prošlosti i današnje europske ljevice, koja je konačno postala nemoćan talac (samo ne, zaboga, "taoc" u nazovniku */nominativu/* – kako govori odprilike 70% današnjih hrvatskih političara!!) svjetovnjačkoga temeljaštva i njegovih "kućnih ljubimaca", nakaznoga svjetonazora, koji poput pijavice izsisava "ostatke ostataka" tradicionalne ćudoredne uljudbe. (ONI danas tu uljudbu, poput nekadašnjih svenadzornih vlasti (*totalitarnih režima*), kojima je jedini sadržaj i svrha bila ogaditi "mrzkoga neprijatelja", nazivaju "krajnjom desnicom", koja napada tzv. "naše vriednosti"!)

Ako se sve ovo nekomu može doimati kao natražnjačko zanovietanje, to će vrlo uvjerljivo opovrgnuti stvaran primjer, na koji sam naišao u "Spiegelu". Jedna od najzadrtijih (*najradikalnijih*) ikona razvikanoga "šestdesetosmaškoga pokreta", naime, bio je i Daniel Cohn-Bendit, o kojemu sam već pisao. Ako me sjećanje ne vara, on je njemački Židov, a u to vrieme bio je blizak ratobornoj njemačkoj ustrojbi RAF (*Rote Armee Fraktion*). Iako je, po svemu sudeći, podrietlom njemački Židov, pred više godina naišao sam u "Spiegelu" i u dnevniku "Libero" iz Milana, da je on predstavnik francuzkih "zelenih" pri EU. Najgore, međutim, tek dolazi. Prije nekoliko godina u "Spiegelu" je izašao oveći članak (koji mi sada nije pri ruci), iz kojega nedvojbeno proizlazi, da je svojevremeno DC-B bio urednikom djeconapastničkoga (*pedofilskoga*) časopisa. Najgadljivije od svega ipak je to – ovo je štoviše mučno i napisati – da su neke od spodoba (takve je doista neprimjereno nazvati ljudima!) u svojem omiljelome časopisu izjavljivale, kako su im najdraži spolni odnosi bili s

djecom od pet do sedam godina. (Naravno, papir je ovime zaprljan, ali takva se gadost morala objaviti!)

"U hodu" mi je palo na pamet, da je prije nekoliko godina vlada Angele Merkel imala neprilike s nekim mladim i u njezinoj stranci prilično visoko postavljenim dužnostnikom – prezime mu je Edathy, a napisi o njemu sada mi nisu pri ruci – koji je snimke (ili kako li se već ta usavršena tehnologija danas zove) ogoljenih maloljetnika naručivao štoviše u Kanadi. Po onome, što mi je ostalo u sjećanju, znam, da se o tome morao očitovati u stranci, ali i to da barem prvih nekoliko mjeseci ostavka nije uobće zahtievana (poslije više nisam nailazio na njegovo ime). Što nam, dakle, ovi primjeri pokazuju? Vrlo jednostavno rečeno – ništa u ovoj sve jadnijoj europskoj "dolini suza" nije tako gnusno, da ne bi dobilo dobrohotni *imprimatur* EU-nedemokracije, koja sve jasnije (i zajedljivo pobjednički) pokazuje svoje nakazno naličje. Time dolazimo do Crkve kao ustanove i (uza sve moguće nedosljednosti) ćudoredne okomice: ne samo da je to njezino pravo, već joj je i SVETA dužnost boriti se protiv takvih gadosti. Prije svega, zbog velikoga broja kršćanskih crkava u Europi nuždno je besjedu zadanu izazovnim naslovom svesti na katoličku "Crkvu u Hrvata" – naime, što je suriečje šire, to je teže usredotočiti se na srž stvari. Katoličanstvo u Hrvatskoj JEST ugroženo, na mnogo podmukliji način nego u doba komunizma – s druge strane, takav stupanj ugroženosti može postati i polazna točka samoobrane. (Danas, 1. kolovoza, ne ćemo ovdje pisati o očajničkoj borbi poljskih katolika protiv zloduha svjetovnjačkoga temeljaštva: jučer sam – poštujući abecedni red priloga – "CAJTuNGu" poslao prilog pod naslovom "Neototalitarizam u stilu Varšavskoga pakta" (ćudoredno ruglo, naime, koje se sklanja iza skraćenice EU, podmuklo oživotvoruje Brežnjevljevu zorbu "ograničena vrhovničtva"!), koji se bavi upravo ovom *temom*.

Inače, bitan je dio ovoga sveobćega svjetonazornoga bolo slovlja nadjezik (*globalne ideoložke patologije metajezik*) svjetovnjačkoga temeljaštva. Prije svega, morat ćemo se na trenutak opet vratiti "CAJTuNGu" – prije dva mjeseca sam u njemu obrađivao pojam "metajezik neokapitalizma". Koliko god novokapitalizam jest opako zlo (tisuće ljudi i djece iz dana u dan skončavaju kao žrtve toga zla) svjetovnjačko je temeljaštvo nedvojbeno retardirani dio dvoglava čudovišta, koje je zavladalo svietom, što najbolje dokazuje njihovo blesavo nazivoslovlje. Označivati, primjerice, ukorienjeni (*konzervativni*) svjetonazor svezom "krajnja desnica" (kako Marine LePen može biti krajnja desničarska, kada se posvadila sa svojim 88-godišnjim otcem upravo zato, jer je njegov politički svjetonazor ocienila kao krajnostan!), proglašivati štoviše i dobronamjerna oporbena stajališta "govorom mržnje", a svoje uvrjedljive bljuvotine izključivo "slobodom izražavanja" (popis sličnih *budalaština* mogao bi se produžiti u nedogled) nije samo zločesto – to je, s oproštenjem, blesavo!

Razmatrujući zaprepašćujuće brzo širenje pošasti svjetovnjačkoga temeljaštva poput šumskih požara, koji su nedavno poharali neke dielove Dalmacije, palo mi je na pamet, kako je otrovno svjetonazorno izrjekoslovlje (*frazeologija*) neumorna bojoreda (*falange*) svjetovnjačkih temeljaša i njihovih "resavskih prepisivača" po osnovnoj svjetonazornoj matrici – nije na odmet to ponoviti – frapantno slično onomu, koji su jugoslavenski komunisti rabili u obračunu s blaženikom Stepincem. U oba slučaja mrzki neprijatelj nije ponajprije krhko ljudsko tielo, koliko ćudoredni duh opasnoga neistomišljenika. Drugi je jugoslavenski primjer doslovno žalostno-smiešan (*tragikomičan*) – mnogi se stariji ljudi, naime, sjećaju, po pričanju ili iz vlastitoga bolnog izkustva, da su na Golom otoku i u drugim tamnicama (*kazamatima*) bivše države zatvorenike(-ce) njihovi mučitelji osobno nazivali zbirnom imenicom "banda". To je bila, naravno, prava glupost, slovnička bezsmislica bez prvenca (*precedensa*), jer se pojedina osoba može gramatički izražavati samo jedninom.

Sliedom onoga poznatoga izričaja, po kojemu "veleprevrat jede vlastitu djecu", priglupi značaj (*debilni karakter*) svjetovnjačkih temeljaša neriedko se vraća kao bumerang, od kojega ponekad stradaju i njihovi kućni ljubimci. Zoran primjer pokazuje, kako je EU-protudemokracija na posredan način stvorila Islamsku državu – u ovakvu obliku ona, naime, nikada prije nije postojala. Primjer je, naravno, ubojički napad na novinare parižkoga šaljivoga (*humorističnoga*) časopisa *Charlie Hebdo*, nakon što su u njemu objavljene neprimjerene prostačke karikature (naravno, uz odgovarajuće štivo), u kojima se vrieđa muslimanski prorok Muhamed. U tome se tragičnome slučaju ostvarilo ono, što je pomalo proturje-

čni Jean Paul Sartre svojedobno nazvao "imperialističkim bumerangom" – *teza* francuzkoga mudroslovca svodila se na ovo: ako tko ide osvajati tuđe ozemlje, pa onda još i prostački vrieđa svetinje (*idole*) ljudi, koji u njima žive, to će mu se kad-tad obiti o glavu poput bumeranga (nažalost, ne takvim poluglupim svjetonazornjacima */ideolozima/*, nego najčešće onima, koji se na englezkome jeziku nazivaju *innocent bystanders* – t.j. ljudima, koji su se stjecajem okolnosti našli u krivo vrieme na krivome mjestu). I kako na sve to odgovara žalostno-smiešna EU-demokratura? Najneuspješniji političar u poviesti (one istinske) francuzke demokracije, François Hollande, nehotično izigrava inačicu "događanja naroda" – koju je u jugoslavensku politiku uveo bivši partijski sekretar i direktor banke Slobodan Milošević (izraz je izmislio /veliko/srbski pjesnik Milovan Vitezović) – pa on i njegovi podjednako sluđeni sljedbenici, uhvativši se izpod ruke, kao da se spremaju zaplesati "kozaračko kolo", kruže ulicama i uzvikuju onu blesavu krilaticu "Svi smo mi *Charlie Hebdo*". Pa, čovječe Božji, da se u ovoj duševno bolestnoj europskoj politici našao netko, tko bi zabranio – razumievajući dobru porugu (*satiru*) kao umjetničko djelo – takve politikantske magluštine (*nebuloze*), mogao je tim ljudima spasiti život: umjesto toga, suodgovoran je u njihovu ubojstvu, uime zanosne ponavljalice (*ekstatične mantre*) "sloboda izražavanja".

Što se pak tiče razvikanih LGBT-skupina, ovdje bismo još lakše mogli upotriebiti izraz o veleprevratu (ili – možda bolje – ćudorednoj involuciji) koji "jede vlastitu djecu".Najmanje u jednome slučaju, naime, ona su ("vlastita djeca" iz političke sveze) postala popratnom žrtvom svjetonazorne mahnitosti svojih dušobrižnika. Dosadašnji primjeri odnosili su se izključivo na Europu, već odavno ćudoredno unakaženu kolievku zapadne uljudbe – sljedeći primjer je iz SAD-a, zemlje u kojoj je sve to zlo i počelo. Prije nekih 5-6 godina izveden je, naime, u američkome gradu Orlandu ubojički napad na *disko-klub* za istospolce – više se ne sjećam, koliko je bilo žrtava i tko je obtužen za to zločinstvo. Od tada pa do danas nitko se nije USUDIO priznati, kako se to ciljano smaknuće ne bi dogodilo, da posjetitelji takvih *klubova* nisu u međuvremenu postali kućni ljubimci svjetovnjačkoga novosvevlašća. (Budući da sam o tome već pisao u "CAJTuNGu", ovdje ću samo spomenuti, kako svjetonazorno

mahniti svjetovnjački temeljaši na prepoznatljivo ljigav način zlorabe medicinski pojam "autizam", e da bi time mogli glumiti nekakvu navodnu čovječnost (*humanizam*), pojam, koji oni u osnovnome značenju niti mogu niti žele shvatiti. Dakle, takva se ćudoredna bieda uhvatila tih ljudi – kako je jednom "drug Tito" rekao za sudstvo u bivšoj državi – "k'o pijan plota", pokušavajući na taj način steći jeftine svjetonazorne bodove.)

Posljednji primjer, koji se posredno uklapa u ovo suriečje, a na njega sam nedavno slučajno naišao u "Spiegelu", nije atentat, već nesretni slučaj – a uskoro ćemo se svi uvjeriti, da je i za to odgovoran Moloh svjetovnjačkoga temeljaštva. Prije desetak godina, naime, unjemačkome gradu, ne sjećam se više kojemu,održana je tzv. *Love Parade*, što je zapravo ublaženica (*eufemizam*) za "čoporativnu" svespolnost. Zbog nekakva tehničkoga kvara, koji je doveo do strujnog udara, a potom i požara, kao i zbog u tim slučajevima neizbježne izbezumljenosti (*panike*), izgubilo je život ne znam više koliko sudionika "parade".

Što je, dakle, ovdje "pisac htio reći"? Islamskoj se državi ne ćemo vraćati, jer ona znači zasebno – i vrlo slojevito – suriečje: s druge strane, posljednji primjer vraća nas na onu gotovo čudnu sličnost između "socialističkog" i "kršćanskoga morala" (o čemu smo ovdje već pisali). Osim doslovno materničava (*histerična*) sliepog obožavanja istospolnih zajednica, naime, izopačena EU-protudemokracija, kako vidimo, obožavala je i svespolnost množtvenih razmjera, koja se posljednjih godina otvoreno promiče kao dio putničarske ponude (*plaža* Zrće na otoku Pagu, *rokerski festival Ultra* u Splitu ... – množtvena je omama nešto, što zaslužuje poseban osvrt!). Ako se sada prisjetimo pokojnog odgojoslova (*pedagoga*) Ante Vukasovića, a on je navodno svoju knjigu "Socialistički odgoj" u novoj državi zapravo podpuno prepisao pod naslovom "Kršćanski odgoj", što gotovo nitko nije zamietio – po svemu sudeći, bitne svjetonazorne razlike među njima zamalo i nije bilo: ostao je današnji izopačeni svjetonazor EU, koji "ne bi ni pas s maslom polizao"!

Ovime dolazimo do osnovnoga svjetonazornoga priepora, kojime se ovdje bavimo. I dok je u bivšoj Jugoslaviji, odprilike od uvođenja Ustava godine 1974. pa do njezina razpada potaknuta Miloševićevom "antibiro-

kratskom revolucijom", svjetonazorno poricanje (pa štoviše i izsmijavanje) partijskih postavaka postalo opravdanim dielom političke razprave (što je potaklo Peru Zubca, tada unarođenoga pjesnika, ali i zaluđenoga (*fanatičnoga*) "vojnika Partije", da zdvojno uzvikne "Ljudi moji, koje je ovo vrieme došlo – moraš se sramiti reći, da si komunist!"), ćudoredno bolestna EU-protudemokracija sve upornije provodi nespretno zamaskiran nauk "ograničena vrhovničtva" pa svaki pokušaj drugčijega svjetonazornoga mišljenja nesnošljivo odbacuje kao izražavanje "krajnostne desnice". Dakle, i sovjetski i jugoslavenski komunizam nekoliko su godina, prije nego što su sišli s političke pozornice, provodili stanovitu demokratizaciju družtva – za razliku od njih EU *über alles* (njemački prepoznatljiv izraz završni je dio mojega naslova u "CAJTuNGu" o biesnu režanju EU-navrtaka /*EU-klonova*/ na sadašnju vlast u Poljskoj – hoće li ona prije objavljivanja ovog priloga biti staljinističkim načinom smienjena?!) nazovidemokracija sa zastrašujućom upornošću pomoću *komesarskih* načina pokušava promieniti svjetonazor podčinjenih joj država. EU sve otvorenije provodi politiku svjetonazornoga svevlašća (*totalitarizma*), pa se njezina nedemokratska bahatost najbolje može izraziti kao *brainwashing* ("izpiranje mozga"), čime se – što navedeni izraz zorno predočuje – nastoji, bez ikakva obzira prema pravima države i njezinih stanovnika, prisiliti podaničke države na neupitnu poslušnost. Tko pomnjivo pročita ove redke i postigne suglasje s njihovim sadržajem, zaprepašteno će zaključiti, da se na sličnu svjetonazornome smišljaju (*konstruktu*) zasniva – koliko god to komu pretjerano zvučalo – i politika Sjeverne Koreje!! I ne samo to – vladajućemu političkomu svjetonazoru EU-protudemokracije, koja svako prosudbeno stajalište proglašava "govorom mržnje" i "jednoumljem", jednoumlje je zapravo JEDINI sadržaj!!

Ovakav pokušaj kazivanja "popu pop, a bobu bob" nuždno nas dovodi do zaključka, koji je u ovome suriečju ključan: ni jedna lieva ili desna svenadzorna vlast (*totalitarni režim*) u europskoj poviesti nije nastojala promieniti svjetonazor (barem ne u tolikoj mjeri) ljudi u zemljama, koje je ta vlast podvrgla. Ti politički i državni sustavi najčešće su se mudro zadovoljivali time, da im se neistomišljenici ne suprotstavljaju. Nasuprot tomu EU, koja je počela djelovati kao zajednica za ugljen i čelik, ubrzo se

pretvorila u samozvanu gospodarsko-političku nadgradnju, da bi se potom na podmukao način izrodila u mahnitu svjetonazornu ustrojbu, koja trajnim "izpiranjem mozga" život svojih podanika pretvara u svojevrstnu ostruganu, praznu ploču (*tabulu razu, tabula-u rasa-u*), na kojoj se onda nesmetano i nekažnjeno može izpisivati suludi časoslov ćudoredna bezčašća i nezamislive družtvene nepravde. Pod krinkom navodne različitosti (koja je postala svetinja povlaštene manjine) jednoumlje je postalo jedini oblik života u okviru sve gadljivije EU-demokrature, kojoj je ćudoredna bezćutnost postala jedinim sadržajem. A oni, koji se usuđuju poreći i osuditi nasilje takva lukavo napućivanoga ludila, osuđeni su na položaj građana drugoga reda, odbačenih i osiromašenih, jer jedna glava dvoglavoga čudovišta, koje vlada zapadnim svietom, novokapitalizam, drži pod nadzorom novac i sudobna priobćivala (*moderne medije*). Znatan dio toga novca u neprekidnom obtjecaju udjeljuje se političkim poslušnicima, koji glume već odavno nepostojeću demokraciju pa dobivaju izdašne"Judine škude", kako je to Franjo Tuđman s pravom nazvao.

Da se triezno suočimo sa zaprepašćujućim razmjerima ćudoredne nečistnice (*kloake*), u koju je europska demokratura upala, krenimo od "nepodnošljive lakoće", s kojom nedostojni gospodari današnjega svieta upravljaju našim životima. Odoka i najčešće nezgrapno obrazložena preporuka, kako se konačno moramo prestati dieliti na ustaše i partizane, a nju sam jednom nazvao "zombi-politikom", onemogućuje, da se uhvatimo u koštac sa sadašnjošću, koja nas iz dana u dan sve više ugrožava. Izuzimajući grozote političkoga nasilja, koje ionako spada u drugčije suriečje, moramo se suočiti s činjenicom, da komunističke vlasti – štoviše i kada su sustavno progonile političke protivnike, a osobito kasnije – nisu poricale pravo na izražavanje drugčijega svjetonazora onima, od kojih se nisu osjećali ugroženima. Što je kod današnje EU-nedemokracije možda najgadljivije, jest to, da ona i ne pokušava prikriti svoju nesnošljivost prema onima, koji razmišljaju ili se ponašaju drugčije od nedodirljive povlaštene manjine.

"Crkva u Hrvata" danas se nalazi pred poviestnim izazovom, sada već neupitno većime nego u doba komunizma, a taj se drzki izazov može pobieditі jedino pomno razrađenim kopernikanskim obratom.

To je lako reći, ali kako ostvariti? Nuždno je učiniti "korak od sedam milja" i konačno priznati, da je komunizam nepovratno mrtav. Današnja je ljevica, naime, postala talac one ćudoredne strahote, koju je Jure Vujić – jedan od najpronicavijih konzervativnih intelektualaca (ne desnih, za ime Boga – kada bismo prihvatili tu nepametnu politikantsku izmišljotinu, nasjeli bismo na onu lukavu zamjenu prorjekā, koja svaki odklon od novoliberalnoga svjetonazora proglašuje"krajnostnom desnicom" – to je glupava svjetonazorna sveza, koja je najsličnija svjetonazornoj potki staljinističkih *monstr-procesa*!) – u naslovu ovdje već spomenutoga članka u "Viencu" razodkrio kao "1968. – godinu koja se vraća". Tko se s ovakvim gledištem ne složi pa stoga možda štoviše i prestane čitati članak, ostat će prikraćen za upravo zaprepašćujući navod, koji sliedi. Napisao ga je u katoličkoj smotri (*reviji*) "Kana", prije nešto manje od godinu dana, najpronicaviji katolički sročitelj u Hrvatskoj Tonči Matulić: "U želji i namjeri, da se družtveni fenomen dubokih družtvenih podjela, izključivosti i neprijateljstva shvati i protumači, često se upada u stupicu pojednostavnjivanja. Tako se još uviek često čuje obtužba na račun komunizma, kao izvora i uzroka svih sadašnjih zala i podjela u hrvatskome družtvu. U tome dakako ima nešto istine, ali držimo, da u tome nije sva istina. Ako se naime ozbiljnije pozabavimo fenomenom socialnoga nasljeđivanja družtvenih podjela i činjenicom, da pred sobom imamo mlađe generacije, koje su rođene u vrieme propadanja ili pak nakon propasti komunizma, onda to baca drugčije svjetlo na tvrdnju, da je za današnje družtvene podjele kriva samo zatornička ideologija komunizma. Iako već zdrava pamet kaže, da ono staro ne prestaje u trenutku, kada družtvo odluči prieći na novo, jer promjena družtveno-političkoga sustava ne znači odmah i promjenu pojedinca. Pojedinac se težko oslobađa starih i, dakako, loših navika, mentaliteta i sviesti. Za podpunu i cjelovitu promjenu mentaliteta i sviesti potrebno je mnogo vremena, mnogo rada na sebi, ali i družtveno ozračje" (ovo je iznimno bitno! – A.G.) "koje potiče i podupire osobne promjene ..."

Dakle, najvrstniji i misaono najmjerodavniji hrvatski katolički umnik usudio se razodkriti zabranjenicu (*tabu*) i između redaka nagoviestiti, da je protukomunizam danas najjači utuk (*adut*) u rukama svjetovnjačkih temeljaša. Do sada se u Hrvatskoj, kako vidimo, jedino Matulić usudio između redaka predložiti, da se prestane "udarati po mrtvoj mješini komunizma" (kako je duhovito pogodio /*poentirao*/ umirovljeni SDP-ovac Antun Vujić – koji navodno nije bio član SK). Kako, konačno, uvjeriti "nevjerne Tome" (pa i kad im takav ćudoredni katolički dosljednik /*vertikala*/, kakov je vrstni bogoslov Matulić, to pokušava objasniti), da *rahmetli* komunizam danas životari tek kao svojevrstni živi mrtvac (*zombi*) svjetovnjačkoga temeljaštva. Štoviše, i širi bi pojam "ljevica" trebalo preopojmiti (*redefinirati*), jer je i on izgubio svoje izvorno značenje – nekada ratoborna ljevica pretvorila se danas u poslušnu pudlicu LGBT-skupina, pa tako peckava (*iritantna*) SDP-ova "afežejka" Vesna Pusić (koju sam svojevremeno u "Zadarskom listu" proglasio "ocvalom vestalkom EU-integracije") ponosno jezdi na čelu *Gay-Pride*-povorke, umjesto da vodi povorku odpuštenih radnica (gotovo je nevjerojatno, da su inače uviek nabrijanim ženoborkama (*feministicama*) siromašne radnice "zadnja rupa na svirali"!!). A na što se danas srozala nekadašnja ljevica, najbolji je primjer ovdje već spomenuti ćudoredni biednik Daniel Cohn-Bendit, kojemu je "šestdesetosmaško" ljevičarsko divljanje bilo svjetonazorni smokvin list (*paravan*) za izopačene sklonosti. U suriečju odnosa prema komunizmu spominjemo ga opet zato, da se prisjetimo, kako mu svojedobna uloga urednika djeconapastničkoga časopisa nimalo nije naštetila, jer je postao zastupnikom stranke "zelenih" u EU. (Za razliku od ovakve ćudoredne gadosti, bilo je dostatno – prisjetimo se i toga – da se dostojanstveni talijanski političar Rocco Buttiglione na svoj prepoznatljivo odmjeren način očituje glede obožavanja istospolnih zajednica pa bude izbačen /bilo je to i na TV-u/ na neuljudan i nekulturan način sa sjednice!) Eto, nepomućeno skladno suvladarstvo ustanove (*idiličnu kohabitaciju institucije*) EU i Cohn-Bendita mogli bismo štoviše izčitati u dvjema narodnim poslovicama – "našla vreća zakrpu" i "svaka ptica svomjemu jatu leti!"

Sviđalo se to nekom ili ne sviđalo, nesnošljivost prema Crkvi danas je veća i žešća, nego u zadnjemu desetljeću jugoslavenskoga komunizma – to dokazuje, između ostaloga, vrstnost i čitanost "Glasa Koncila", kada ga je uređivao Živko Kustić. A o tome svjedoči i iznimno zanimljiv članak, koji je naš poznati književnik Pavao Pavličić napisao prije desetak godina (a danas je još i gore): "Odkako su hrvatski ateisti započeli svoj pohod po ulicama, novinama i internetskim forumima, prema njima osjećam samo sućut. Ne samo zato što bih povjerovao, kako su oni doista u ovome družtvu diskriminirani ... nego zato što već vidim, da ne će ništa postići. Jer, oni govore tako, da će prije izazvati odbojnost nego pridobiti pristaše." (Nikakvo čudo – oni ionako *funkcioniraju* jedino na predložku "zbijanja partijskih redova" – A.G.) "Njihov stil ima štoviše tri nedostatka. Prvo, naši su deklarirani ateisti zamjetljivo neoriginalni ... Drugo, ti su aktivisti neugodno agresivni. Oni kao da se ne bore za vlastita prava, nego su protiv prava drugih. Nije im dovoljno, što sami mogu do mile volje ne vjerovati, nego im smeta to, što drugi vjeruju. Zato njihova argumentacija nikada ne ostaje na terenu građanskih prava, nego uviek zadire i u svjetonazorna pitanja. Kraće rečeno, čim otvore usta, nastoje nas uvjeriti, kako Boga zapravo nema, i još misle, da to mogu učiniti brzo i lako. Oni su misionari svoje nevjere. Treće, naši su javni neznabožci uza sve to još i nepodnošljivo banalni. Izražavaju se poput propagandnih brošura iz doba ranoga socializma pa tvrde, kako Boga nitko nije vidio i kako treba vjerovati samo u ono, što se može dokazati. Tako pokazuju, da ne razlikuju vjeru od znanja, jer u ono što se može dokazati, nije potrebno vjerovati ..."

Najgore je od svega ipak to, što, po svemu sudeći, ćudorednomu smradu svjetovnjačkoga temeljaštva kao da nema kraja – "zlo se", kako reče glavni lik iz švedskoga slikopisa "Stranac je sišao s vlaka" iz 1970-ih godina, "širi u valovima". Upravo kada sam, naime, među svojim izstrižcima naišao na pojmovnicu "diktature relativizma", koju je prije desetak godina izrekao papa Benedikt (za one koji to ne znaju, on je i vrstan poznavatelj mudroslovlja), pročitao sam i doslovno zastrašujuće štivo, koje pokazuje, kako je zloduh svjetovnjačkoga temeljaštva prodro i tamo, gdje se ni u najstrašnijim snovima nije mogao očekivati. Ali pođimo ipak, da ublažimo gađenje, od pape Benedikta. Evo kako je jedini umirovljeni papa (po vlastitom izboru) opojmio relativizam kao jedini sadržaj ćudoredno izobličenoga svjetovnjačkoga temeljaštva. "Imati jasnu vjeru, utemeljenu na vjerovanju Crkve", kaže papa, "danas se često osuđuje (*etiketira*) kao temeljaštvo (*fundamentalizam*). Dok relativizam ... izgleda kao jedini prihvatljiv pristup po današnjim mjerilima. Mi se krećemo prema jednovlašću relativizma, koji ništa ne priznaje za sigurno i koji za najviši cilj ima nečiji jastvo, nečije vlastite želje ..."

Posebno je prva rečenica, jao, ubojito proročanska. Kao da nije dostatno to, što se rulja izkešenih temeljaša valja ulicama, pa još i nekakvim čudovištnim napravama ("tablet", *Play Station* i tome slično) truju dušu djece, koja su rođena nevina, do već zastrašujuće opasnih razmjera, nego su takvi, u našemu suriečju o Crkvi kao ustanovi, svojim načinima, prema kojima je Machiavelli bio mirotvorac, pridobili i – kako je znao reći Lenjin – "*mangupe* u našim redovima". Ovdje se moramo prisjetiti, kako je novinar "Spiegela", jedan od onih klonova svjetovnjačkoga temeljaštva, koji se (kako je svojevremeno napisao slavni ruski pisac i disident Mihail Bulgakov, misleći time na sovjetsku partijsku nomenklaturu) "razmnožavaju brzinom ameba", napao "na pasja kola" Stephena Bannona i njegova svjetonazorna gledišta.

S Bannonom je ili bilo s kime drugime, naravno, opravdano ne slagati se, ali kako to rade isusovac Antonio Spadaro (koji je i urednik časopisa *Civiltà Cattolica*) i argentinski prezbiterianac Marcelo Figueroa, doslovno je odvratno. Prema članku u "Jutarnjemu listu" od 15. srpnja, koji podpisuje stalni suradnik Inoslav Bešker, spomenuta dva svećenika "napisala su članak, u kojemu su sukladnost političkih gledišta američkih konzervativnih katolika i protestanata, zasnovanih na **takozvanim temeljnim vriednostima**" (podebljan je dio – s naglaskom na pridjevu "takozvanim" – u kojemu je Bešker nedvojbeno uživao – A.G.) "nazvala temeljaštvom, ne bitno različitim od islamskoga temeljaštva". Ovdje je nuždno iztaknuti nedvojbenu činjenicu: upravo je ono, što hvale dva zabludjela svećenika, izazvalo postanak Islamske države – a da i ne govorimo o tome, kako završni dio navedene rečenice opasno bazdi na

rasizam – ovakvi su svjetonazorni "lumeni" nedvojbeno stvorili Islamsku državu.

Pisci onoga što bi se doista moglo nazvati svjetonazornom uvrjednicom (*pamfletom*), polaze od "parole" (kako taj izraz naziva Bešker) *In God We Trust* na američkoj novčanici od jednoga dolara, izvodeći iz toga suznačja (*konotacije*) (malo sam vršljao i po omrežju) kakva doista – ponovimo to u ovom ogledu – "ne bi ni pas s maslom polizao". Ovomu "dvojcu s kormilarom" (kako se to u veslačkome nazivoslovlju kaže; kormilar je ovdje – a tko drugi nego – njihovo ljubljeno svjetovnjačko temeljaštvo, koje, *kak'* vidimo, uzpostavlja svoju "petu kolonu" i u srdcu katoličanstva!) najviše smrdi Bannonov izraz "kršćanski rekonstruktivizam", pojmovnicu kojega nisam uspio naći, ali se nekako podrazumieva, da bi to trebala biti svojevrsna „katolička preosvojba" (*"katolička rekonkvista"*) iz naslova mojega prvoga priloga u "Maruliću" prije dvadeset godina. Oslanjajući se na moju vlastitu svezu, kojoj je Bannonova u svakome slučaju vrlo slična, "kršćanski rekonstrukcionizam" izražava zasade izvorne kršćanske misli u Europi i Americi, a to je svjetovnjačkim temeljašima odprilike isto što i biku crvena krpa. Zadnja rečenica Beškerova članka glasi: "Američki katolički krugovi tvrde, da je rieč o 'ignorantskom i neumjerenom vatikanskom jurišu na američki konzervatizam'". Ova iznimno točna pojmovnica sročiteljā, koji razumno rabe pojam "konzervatizam", ne mora nuždno imati svrhoslovne konotacije (iako ih najčešće ima), danas nemoćno izdiše pod kopitima krdotrka svjetovnjačkoga temeljaštva, pri čemu, kako vidimo, sve vrjedniju ulogu imaju i – što bi Crnogorci rekli – "poturice gore od Turčina"!

Pridjev "vatikanski" u navedenoj rečenici nekako misloslovno ukazuje i na odgovornost pape Franje (Bešker ga, zaljubljen u svoju nepostojeću duhovitost, uporno naziva "Frane"), što možda i nije bez osnova. Ipak, kao svojevrstni *fan* slikovitoga duhovnika ne vjerujem, da on može imati išta zajedničko s tim izpadom odpadničke mahnitosti (*disidentske paranoje*), vjerojatno režirane "daljinskim upravljačem". U ovome je surječju vrlo bitno i to, da sadašnji papa dolazi iz Južne Amerike, gdje su katolički svećenici na neki način i "revolucionari", što podrazumieva iznimnu družtvenu osjetljivost, na račun svrhoslovne misaonosti. (Uostalome, jedan od američkih slikopisa iz 1980-ih godina podsjeća na mučeničku smrt nadbiskupa Romera – ne sjećam se više iz koje latinoameričke države – koga su mafijaške ubojice ubile na oltaru zbog njegovih sustavnih propoviedi, u kojima je žigovao njihova zločinstva i izrabljivanje sirotinje – a prije toga zločinci su zbog sličnih razloga ubili i pet častnih sestara.)

Na samome kraju, pokušat ćemo papu Franju opravdati i jednim primjerom, koji je u Hrvatskoj vjerojatno malo komu poznat. Ponekad pogledam i svetu Misu, koju prenosi talijanski TV-program *Rai uno*. U nedjeljnoj svetoj Misi održanoj 6. rujna 2015. milanski je nadbiskup u propoviedi razčlanio svezu pape Franje "integralna ekologija" (*ecologia integrale*). Iz nadahnuta nadbiskupova objašnjenja vidljivo je, da Papa pod "ekologijom" podrazumieva duhovno očišćenje vjernika, kao i ćudorednu čvrstinu, koju narastajuća rulja svjetovnjačkih temeljaša odbija (primjer iz "Jutarnjega lista" upozorava na zastrašujuću "nepodnošljivu lakoću", kojom taj moralni odpad nalazi istomišljenike i u najvišim krugovima Crkve, a to pokazuje, da upravo katolička vjera nije NIKADA bila ugrožena kao danas).

Zaključak: moramo priznati da Crkva nikada nije – posebno u duhovnome smislu – bila tako ponižena, kao što je danas. Uz rečenicu, koja mi je cielo vrieme nekako promicala – "čovjek ne mora biti vjernik, da bude dobar, ali mora biti dobar, da bude vjernik" – zaključujem ovu besjedu prispodobom: Crkva se mora na način dostojan vjere boriti protiv zla, koje sve bješnje navire – Carstvo mora uzvratiti udarac!

Marija JAGUNIĆ

Zašto korienski pravopis?

Stanje u hrvatskome jeziku i pravopisu danas umnogome podsjeća na ne tako davno, a vrlo slično uzgredno razdoblje (*epizodu*), u kojemu se našlo jezikoslovlje u Hrvata prije početka Hrvatskoga narodnoga preporoda.

Kada je minula opasnost od turskih upada, započela je svekolika obnova ne samo gospodarstva, nego i liepe književnosti. Tko se tada bavio pisanom rieči, a pisao na svojemu materinskom jeziku – "ilirskome" – nailazio je na nemale težkoće. Svi učeni ilirci, naime, školovani po europskim središtima, bilo bogoslovnim bilo inim učilištima, pisali su pod utjecajem onoga jezika, na kojemu su stekli naobrazbu. Tako se dogodilo, da su jedni pisali foneme /č/, /ž/ i /š/ po uzoru na njemački pravopis, a drugi po uzoru na latinski (talijanski) ili kako se već tko snašao.

Takvo neusklađeno pisanje upozoravalo je na potrebu propisa (mjerila, *standarda*) u jeziku. *Standard* je čin dogovora, ali i odluke znanosti – u ovome slučaju jezikoslovne. Kako je hrvatska kultura pa tako i književnost doživjela velik uztuk (*regresiju*) zbog turskih pustošenja, to je utjecalo i na jezikoslovlje. Stjepan Radić, taj veliki poznavatelj slavenskih naroda i višejezičnjak (*poliglot*), u svojemu djelu *Moderna kolonizacija i Slaveni* kaže, da bi se Slavenima dogodila kolonizacija slična onoj u Americi, koju danas zovu: *America Latina*. Sve loše (*negativne*) posljedice kolonizacije na španjolsko-portugalski način, i danas vidljive, od kojih trpe južnoamerički narodi, dogodile bi se i slavenskim narodima. Ali nama se davno prije "dogodila" sretna okolnost: Sv. Jeronim[1] po nekima, a po drugima Sveta Braća[2] donesoše nam pismo! Taj blagoslov očuvao je naše predke, njihovu jezičnu i svaku drugu samobitnost tiekom olujnih stoljeća. Nama se nije dogodilo "polatinjenje" (*"latinizacija"*), a upravo je pismo bilo presudno. Izražavajući se na svojemu jeziku i svo-

[1] 4./5. stoljeće (št.)
[2] 9. stoljeće (št.)

jemu pismu, očuvali smo svoju posebnost u svakome pogledu, a to u srdcu kolonizatorske Europe nije malo! I obćenito, imati povlasticu pa pisati i Boga moliti na majčinskome jeziku,[3] veliko je postignuće!

Više je primjera mladih Hrvata, napose iz Dalmacije, koji su učeći u Italiji vidjeli i osjetili zanosnu borbu mladotalijansku, što je od zemljopisnoga pojma Italije stvarala jedinstven narod. Hrvati su rasli u želji, da takav napredak narodne ideje donesu u svoj razkidan hrvatski narod. Među prvima je Gaj, koji je toj ideji velike Ilirije udahnuo slavensku dušu; on je prvi svoj nauk o narodnome jedinstvu napajao na slavenskim izvorima.

Kada su, dakle, Ilirci shvatili, da je nuždno u pravopisu imati *standard*, spoznali su i težkoću, nastalu zbog priekida jezikoslovne tradicije. Tražeći odgovora zašto je upravo slovna preinaka prevladavala (*reforma dominirala*) u doba ilirstva, dobro je podsjetiti se na istinu: slovopis (*grafija*) jest jedan od načina izkazivanja jezika. On ima jednaku ulogu kao govor. Ilirci su, pokušavajući riešiti priepor među sobom, došli do spoznaje, da rješenje postoji. Jedan je od srodnih slavenskih naroda, naime, imao izvrstno riešeno to pitanje, i to već dugo. Nisu svi Slaveni živjeli u tami neznanja i potlačenosti: neki od naših europskih slavenskih susjeda očuvali su tradiciju jezikoslovlja i već dugo pisali spomenute foneme "po svoju". Zato su to ilirci jednostavno "preuzeli" od Poljaka, a oni su se bili ugledali na Čehe, kojima je veliki preobličitelj (*reformator*) jezika Jan Hus izumio najprikladniju rješitbu za te dvojbe.

Kulturni slavenski narodi tiekom dugih stoljeća, kao i danas, njeguju i ljubomorno čuvaju svoju tradiciju pisane rieči. Svjesni su toga i njihovi državnici.

Ruski je car, kao razborit vladar, pozvao jezikoslovce, neka kažu svoj sud o glasovnome načinu pisanja. Možda je bolje ne navoditi rieči priezira, s kojima su ti učeni ljudi odbacili svaku pomisao na takav pravopis. Oni su još pamtili one učene Srbe, koji su bježeći od Turaka našli utočište u Rusiji. Rusija se tada još oporavljala od mongolskih i tatarskih pustošenja, posljedica kojih nije bilo samo lišavanje Kijeva njegovih "zlatnih krovova" – divljaci (*barbari*) iz Azije ostavili su pustoš i na duhov-

[3] u katoličkih naroda jedino Hrvati, i to od prve polovice 13. stoljeća (št.)

nom i kulturnome području. Obnovi su pridoniele izbjeglice iz južnoslavenskih i bizantskih strana: njihova učenost, stečena u grčkim i bizantskim učilištima, ostavila je traga u ruskoj kulturi. Upravo je grčka i bizantska tradicija dala obilježje ruskoj kulturi. Kultura je Bizanta ona, koja je očuvala helenističku tradiciju, a ključnu su ulogu u državnom i crkvenom ustrojstvu (*strukturi*) Carigrada, prije njegova pada, imali redovnici (*monasi*) – pustinjaci, asketi s Atosa – i ta je činjenica bila presudna! Pustinjaci su dali smjernice državnim vlastima, neka rješenje traže na zapadu, odnosno u Italiji, koja je na razmeđu srednjega vieka i preporoda imala ključnu ulogu. Iz Bizanta je u Italiju prešlo jezikoznanstvo, tradicija platonštine (*platonizma*), obožavanje (štovanje, *kult*) antičnosti, što je postalo temeljem talijanskoga preporoda (*renesanse*), a Hrvati su baštinili tisućljetnu tradiciju kulture, duhovnost pustinjačtva i antičkog odnosa prema umjetnosti rieči – pisanoj rieči – oživljeloj u "pletenju slova", dok je nemalo značenje imao njihov utjecaj na stvaranje čvrstih ćudorednih uzora (*ideala*), koji su održali duh i vjeru diela potlačenog naroda tiekom stoljeća turske vlasti! Na tome životvornome poticaju napajali su se samostani ciele Rusije za svoj rad u izgradnji ruske državnosti, na njemu je nadahnuće crpio Sergej Radonježskij (kako Rusi njegovo prezime liepo korienski pišu!), znamenit slikar ikona Andrej Rubljov i drugi uglednici (*autoriteti*) ruske uljudbe (*civilizacije*).

Srbin Karadžić, u svojoj "jednostavnosti", podpuno zanemaruje zaboravljenu južnoslavensku tradiciju, koju ruski jezikoslovci tako ciene.

Osnivač Pražkoga sveučilišta – tiekom mnogih stoljeća razsadišta umnika (*inteligencije*) ne samo za slavenski sviet, nego i vodećega sveučilišta u Europi – Karlo IV. Luksemburžki shvatio je značenje starohrvatske pismenosti. Taj mudri vladar, kojemu toliko duguje cieli slavenski sviet, shvativši značenje, ali i priekid staroslavenske tradicije, tražio je dalmatinske gradove, u kojima je očuvana tradicija starohrvatskoga bogoslužja, radi obnove slavenske pismenosti u svojemu narodu, ali i staroslavenske tradicije uobće. Dalmatinski gradovi – nastali na temeljima grčke i rimske uljudbe, stoljećima priznajući upravu Bizanta – njegovali su uz latinštinu i starohrvatsku pismenost.

Kao veliku imperialističku opasnost svojega doba Radić ističe "Azijate" – Turke i Mađare! Upravo je odluka stanovitoga mađarskoga političara bila sudbonosna za Hrvatski narodni preporod i pravopis. Ta je odluka bila politička i zanemarila je u podpunosti hrvatsku jezičnu tradiciju.

Danas, kada smo sve više svjestni nedostataka u pravopisu, neusklađenosti s vremenom našega života, u kojemu priobćajna kultura nameće svoja rješenja u školstvu (jer ih sami nismo donieli), koje traži smjer, pa nam djeca sama stvaraju vlastiti *podstandard*, nad čime se zgražamo – zar to stanje ne podsjeća na razdoblja, u kojima smo prolazili preporodne muke? Preporoditelji su osviestili potrebu *standarda*, što mu je bio preduvjet za uzpostavu. Mi smo svjestni potrebe *standarda*, pa – donesimo izpravnu odluku.

Treba li naglasiti, da sva kulturna slavenska središta, ne samo rusko i češko, nego i ono krakovsko,[4] i danas njeguju svoj korienski pravopis?

Zar ne bi Hrvati opet mogli sliediti primjer tih kulturnih središta? Tiekom stoljeća "prelieva" se tradicija kulturne pisane rieči iz naroda u narod, iz područja pošteđenih tuđinske vlasti i ratnih pustošenja poglavito onih naroda, koji imaju isti slavenski korien. Ta uvjetovanost pripadnosti uljudbenomu krugu – na razmeđu uljudaba, oluja ratova i selitbā – često donese zaborav na ono, što po svojemu postanku jesmo i čemu pripadamo.

[4] pa i slovensko, (št.)

Ivo Mijo ANDRIĆ

Vrieme i nevrieme

Prikaz stihozbirke: M' ART, Jevgenij. *Grad bez vremena*. Izd. Književni klub Brčko distrikta BiH. Brčko, 2016.

Na međunarodnome susretu književnika u Brčkome, koji je održan podkraj godine 2016., imao sam čast i zadovoljstvo upoznati ruskoga pjesnika Jevgenija M' Arta, izvornoga prezimena Godko. Vršnjak je moje starije kćeri Marije i zato mi je još draže to književno poznanstvo. Jevgenij je rođen godine 1977. u Obninsku u Kalužkoj pokrajini bivšega SSSR-a. Pravnik je po struci, pisac po izboru, a oblikovatelj omrežnih stranica (*kreator internetskih sajtova*) po trenutačnome zanimanju. Do sada je objavio dvie samostalne i dvie zajedničke knjige poezije te jedan kratkometražni slikopis u rodu (*žanru*) videopoezije. O Jevgeniju i njegovim djelima, za uvod, toliko.

Po ustaljenoj navici (*praksi*) međunarodni susreti pisaca najčešće završavaju rukovanjem, razmjenom knjiga i razstancima do nekoga novoga književnoga druženja. Ili, kako to obično biva – bliedim prisjećanjem na pojedine sudionike, odnosno vječnim zaboravom.

U slučaju Jevgenija M' Arta i mojemu, susret i druženje tek su započeli, unatoč razlici u godinama od gotovo tri desetljeća. U moju, bolje reći u Jevgenijevu korist. Mudroslovično (aforistički) bih to ovakao opojmio (*definirao*): *Na mladima sviet ostaje, a na starima – zemlja*. No, šalu na stranu.

Ne sjećam se više, koju sam od svojih knjiga darovao znatno mlađemu kolegi Jevgeniju, ali zato dobro znam, da sam od njega na dar dobio zbirku poezije *Grad bez vremena*, koja je objavljena u Brčkome zahvaljujući mjestnomu Književnomu klubu i njegovu predsjedniku, a našemu poznatomu piscu i prevoditelju Žarku Mileniću. Taj sam naslov lako

zapamtio nakon čitanja prve uvodne pjesme, koja započinje sljedećim stihovima:

U ovom gradu ima svega, osim vremena
Kome je malo tek jedan ovakav grad:
Ljudi u ovom gradu ne primjećuju da ubijaju vrijeme
Koje ne primjećuje da ubija ljude ovoga grada:
Ni minute vremena nema čovjek u ovome gradu,
U kome vrijeme nema ljudski lik.

Na ovome mjestu završavam navod iz pjesme *Grad bez vremena*, jer me sjećanje odvelo u vrieme sarajevske ratne obsade, kada sam se, zahvaljujući prijatelju pjesniku i knjigoljubcu (*bibliofilu*) Milanu R. Markoviću, prvi put susreo s poezijom nedostižne pjesnice Vislave Šimborske. Pamtim, da sam – pročitavši njezinu knjigu *Svaki slučaj*– pitao Milana, je li Vislava, kao i drugi poznati poljski pisci, dobila Nobelovu nagradu? Kada mi je odgovorio, da nije, rekao sam mu: ima vremena, ta ju nagrada ne će mimoići. Nekoliko godina kasnije Šimborska je proglašena dobitnicom Nobelove nagrade za književnost.

Ovu pojedinost spominjem samo zbog jednoga razloga. Nakon čitanja navedenih stihova iz pjesme *Grad bez vremena* u pamćenje mi se vratila poezija Vislave Šimborske. Na njezinu je tragu poezija Jevgenija M' Arta. Ne kao moguća preslika ili uspjelo oponašanje, već kao nepresušan izvor pjesničkoga višeprotežnoga (*višedimenzionalnoga*) poimanja svieta i maloga čovjeka u svjetskome bezkraju, u čemu je Šimborska jednostavno nenadmašiva. Na Vislavin način i u njezinu duhu Jevgenij M' Art doživljava sraz grada kao djela ljudskog uma i ruku sa samim ljudima kao stvarateljima, da se filmski izrazim, "džungle na asfaltu". Ima li slikovitijega prikaza puta u čovječje stvaranje onoga, što mu služi obstanku,a istodobno ga guši i ponizuje kao prirodno biće.

Zbirka *Grad bez vremena* nevelika je po obsegu, jer sadržava tek 25 (slovima: dvadesetpet) pjesama, uključujući vienac likorisnoga pjesništva (*ciklus grafičke poezije*) pod naslovom *Poema bjeline*. Ali, u tih 25 pjesama usredotočeno je silno bogatstvo pjesničkih ideja, kristalno čistoga

leksika, dubokoga promišljanja svieta i vremena, u kojemu živimo, tako da se po književnoj vriednosti mogu, mirne duše, uzporediti s izabranim pjesničkim djelima nekih poznatih hrvatskih ili svjetskih pjesnika.

Pjesnik Jevgenij M' Art, kao i njegov puno stariji i znatno poznatiji imenjak, pjesnik svjetskoga glasa i ugleda Jevgenij Jevtušenko, sklon je književnim pokusima (*literarnom eksperimentiranju*) s jasno predvidivim posljedicama. On savršeno dobro znade razviti poetsku misao i pronaći izraze, koji će pogoditi ono, što je pjesnik htio reći i poručiti zbunjenu ljudskomu pojedincu u zamršenu svietu, u kakvu živimo. Njegovo vrieme kao znak sadašnjega (*simbol aktualnoga*) trenutka postojanja zapravo je samo sitan ulomak poviesti, koji će budući naraštaji slaviti ili poricati, kao što to i mi činimo prošlim vremenima. Vrieme je zapravo staza, kojom prolazimo kroz četiri prirodna i kalendarska godišnja doba, a sve što se na toj stazi događa, jest ostvaraj (*kreacija*) i djelo prirodnih sila i ljudskog uma i nerazuma.[1]

Liepo je, kada pjesnik osjeća to međudjelovanje (*interakciju*) prirodnog i ljudskoga sklada i nesklada te kada to umije znalački prenieti u pjesmu. Kod Jevgenija je ta sposobnost razvijenija i naglašenija, negoli kod mnogih drugih poznatih i priznatih pjesnika. Bit će prava šteta, ako to mjerodavna (*relevantna*) književna prosudba i njezini nositelji (*promotori*) u Rusiji i šire ne prepoznaju i ne vrjednuju (potvrde, *verificiraju*) u korist pjesnika i čitatelja, ali i pjesničtva kao najtankoćutnijega (*najsuptilnijega*) diela književnosti i kulture uobće.

Ciela zbirka pjesama neodoljivo me podsjeća na razigranu jasnu poljanu misli, rieči, slova, likorisnih prikaza pjesničkih misli i gonetaka (*grafičkih prikaza poetskih ideja i rebusa*), koja čitatelje i književne suprotnike (*oponente*) poziva na razgovor (*dialog*), na razmjenu izkustava i mnienja o sudbini svieta i ljudske vrste u njemu te na uzajamno razumievanje i poštovanje. U tuđinskoj šumi šarenila, udrobljene svekolikosti i težko probavljive surovosti pjesnik se osjeća kao sićušan list na zaljuljanu drvetu, koji će svakoga trena odpasti pa biti odnesen vjetrom u neomeđen Svemir (*Kozmos*) ili u čovjeku blizku nepoznatost. U nigdinu, koja sve

[1] Pjesnik očito ne računa na Boga Stvoritelja i na Njegovo djelovanje u stvorenome svietu. (primjetba uredničtva)

nas čeka, kada stroj srdčani prestane raditi.[2] U pjesmi *Slobodni stih tekile* Jevgenij svoje opravdane strahove od ništavila ponajbolje izkazuje sljedećim stihovima:

U ovoj gunguli ja gubim sve mjere,
Ja nepoznati gramofon bez rima,
Kao kršćanin bez vjere.

I premda u sljedećemu stihu ponosno, ali i pomalo uznemireno (plašljivo, *panično*) uzvikuje: *Ja imam mjeru, ja sam umjeren ...*, njegov glas nije dostatno snažan i moćan, da raztjera sumnje i strahove, koji sve nas prate kao nepoželjne sjene od rođenja do zadnjega dana, manje ili više, smislenoga življenja. Kako koga i kako je komu suđeno, to jest dosuđeno.

U svojoj razigranosti umom i riečima pjesnik će, na putu od nade do beznađa i natrag, zapisati i ove stihove:

Poznavao sam dobro
Jednoga procvalog čovjeka.
Ne smijte se!
Jednom je on stvarno procvao.

Taj sretnik iz pjesme *Čovjek koji je cvao* svoje je cvjetove, odnosno sebe samoga, dielio na dar znancima i neznancima, kako bi im uljepšao sviet i učinio život boljim i podnošljivijim. Na kraju svega, zadnji je cvjetić darivao nebu i blažen pao u carstvo beznađa. Eto tako čovjek skončava svoj život, darujući sebe svietu nepoznatu.[3]

Poznato je, da su neki pjesnici snatrili ili umišljali, kako će poezija spasiti sviet. Znam i to, da je pjesnik Branko Miljković objelodanio nevjernim Tomama, kako će poeziju jednoga dana svi pisati. No, ni jedna ni

[2] Ove rieči upućuju na zaključak, da pjesnik Jevgenij M' Art, t.j. Godko, nije upoznao Radostnu Viest Isusa Krista, Gospodina našega, koji nam je obećao, trajni, vječni život nakon ovozemaljskog u domu Otca nebeskoga. (primjetba uredničtva)

[3] Nejasna je i čudna duhovnost ovoga pjesnika, koji preko darivanja sebe drugima i Bogu pada u beznađe! Čovjek se pita, je li tu rieč o darivanju ili čemu drugome!? U svakome slučaju, blaženstvo i beznađe nespojive su stvarnosti. (primjetba uredničtva)

druga liepa velika misao nije do dana današnjega našla plodna tla u vrtložnome (*turbulentnome*) vremenu dugovječne poviesti.

Niti je spasila niti će poezija spasiti češće sjajan, a rjeđe taman sviet. Niti će jednoga dana poeziju svi pisati. Štoviše, uvjeren sam, da poeziju nikada ne će svi ni čitati. Jer, poezija nije za ljude kamene duše, koji se k'o virusi množe oko nas. Nije ni za one, što tuđe domove pale i ruše. A još je manje za one, koji upravljaju ovim trusnim svietom. Poezija je za one, koji osjećaju ljubav pa ljubav primaju i daju.

Pjesma je prirodni liek bez kemijskih dodataka. Ona lieči dušu i pomaže tielu. Poeziju nam daruju pjesnici, a ne višenarodna ljekarnička družtva (*multinacionalne farmaceutske kompanije*), kojima je prvotna (*primarna*) svrha novac, a ne ljudsko zdravlje. Zato mi je blizka Jevgenijeva bezimena pjesma, u kojoj razmatra moć učenjaka, proroka i samoga Svemira (*Kozmosa*) te tima moćima pridodaje, a možda i suprotstavlja snagu pjesnika. Evo kako tu poetsku ulogu opojmljuje (*definira*) Jevgenij M' Art:

Snaga pjesnika:
Napisat će rekvijem svijetu,
Ostaviti nadu duhu ...

Želim nakon svega iztaknutoga reći, kako se radujem objavi takvih pjesničkih knjiga. Isto tako želim, da one što duže sjaju na našemu književnome nebu.

I još mi je dodati ono najvrjednije: posebno želim, neka pisci takvih knjiga požive što dulje u dobru zdravlju i podare nam svoja nova vriedna književna djela.

Ivo Mijo ANDRIĆ

Na kraju svega ostaje nam pjesma

Prikaz stihozbirke: KORPONAI, Ivan. *Exitus, in tempore Tauri*. Izd. ITT – Verlag. Lenningen, Deutschland, 2013.

Pjesnik Ivan Korponai europski je i svjetski putnik, koji svoje susrete s prirodnim ljepotama, ljudima i njihovim djelima pretače u pjesmu ili (*impresijsku*) priču o dojmu. Tako je u posljednjih desetak godina objavio 18 knjiga poezije i proze, od čega pet na mađarskom i jednu na slovenskome jeziku. Književne radove pisao je i na njemačkome jeziku i objavljivao u mnogim njemačkim listovima i časopisima.

Ivanov životni put započeo je u Subotici, gdje je završio srednju grafičku školu. Sredinom sedamdesetih godina prošloga stoljeća odselio se u Njemačku pa ondje živio i radio do umirovljenja. Danas je nastanjen u Sloveniji, ali dobar dio vremena provodi na svojemu njemačkom i rodnom vojvođanskom naslovku (*adresi*). Uz, razumije se, povremene boravke na nestalnim naslovcima slikovitih mjesta i gradova diljem Europe i svieta, gdje se zatekne na proputovanjima. Njegov smjer kretanja određuju prirodoslovni sadržaji i književne priredbe (*manifestacije*), na kojima u posljednje vrieme često sudjeluje.

Svoje prozne i poetske knjige Korponai je odtiskao u više država. Jedna od njih, pod naslovom *Exitus in tempore Tauri*, svjetlost književne pozornice ugledala je u Zagrebu pod tiskarskim strojem *Studia Moderna*. Radi se o pjesmama, koje su dielom napisane za piščeva boravka u Poljskoj, a dielom u Sloveniji i drugim europskim odredištima. Ivan Korponai, za razliku od mnogih svjetskih putnika, sa svojih se putovanja vraća s novim rukopisima, što nadopunjuju razglednice gradova i dojmljive slike divnih krajolika, koje samo pjesnici umiju opisati probranim riečima.

Putujući Poljskom posebne dojmove ponio je iz gradova Dukla, Krosno, Sanok, Tuchole i Opingora, o kojoj zapisuje pjesmu *Pokraj puta* (ovdje hrvatski prievod):

Na ploči pokraj puta
Nacrtana zahrđala kokoš
Zidovi srušeni u korov zarasli
Na prozorima stakla razbijena
A kroz njih kao da lebdi ...
Siromaštvo otvorenih usta ...

Za razliku od opingorskih podgroblja (*katakomba*) i napuštenih domova, u Dukli je ozračje ljepše za oči i ugodnije za dušu. Ondje, u jutarnjim satima, pjesnik zapisuje pjesmu *Zajutrak (Doručak)*, u kojoj riečima dočarava plavetnilo neba i sunčeve zrake, koje se, umjesto sladora (*šećera*), tope u toploj bieloj kavi spremljenoj za dobar dan (ovdje hrvatski prievod).

Nad Duklom nebo bez oblaka
Plavo,
Sunce sja, listopadsko ...

Ivan Korponai njeguje opisnu (*deskriptivnu*) poeziju. On svoje vidne (*vizualne*) opažaje i duhovne doživljaje zapisuje u izvornom obliku. Moglo bi se reći, da ih prepisuje iz prirode i ljudskih postupaka, kako ih je pjesnik zahvatio okom, mišlju i dušom. Kod njega nema uljepšavanja zbilje niti preinake (*modificiranja*) viđenoga. On se ne služi otajstvenjivanjem ni skrivanjem (*mistificiranjem ni mimikrijom*) radi laskanja ljudima i družtvenim prilikama. Premda je diete i žitelj ravne Bačke, susjedne Balkanu, on u pjesmi *Balkan je ...* bez imalo preuzhićenosti (*patetike*) izriče svoje gledište o tome dielu Europe (ovdje hrvatski prievod):

A Balkan je ...
Kao i uviek,
Bio i ostao groblje naroda ...

Zemljopisni prostor sam po sebi nije i ne može biti razlogom zadovoljstva onih, koji su na njemu ponikli te iz njeg izrasli. Ljepotu zavičaja ne određuju samo blistavi krajolici, bistre rieke ili rodna polja, već i družtvene prilike, tvarne mogućnosti, međuljudski odnosi i mnogi drugi preduvjeti za uobičajen život. Ako te sastavnice nisu primjerene (*elementi nisu kompatibilni*), čovjeku nepomirljiva duha ne preostaje ništa osim odlazka na neko drugo mjesto, gdje će pronaći sebe i sve ono, što zadovoljava njegove tvarne i duhovne potrebe.

Čovjek kao družtveno biće živi istodobno u dva uzporedna (*paralelna*) svieta. U svojem unutarnjemu (*intimnome*), koji ga izpunjava, oslobađa ili sputava, i u svietu oko sebe, koji ga dopunjuje ili porobljuje. Poimanje (*percepciju*) nutarnjeg i vanjskoga svaki čovjek očituje na svoj način. Ono je posljedica promišljanja i razgovora sa samim sobom. Prihvaćanja ili odbacivanja činjenica. Mirenja ili sukoba s vlastitim i tuđim mislima i postupcima. Obrazloženim se (*argumentiranim*) razgovorom sa samim sobom, a onda i s drugim ljudima, najbolje prevladavaju razlike i uklanjaju uzroci mogućih nesporazuma.

U propitivanju ljudskih pogrješaka i vrlina Korponai u pjesmi *Razgovor* zapisuje sljedeće stihove (na srbskome jeziku; ovdje hrvatski prievod):

Znam, da nekima nije potrebno
Utrnuti svjetlo u sebi,
Kako bi bili u mraku ...

Takvi obično nose mrak u duši i šire ga svuda oko sebe. Nasuprot njima osamljenici su i neodlučnici, koji sreću traže na pogrješnu mjestu (opet na srbskome; ovdje hrvatski prievod):

Ja čekam, kao i uviek,
A sreća sama ide
Drugom stranom ulice ...

Ocjena (*kritika*) drugih ne izključuje samoocjenost (*samokritičnost*) i osudu vlastitih nepoćudnih misli i krivih postupaka. Nitko nije bez pogrješaka i nikomu vrline nisu vječne osobine. Dobro i zlo prate jedno drugo ustopice. Nekada nas ugrije dobro, a nekad ohladi zlo. Životna nas izkustva uče, da su pakao i raj, zapravo, na zemlji.[1] U raju smo, kada

[1] Ovo je prihvatljivo samo kao znakovit govor, s prenesenim značenjem, jer su raj i pakao ipak stvarnosti, koje nadilaze naše ljudsko, ovozemaljsko izkustvo. (primjetba uredničtva)

nam je liepo; u paklu, kada nam je ružno. O tim preobrazbama (*metamorfozama*) ljudskoga života Ivan Korponai progovara u pjesmi *Zovete me svi.* Otvoreno, iskreno, bez umotanih misli i *dlake na jeziku* (na mješavini hrvatskog i srbskoga jezika; ovdje hrvatski prievod). S odgovorom na pitanje i priznanjem uz odgovor.

U raju mi je bilo liepo,
Anđele sam milovao
Po krilima bielim,
A mazao ih ljepilom,
Da letjeti ne mogu ...

Čovjek je po svemu najsavršenije živo biće. Ali, to je samo jedna strana njegove medalje. Postoji i ona druga, a na toj strani čovjek je čudan i bludan stvor, kojemu je ponašanje težko predvidivo. Iz njegova jastva (*ega*) nekada zrači bezgranična ljubav, a nekada neumjerena mržnja. Kako kada i kako mu nalažu (*diktiraju*) družtvene prilike i osobne (*individualne*) odlike. Cieloga života čovjek nešto traži, nečemu teži i nešto očekuje. I kada se primakne svojemu kraju, njegovi se snovi razprše u vremenu kao kišne kapi, koje zaliju zemlju, prije nego se vrate u oblake.

Zašto tek sada,
Kad sam ostario,
Tražim
Sve te svoje izgubljene snove ...

pita se Ivan Korponai na kraju (hrvatskoga prievoda) pjesme *Nešto tražim*, koja zatvara tu knjigu, ali ne i vrata, kroz koja je pjesnik kročio u ovaj liepi, ali po puno čemu i tužni sviet. Liep zbog svega, što nam pruža, i tužan zbog onoga, što nam oduzima.

Usuđujem se na kraju reći, kako ljepši sviet od ovoga nigdje ne postoji.

Osim u ljudskoj vjeri i molitvi upućenoj Bogu.

Marko MATIĆ

Užba

Prikaz stihozbirke: VUČIĆ, Petar. *Užba.* Izd. Hrvatska akademska zajednica "Kralj Tomislav". Zagreb, 2017.

Stara hrvatska rieč za puni mjesec (uštap) jest užba.[1] Vučić nije slučajno odabrao baš taj naslov za novu knjigu. Knjiga kao da je pisana samo za vrieme, znanstveno potvrđeno, hirovita punoga mjeseca. Znanstvenik Vučić itekako zna, što se zbiva u čovjeku i prirodi, koja ga okružuje, kada je uštap. Zato se i usudio izpisati ove *užbaste* pjesme. A tko je zapravo Petar Vučić?

Rieč je o piscu, za kojeg u knjizi ne piše, kada je rođen, ali i o piscu zanimljive knjige o *Alci*, piscu knjige *Židovstvo i hrvatstvo*, knjige *Govor Hrvatima o izpravnome putu* i drugih vriednih znanstvenih i stručnih radova. *Užba* je prozaističko-poetski zapis slobodnim slogom i stihom, u kojemu je, ovaj put pjesnik, i kada je misaono svučen, i kada je u inoslovke (*metafore*) obučen, s mislima u Cetinu, u zavičaj uvučen. Ovo je moje srokovanje, a ne njegovo. Vučić riedko rabi srok; njegovo je pjevanje suprotnost pjevu najvećega hrvatskoga pjesnika deseterca, također Sinjanina, Mile Krajine. Kod Vučića deseterca i sroka nema ni za liek. Kada bih jednom rečenicom pokušao izreći, o čemu Petar govori u toj knjizi, zrelijoj od predhodnih njegovih knjiga pjesama, onda bih rekao: rieč je o poetsko-proznim obstojnostno-mudroslovnim (*egzistencijalno-filozofskim*) zapisima o smislu bezsmisla i smisla, što je svakomu ljubitelju misaone poezije izpisano vrlo pristupačnim slogom. Pjesme su podieljene u sedam vienaca (*ciklusa*), kao Božje stvaranje u knjizi Postanka, kaže pjesnik.

[1] *Užba* potječe od korienskog *uštba,* kao i sam *uštap*. Kada je korien nepoznat ili jedva prepoznatljiv, rieč pišemo, kako ju približno izgovaramo. Zato se i u ovome štivu dopušta izniman oblik *užba.* (bilježi. št.)

Ognjištarske. I kad o ognjištu piše, postavlja (*egzistencijalne*) upite o obstojnosti: "bez duše, bez tiela, bez duha, tko sam Ja?" (str. 15.), i zaključuje, da "gore, u nebu, nema ništa"[2] i da treba uviek "gledati preda se, u volove, dok se ore" (str.17.). "Svako popodne je umorno od ambicioznog jutra. (Kao i život)", kaže Vučić (str. 22.). Kroz odnos teleta, krave i čovjeka dolazi do zaključka, da "ljudskom zločinu kraja nema" i da je "nemoćna, uzaludna dobrota pred zločinom". Opisujući ognjištarsku svakdašnjicu – oranje, kopanje, košenje, diplenje, guslenje ... Vučić pokušava pronaći odgovore na upit: "tko sam Ja?" (str. 15.).

Zavičajne. U tim pjesmama Vučić donekle zanemaruje učenje grčkoga mudroslovca Empedokla, po kojemu je sve, što nas okružuje, sastavljeno od četiri počela (zemlje, vode, zraka i vatre); Vučić u tome vencu naglašuje samo zemlju, kao "prokleti vječni zavičaj" (str. 37.), i vodu, Cetinu, koja je "život bezsmrtni" (str. 43.).

Ljubav(ne). Petrova je ljubav u tome vencu planetarna, platonska, inoslovična (*metaforična*), ali i stvarna, majčinska, pa čak i franjevačka ("svemu sam brat, otac i sin", str. 54.). Kad o Ljubavi, ljubavima govori, Petar kaže: "sve bih želio znati, ali uviek ostati Ja, jer Ja sam Sve" (str. 63.). Tražeći vječnu Ljubav, Absolut, Njega, Vučić zna zaprietiti pjesničkom smrću ("Ubit ću se", str. 58.) i proglasiti se "gospodarom svieta", koji "će uništiti" (str. 65.); zbog toga njegova "(moja) majka nikad ne moli za se, ona uviek moli samo za (me)" njega (str. 67.).

Sudbinske. Te su pjesme prepune beznađa i zapitanosti, tko smo, što smo, odakle smo i kamo idemo. "O Bože, stvori Novi sviet, a ovaj zagasi, jer to je jedina šansa, da se netko od nas spasi" (str. 77.), "Smrt ničime ne opravdava život" (str. 83.), reći će Petar, te dodati "Oduviek se zna, da putovi ne vode nigdje, da ne vode nikamo" (str. 85.), "Vječnost ćemo zadobiti, kada se prestanemo boriti za nju" (str. 93.), kaže Petar, i dodaje, da "vrieme ne postoji" (str. 95.); zato "Gospode, oduzmi mi slobodu",

[2] Ne znajući ništa o vjerskome priklonu Petra Vučića izvan ove stihozbirke, ovaj je izričaj, kao i neki daljnji pjesnički izričaji, u suprotnosti s Božjom objavom i našim kršćanskim vjerovanjem. Nisu prihvatljivi ni kao izraz pjesničke slobode. (bilj. uredništva)

vapije Petar na 99. stranici knjige. Posebno preporučujem pjesmu *Razgovor s jednim Židovom* i pjesmu *Uzdah.*

Svemirske. Niekavačke, smisaone i bezsmisaone pjesme; najobširniji je vienac. Čini se, da Petar ne vjeruje u *pobratimstvo u svemiru*; "vječan je samo mrak i Kraj" (str. 115.), pa kao da takvo mišljenje opravdava: "Pjesnicima i ženama nije moguće ugoditi, izpuniti im želje; pjesnici žele nemoguće, a žene ne znaju, što žele" (str. 120.). "Smrt daje smisao životu, ali mu ga i oduzima" (str. 127.), reći će Vučić i na 127. stranici objaviti: "Sve, sve je privid i obmana."

Zapisi o smrti. Smrtozapisi, mrak, ništavilo, smrtnost, grobovi su toliko občinili Vučića, da će uzkliknuti "Dolje smrt, smrt smrti!" (str. 139.). "Svako večernje lieganje je lieganje u grob, svako jutarnje ustajanje je ustrajanje u traženju smisla", kaže Petar na 140. stranici. I evo diela jedne pjesme, u kojoj Vučić, donekle, sam sebi, a možda i nama, daje odgovor, tko je: "Ja sam, vjerojatno, do sada bio zemlja, od koje je sagrađen sav svemir. Bio sam ono tvoračko, koje ne zna, da to jest, tvar s one strane sviesti, u koju je netko sviest unio, i tako Ja postadoh Sviet" (str. 144.). Međutim, budući da je "samo smrt gospodar života i svieta" (str. 155.), "pjesnik nije, tko se ne ubije" (str. 156.). Uvjeren sam, da se naš Petar ne će ubiti ni u sebi ubiti pjesnika, kao ni vrstnoga znanstvenika, političara, objavnika (*publicista*) i razčlanitelja (*analitičara*).

Ratovanja. U tome vencu Vučić svoj misaoni plug spušta još dublje, toliko duboko da izpod crnice oranice vadi ploče za nove grobnice; veliča pobunu, rat, veleprevrat (*revoluciju*) (pjesma *Prosvjed* na 158. str.), jer "je nemoguće živjeti i biti nevin" (str. 169.), te iz očaja nad svakdašnjicom, Hrvatima i Hrvatskom, piše *Pismo Matošu*, jer se od njegova vremena ništa promienilo nije, "sve isto ostalo je" (str. 172.).

Uza sve rečeno, tu knjigu preporučujem svakomu, tko želi biti bolji i Svemoći, Bogu, bliži. Ona nam može pomoći, da u svojoj ograničenosti spoznamo Njegovu bezgraničnost i, preko Isusa, smisao našega bezsmisla i trajanja. Iz Petrovih izkaza (premisa) *i razčlanba izvucimo svoje zaključke i rješitbe* (sinteze).

Ivica LUETIĆ

Predstavljena knjiga Darka Hudelista "Rim, a ne Beograd"

U prepunoj velikoj dvorani Javne ustanove u kulturi "Zvonimir" u Solinu, u ponedjeljak, 28. kolovoza 2017., predstavljena je velika i vrijedna nova knjiga novinara, objavnika i istraživača suvremene poviesti Darka Hudelista, po struci politologa, pod naslovom "Rim, a ne Beograd – Promjena doba i mirna ofenziva Katoličke Crkve u Hrvatskoj u Titovoj SFR Jugoslaviji (1975.–1984.)". Okostnica Hudelistove knjige "Rim, a ne Beograd" nacionalno-političko je prionuće (zalaganje, *angažman*) Katoličke crkve u Hrvatskoj u 20. stoljeću, s naglaskom na obljetničkome podhvatu "Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata", koji se, u svojoj glavnini, zbivao u prielomnome razdoblju svjetske i domaće, hrvatske poviesti, od 1975. do 1984. Već u prvim ocjenama Hudelistova je knjiga proglašena velebnicom. O knjizi su govorili: prof.dr. Mirjana Matijević-Sokol, svećenik Vjeko Pavlinović, splitsko-dalmatinski župan Blaženko Boban, urednik knjige i predstavnik nakladne kuće Alfa iz Zagreba Božidar Petrač te pisac knjige. Knjiga na 820 stranica i s oko 300 svjetlopisa, pomnjivo usklađenih sa štivom, razvrstana u dva glavna diela kroz osam poglavlja i niz podpoglavlja, koja su i sama razrađena u više manjih cjelina, osvjetljuje – hodom kroz Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata od godine 641. do 1941. – bitnu ulogu Katoličke crkve u Hrvatskoj, što je započela baš na mjestu predstavljanja knjige, u Solinu, proslavom Hrvatske marijanske (ili Jelenine) godinedne 12. rujna 1976. u nazočnosti od oko 100.000 ljudi izpred crkve Gospe od Otoka. Darko je Hudelist na ovoj knjizi radio oko 10 godina. Iztražio je brojne pismohrane u Zagrebu i Beogradu te razgovarao s mnogim prvacima (*protagonistima*), od kojih neki danas više nisu živi, na primjer s dugogodišnjim glavnim urednikom Glasa Koncila Živkom Kustićem, svjedokom vremena i događaja pa okostnicom Hudelistova "pripoviedanja". U knjizi "Rim, a ne Beograd" pisac Darko Hudelist pokazuje svoj jedinstven iztraživački postupak, koji on sam naziva "cjelovitom poviešću" ili "integralnom historiografijom". On događaje i postupke, u vremenskome razponu od početka 20. stoljeća, pa i odprije, do ranih devetdesetih, istodobno (*sinkronizirano*) prati na trima zasebnim, ali ipak međusobno povezanim razinama. U svojem uvodnome slovu, govoreći kako je ta knjiga nastala i koje je njezino značenje za hrvatsku kulturu, poviest i cielo družtvo, Petrač je kazao: "Darko Hudelist višegodišnjim je iztraživanjima vrlo jasno pokazao, što je projekt 'Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata' značio i koliko su dalekosežne bile poruke, poslane s proslave Hrvatske marijanske ili Jelenine godine 1976. i nastavljene do 1984. Svojom knjigom 'Rim, a ne Beograd' Hudelist je zorno pokazao vještinu i dalekosežnost promišljanja crkvene i svjetovne poviesti hrvatskoga naroda, crkvenih vodećih osobnosti onoga vremena, dakle svega hrvatskog episkopata s nadbiskupom Franjom Kuharićem na čelu, Živkom Kustićem kao promicateljem cieloga projekta te nizom teologa od Šagi-Bunića do Turčinovića." Podhvat je, dakle, iztaknuo je Petrač, očito imao ne samo iznimno vjersko značenje, nego je i poticao ljubav prema domovini, prema cieloj poviesti i tradiciji Crkve i hrvatskoga naroda, učvršćivao sviest o neprekidnoj državnosti hrvatskoga naroda i jačao hrvatsko nacionalno biće. Petrač je zatim objasnio, kako Darko Hudelist u svojoj knjizi "Rim, a ne Beograd" – što je bila, u javnosti nikad izrečena, krilatica obljetničkoga pokreta s osnovnom porukom, da pravi grad Hrvata nije glavni grad tzv. SFRJ, nego Rim, t.j. Vatikan (u širemu smislu rieči Zapad) – opisuje i razčlanjuje poviestne preduvjete toga pokreta. Hudelist u knjizi izpisuje, u najširemu smislu rieči, i stranice poviesti spasa hrvatskoga naroda. Osvrće se i na ocjene i prosudbe velikih obljetnica 'Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata' prvoga hrvatskoga predsjednika Franje Tuđmana, koji je vrlo pozorno pratio, što i kako Crkva radi, što promiče i što zagovara. Na kraju svojeg izlaganja Petrač se zahvalio piscu, što nam je podario knjigu, kakva do sada još nije napisana, a kojom je jasno pokazao sudbinsku izprepletenost hrvatskoga naroda i Katoličke crkve, kako u onoj tamnoj, jedva čitljivoj, dubokoj, tako i u novijoj poviesti, osobito onoj u vrieme razpada titovštine i bivše jugoslavenske tvorevine.

Profesorica poviesti na Filozofskome fakultetu u Zagrebu dr. Mirjana Matijević-Sokol – govoreći o važnosti knjige za hrvatsku poviest i

hrvatsku historiografiju, te o vlastitome sjećanju na Jeleninu godinu 1975./1976. (jer je ona rodom iz Solina i sve je to gledala iz neposredne blizine) – kazala je: "Čitajući Hudelistovu knjigu uočavamo, da je 'Marijanska Jelenina' godina bila onaj ključni trenutak, koji je samoizrastao malo pomalo u projekt 'Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata'. Sreća je bila, da je Darko Hudelist došao do svjedočenja svećenika Vjeke Pavlinovića, pomoćnika Mire Jovanovića, župnika u Solinu."

Župan splitsko-dalmatinski Blaženko Boban naglasio je, kako je knjiga "Rim, a ne Beograd" iznimno vriedna, jer su komunističke vlasti nakon Drugoga svjetskoga rata željele odvojiti Katoličku crkvu u Hrvata od Vatikana, odnosno od Rima. "Hvala Katoličkoj Crkvi i kardinalima Stepincu i Kuhariću, jer da nije bilo njih, danas bi neki drugi, slični Jakovu Blaževiću, pisali knjige o Beogradu, a ne o Rimu", rekao je Boban.

Vjekoslav Pavlinović, svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije, danas u mirovini, kazao je, kako knjiga pokazuje, da je Crkva u Hrvata "znala biti mudra i nije se odrekla svojega naroda". "Hudelist u toj knjizi govori o događajima, koji su počeli u Solinu, gdje je godine 1975. započeo pokret označivanja trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata, a koji su urodili hrvatskom državom 90-ih godina 20. stoljeća", kazao je Pavlinović.

Voditeljica predstavljanja Barbara Alilović obavila je razgovor s piscem. Na njezina je mnoga pitanja između ostalog iztaknuo, kako je naslov knjige "Rim, a ne Beograd", zapravo, nikad izrečena krilatica Katoličke Crkve u Hrvatskoj. "Poruka je te krilatice, da je glavni grad Hrvata Rim u smislu Vatikana – središte zapadnog uljudbenoga kruga, s kojime su Hrvati blizko povezani trinaest stoljeća, a Beograd je glavni grad Jugoslavije, u koju su Hrvati ušli stjecajem poviestnih okolnosti", rekao je Hudelist. Po njegovim riečima Rim je " pravi stožer Hrvata". Hudelist je iztaknuo, kako njegova knjiga obrađuje nacionalno-političke napore Katoličke crkve u Hrvatskoj u 20. stoljeću, s naglaskom na pokretu označivanja trinaest stoljeća kršćanstva, koji se zbiva u dvama razdobljima – najprije u vrieme Alojzija Stepinca, a zatim drugi "glavni dio" u doba Franje Kuharića i Frane Franića između godine 1975. i 1984.. "To je bio državotvorni pokret Katoličke crkve u Hrvatskoj, koja je bila jedina nacionalna snaga u Hrvatskoj, koja je smjela i mogla slobodno govoriti svojim posebnim inojezikom (*metajezikom*) nakon sloma Hrvatskoga proljeća."

Na pitanje o bitnosti razdoblja između godine 1975. i 1984. Hudelist je iztaknuo, kako se tada mienjalo ustrojstvo svieta na obćesvjetskoj, područnoj i domaćoj hrvatskoj razini. "Na globalnoj razini tada se zbiva informatička revolucija i globalizacija, koja ima svoje političke značajke u smislu rušenja bipolarne strukture Europe i svieta, to jest rušenja komunističkoga sustava, u čemu su glavne uloge odigrali Vatikan na čelu s papom Ivanom Pavlom II. i američki *establišment*, s predsjednikom Jimmyjem Carterom na čelu i njegovim savjetnikom Zbigniewom Brzezinskim, koga je nasliedio Ronald Reagan. "To je bilo razdoblje, u kojemu se trebalo uključiti u to i rješavati domaće probleme na planu osamostaljenja Hrvatske tiekom 70-ih i 80-ih godina, a posebno, kada je krenula rušilačka snaga iz Beograda u smislu Miloševićeva velikosrpskoga projekta", kazao je Hudelist. Govoreći o svojoj knjizi Hudelist je također iztaknuo, kako je on "obraćenik te se krizmao prošloga ljeta."

Glavni je zaključak knjige Darka Hudelista "Rim, a ne Beograd", da je Katolička Crkva u Hrvatskoj svoj najveći i najizazovniji podhvat u 20. stoljeću, "Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata", pokrenula i vodila u najprikladnije vrieme, baš kada je to trebalo (i kako je trebalo) – u razdoblju, kada se lomila i hrvatska, i područna, i svjetska poviest (1975.–1984.) – te da je i to jedan od razloga (zapravo onaj najvrjedniji), zašto je taj pokret završio veličanstveno, Nacionalnim euharistijskim kongresom u Mariji Bistrici, u rujnu 1984., pred 250–400 tisuća ljudi, događajem, koji je, po tumačbi D. Hudelista, bio i svojevrstan predviđaj (*anticipacija*), ali na politički neizravan način, obćenarodnog očitovanja (*referenduma*) za hrvatsku državnu neovisnost (a koje će se u svojemu punom i doslovnome političkome značenju zbiti u svibnju 1991.).

U kulturnome dielu razporeda nastupila je klapa Dalmati (Solin) i Zbor Mihovil iz župe Kamen (Split) pod vodstvom Mate Pocrnjića. Na predstavljanju su sudjelovali i članovi Poviestne postrojbe kralja Zvonimira KUD-a "Kralj Zvonimir" Knin, prikazujući likove kralja Zvonimira i kraljice Jelene Lipe, te vitezova.

Na kraju predstavljanja pisac knjige Darko Hudelist pripremio je za sve nazočne veliko iznenađenje. Kako su obljetnička gibanja "Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata" započela, 1975.–1976., upravo u Solinu – na mjestu, odakle se u 7. stoljeću počelo širiti pokrštavanje hrvatskoga naroda – na predstavljanju je prvi put prikazan nepoznat i do sada (u široj javnosti) neprikazan dokumentarni slikopis u trajanju od 22 minute o završnome slavlju Jelenine godine održanome 12. rujna 1976. izpred solinske crkve Gospe od Otoka u nazočnosti od oko 100.000 ljudi. Dakle, o događaju, koji se zbio u Solinu prije točno 41 godinu!

Taj iznimno dragocjen dokumentarac proizvela je Kršćanska sadašnjost iz Zagreba, a snimatelj je bio franjevac Miroslav Hlevnjak, koji je svojom slikopisnom kamerom popratio cjelokupan tiek obljetničkoga pokreta Katoličke crkve u Hrvatskoj "Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata", od Jelenine godine u Solinu 1976. preko Branimirove godine u Ninu 1979. do Nacionalnoga euharistijskoga kongresa u Mariji Bistrici 1984.

Svetojeronimske viesti

Zakašnjela viest

2017., lipnja, 10. – U Prvić-Luci na otoku Prviću 10. lipnja 2017. predstavljena je stihozbirka "Čovjek od Sunca" Paška Melvana, koju su objavili Kulturni sabor Zagore iz Splita, Udruga zagrebačkih Poljičana "Sveti Jure" iz Zagreba i Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima iz Zagreba. Predstavljanje pod naslovom "Glasbeno-poetska večer 'Pjevamo Gospodinu'" priredili su pjesnik i njegovi prijatelji: Jagoda Bokulić-Junek, solistica Mješovitoga pjevačkoga zbora župe Duha Svetoga i svetišta Sveta Mati Slobode iz Zagreba, te Božo Škember, župnik župe Prvić-Luke i Prvić-Šepurina. Predstavljanje je održano u slikovitu dvorištu samostana i crkve Svete Marije od milosti. Nazočili su mu mnogi Prvićani, dio crkvenoga zbora Sv. Frane iz Šibenika, te nekoliko gostiju iz Norvežke. Pozdravnu je rieč na početku uputio župnik Božo Škember. Pojedine je točke najavljivala pjevačica Jagoda Bokulić-Junek i na početku odpjevala pjesmu "Čovjek od Sunca", koju je uglasbio Eduard Pavišić. Predstavljanje je bilo bogato sadržajem s mienama pjesme, govora i krasnoslova. Pjesme su krasnoslovili: Vinka Karuza, Marija Barišić-Šolić, Dubravka Keča i sam pjesnik Paško Melvan – svi članovi Mješovitoga pjevačkoga zbora župe Duha Svetoga i svetišta Sveta Mati Slobode. Pročitan je predgovor urednice Katice Šarlije. U glasbenome dielu sudjelovali su Mješovita klapa Prvić i Mali zbor duhovnih i dalmatinskih pjesama, koje vodi Jagoda Bokulić-Junek. Kao prirediteljica i voditeljica predstavila je samoga pjesnika, koji se na kraju zahvalio svim posjetiteljima, prirediteljima i domaćinu, župniku Škemberu.

Redovite viesti

2017., srpnja, 2. – Katolički tjednik "Glas Koncila" (56./2017., br. 26 /2245/, od 2.VII.2017., str. 24) donosi izvješće Krunoslava Šoića o redovitoj Skupštini HKD-a Sv. Jeronima, održanoj 13. lipnja 2017., na kojoj su proglašena tri počastna člana i izabrana dvojica novih članova Upravnoga odbora.

***

2017., srpnja, 30. – Svetojeronimski član dr.zn. Stanko Rozgaj umro je u nedjelju, 30. srpnja 2017., u 5,20 sati. Rođen je 1. lipnja 1923. u Karlovcu, općina Karlovac. Kršten je u Karlovcu (Dubovac). Roditelji su mu dr. Slavko Rozgaj i Elizabeta Rozgaj, rođ. Benković. Bio je u braku s Milenom Rozgaj. Rodili su dvie kćeri. Stanko Rozgaj bio je inženjer, doktor znanosti i sveučilištni predavač, a zadnjih desetljeća života umirovljenik i djelatni pisac. Bio je najprije podupirateljni (2011./2013.–2015.), a zatim redoviti član (2015.–2017.) našega Svetojeronimskoga družtva. Družtvu je pristupio 5. rujna 2011., da bi zauzetim podupirateljnim članom postao tek 5. siečnja 2013. Prihvaćen je 10. siečnja 2013. Dopunskom pristupnicom za redovitoga člana od 4. veljače 2015. zamolio je za promjenu članstva. Za redovitoga je člana prihvaćen 8. travnja 2015. To je ostao do kraja zemaljskoga života. Sa suprugom je živio u novozagrebačkome naselju Dugave. — HKD Sv. Jeronima objavio mu je samostalnu knjigu pripoviedaka "Vivat academia" (Zagreb, 2015., 220 stranica), koja je predstavljena u sjedištu našega Družtva 29. listopada 2015. i u novozagrebačkoj "Knjižnici Dugave" 16. veljače 2016. U smotri "Marulić" (49./2016., br. 6 /273/, str. 101–122), objavljen mu je članak "Ususret Božiću". Svetojeronimskomu je družtvu predao rukopis romana "Plemstvo mača i lutnje", koji je napisan već 1995. i prihvaćen za objavljivanje 11. svibnja 2017. — Pokoj vječni daruj mu, Gospodine!

***

2017., kolovoza, 1. – Iz tiska je izišao treći broj smotre "Marulić" za godinu 2017. (50./2017., br. 3 /276/, svibanj–lipanj 2017., 238 stranica). Objavljen je u nakladi od 500 primjeraka. Smotru su uredili Stjepan Razum i Ante Kraljević, a u prvome je odjeljku gost urednik Paško Melvan. Sve je članke jezično dotjerao Branimir Petener. Svoje su radove u njemu

objavili: Ivo Mijo Andrić, Antun Badurina, Marko Bajto, Josip Balaško, Davor Dijanović, Josip Erpačić, Ante Gradiška, Esad Jogić, Josip Jurčić, Ivica Jurjević, Ante Kraljević, Barbara Kranjec-Ilijač, Josip Laća, Marijan Lipovac, Vladimir Lončarević, Ivica Luetić, Tomislav Maretić, Marinko Marinović, Ante Matić, Paško Melvan, Ljerka Mikić, Dušan Pavela, s. Marija od Presvetoga Srdca Anka Petričević, Stjepan Razum, Franko Stipković, Katica Šarlija, Dragan Vukelić i Tomislav Slavko Zekanović. Svi su prilozi objavljeni korienskim ili tvorbenim pravopisom, kao i prva dva ovogodišnja broja. To je treći broj u ovom obljetničkome, petdesetome godištu, pa je na prednjoj korici odtisnut obljetnički znak, koji prikazuje ravnu Zemlju sa svodom nebeskim, iznad kojega je kratica S. N. V. S. B. (Sve na veću slavu Božju). Sadašnji urednici cjelokupni petdesetgodišnji niz smotre, t.j. svih 276 brojeva daruju Bogu Svemogućemu.

***

2017., kolovoza, 5. – U Primoštenu je 5. kolovoza 2017. predstavljena stihozbirka "Čovjek od Sunca" Paška Melvana, koju su objavili Kulturni sabor Zagore iz Splita, Udruga zagrebačkih Poljičana "Sveti Jure" iz Zagreba i Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima iz Zagreba. Predstavljanje pod naslovom "Glasbeno-poetska večer 'Zahvalimo Gospodinu'" priredili su uz Dan domovinske zahvalnosti župa Sv. Jurja u Primoštenu, Općina Primošten i Kulturni sabor Zagore. Nazočne su pozdravili dr.zn. Nedjeljko Marinov, predsjednik Kulturnoga sabora Zagore, Jurica Petković, župnik župe Svetoga Jurja i Stipe Petrina, načelnik općine Primošten. Stihozbirku je predstavio dr.zn. Nedjeljko Marinov. U glasbenome dielu sudjelovali su Klapa Primošten i Zbor mladih župe Sv. Jurja. Uz krasnoslovljenje većega broja pjesama na kraju se nazočnima obratio i sam pjesnik Paško Melvan. To je već peto predstavljanje te stihozbirke, koja je iz tiska izišla 21. studenoga 2016. Do sada je predstavljena u odredištima: (1.) Zagreb (Jarun), 17. prosinca 2016.; (2.) Zagreb, Trg kralja Tomislava 21, 26. siečnja 2017.; (3.) Zagreb, Ilica 48, 31. siečnja 2017.; (4.) Prvić-Luka, 10. lipnja 2017.; (5.) Primošten, 5. kolovoza 2017.

***

2017., kolovoza, 16. (1) – Informativna katolička agencija (IKA) objavljuje članak "O skladatelju opere *Dužijanca* dr. Josipu Andriću na Knji-

ževnoj večeri u Subotici" (*IKA Tjedni bilten*, 2017., br. 33, od 16.VIII.2017., str. 21–22). Književna je večer u pripremi Katoličkoga društva "Ivan Antunović" održana 10. kolovoza 2017. U članku piše: *Prvo predavanje bilo je posvećeno životu i književnoj djelatnosti Josipa Andrića, o čemu je govorila Klara Dulić, profesorica jezika i književnosti. Osvrnula se na Andrićevo dugogodišnje uredničko iskustvo u Katoličkoj nakladničkoj kući Sv. Jeronima i brojnim glasilima, bogat književni opus i izdvojila Andrićeve putopise 'Irska – zeleni otok' i 'U Kristovoj domovini'. Govoreći o Andrićevoj prozi, Dulić je kazala, kako je ona velikim dijelom oslonjena na katoličku tradiciju, a kao osnovnu svrhu Andrićeva djelovanja istaknula je služenje svome narodu.* Taj je narod, naravno, hrvatski narod.

***

2017., kolovoza, 16. (2) – U nekom omrežnome dnevniku (*dnevak, weblog, blog*) 16. kolovoza 2017. objavljen je članak o našemu časopisu *Marulić*. Ne poznajući stanje u našemu Svetojeronimskome društvu, jer ga nije ni proučavao ni s ikim iz Društva o tome razgovarao, već na temelju nekih omrežnih objava predsjednika Stjepana Razuma i slikozapisa predavanja Vjekoslava Grbeše na Književnoj večeri četvrtkom *dnevničar* je zaključio, da je stanje u Društvu "žalostno", označujući uzput *Marulićev* pravopis kao "ekscentričnost". U nekim osvrtima na taj upis, a kao "popratna žrtva", našao se i štilnik *Marulića* Branimir Petener, "obtužen" zbog "čudesne lektorske revnosti" ("revnost" je inače srbština iz ruskoga, a znači "brižnost, marljivost, predanost"). Istini za volju i zbog onih, koji bi slučajno nabasali na rečenu maglovitu stranicu, treba reći, da čistoća hrvatskoga jezika i izpitivanje granica njegove tvorbe u smotri *Marulić* ne dolazi toliko od štilnika, koliko od suurednika Ante Kraljevića. Štilnik Petener zastupa i promiče morfonološki (*korienski*) pravopis, koji se odnosi ponajprije na način pisanja suglasničkih skupova, a pitanje birana jezika ne spada u taj posao. Na ostale tvrdnje u navedenu dnevničkom upisu i susljednim osvrtima suurednici se ne žele osvrtati, jer cieli taj objavak drže nestručnim i neozbiljnom.

***

2017., kolovoza, 24. – Iz tiska je izišla knjiga Ivana Golčića u nakladničtvu Hrvatskoga književnoga društva Sv. Jeronima: *Solfeggio S 4. Udžbenik solfeggia za četvrti razred srednje glazbene škole*. Ocjenitelji rukopisa bili su Ines Fočić i Krešimir Brlobuš, štilnica – Irena Bratičević, a notograf – Jakov Pavić. Naklada je tisuću primjeraka. Odlukom Ministarstva znanosti i naobrazbe ta je knjiga uvrštena među učbenike, koji su napisani i usklađeni s narodnim i predmetnim uputnikom i učbeničkim standardom. Time je naš tajnik Golčić završio pisanje učbenika solfeđa (*solfeggia*) za sve razrede osnovne i srednje glasbene škole. Velika čestitka!

SRZC

Novija izdanja HKD-a Sv. Jeronima

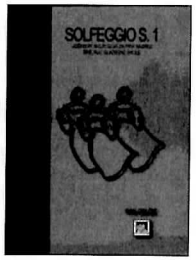

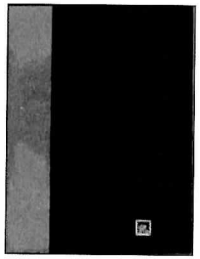

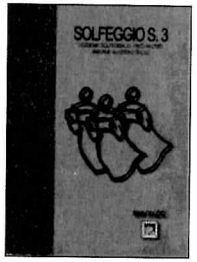

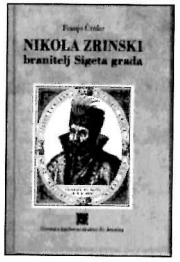

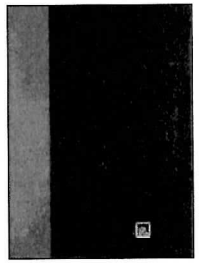

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.1***. Podnaslov: *Udžbenik solfeggia za prvi razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2013., 183 stranice + 1 str. prazna + 4 str. ovitka. — Ciena: 120,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.2***. Pn: *Udžbenik solfeggia za drugi razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2013., 169 stranica + 3 prazne + 4 str. ovitka. — Ciena: 120,00 kuna.

ĐURAK, Gabrijel. ***Mali molitvenik***. 28. izdanje, popravljeno. Uredio Stjepan Razum. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, [28]2014., 102 stranice. — Iz tiska izišao 11. ožujka 2014. Ciena: 20,00 kuna.

DEŽELIĆ, Velimir, st. ***Kraljica Hrvata. Pjesme***. Pretisak. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, [2]2014., VIII+88 stranica. — Iz tiska izišla 25. ožujka 2014. Ciena: 40,00 kuna.

GRGAC, Vera. ***Arhitektura savjesti***. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2014., 120 stranica. — Iz tiska izišla 1. kolovoza 2014. Ciena: 40,00 kuna.

KRALJEVIĆ, Ane. ***Kada ptice ne pivaju***. Izd. Ogranak Matice hrvatske u Širokom Briegu; HKD Sv. Jeronima, Zagreb. Široki Brieg – Zagreb, 2015., 253 stranice — Iz tiska izišla 19. ožujka 2015. Ciena: 120,00 kuna.

POSARIĆ, Darko. ***Bilo kakav spas bi moguć, Križ odabra Bog Svemoguć. Zašto?*** Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 56 stranica — Iz tiska izišla 27. ožujka 2015. Ciena: 23,00 kune.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.3***. Pn: *Udžbenik solfeggia za treći razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 188 stranica + 4 str. ovitka. — Ciena: 120,00 kuna.

Danica 2016. Hrvatski katolički kalendar. Godište 135. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 230 stranica + 2 str. prazne + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 6. listopada 2015. Ciena: 40,00 kuna.

ROZGAJ, Stanko. ***Vivat Academia. Pripovijetke***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 220 stranica. — Iz tiska je izišla 14. listopada 2015. Ciena: 120,00 kuna.

HEFFLER, Ferdo i KORNFEIND, Eugen. ***Srednji kršćanski nauk***. Priredio dr. Nikola KOLAREK. Novo, ponovljeno izdanje. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 136 stranica + 4 str. ovitka. — Iz tiska je izišla 28. listopada 2015. Ciena: 30,00 kuna.

PAVIŠIĆ, Jelka. ***Sve će biti dobro, tratinčice! Roman***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016., 528 stranica. — Iz tiska je izišla 25. svibnja 2016. Ciena: 190,00 kuna.

JEMBRIH, Alojz. ***Tragom života i rada Stjepana Moysesa u Zagrebu (1829.-1851.)***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016., VI+392 stranice. — Iz tiska je izišla 18. srpnja 2016. Ciena: 190,00 kuna.

ČRNKO. Franjo. ***Nikola Zrinski, branitelj Sigeta grada***. Pn: *Pretisak izdanja Antuna Šimčika iz 1931. priredio i pogovor napisao Alojz Jembrih*. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016.,

VIII+144 stranice. — Iz tiska je izišla 1. rujna 2016. Ciena: 120,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 5***. Pn: *Udžbenik za 5. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ²2016., 148 stranice + 4 str. ovitka. — Knjiga je iz tiska izišla u rujnu 2016. — Ciena: 72,00 kune.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 6***. Pn: *Udžbenik za 6. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ²2016., 133 stranice + 3 str. prazne + 4 str. ovitka. — Knjiga je iz tiska izišla u rujnu 2016. — Ciena: 72,00 kune.

Danica 2017. Hrvatski katolički kalendar. Godište 136. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 136./2016., 240 stranica + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 29. rujna 2016. Ciena: 40,00 kuna.

MELVAN, Paško. ***Čovjek od Sunca***. Nakl. Kulturni sabor Zagore, Split; Udruga zagrebačkih Poljičana "Sveti Jure", Zagreb; Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima, Zagreb. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Split – Zagreb, 2016., 171 stranica + 1 str. prazna. — Knjiga je iz tiska izišla 21. studenoga 2016. Ciena: 100,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 1***. Pn: *Udžbenik za 1. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ³[2016.], 136 stranica + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 72,00 kune.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 2***. Pn: *Udžbenik za 2. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ³[2016.], 116 stranice + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 72,00 kune.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 3***. Pn: *Udžbenik za 3. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ³[2016.], 144 stranice + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 72,00 kune.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 4***. Pn: *Udžbenik za 4. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb,

²[2016.], 144 stranice + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Cijena: 72,00 kune.

HEFFLER, Ferdo i KONRNFEIND, Eugen. ***Mali kršćanski nauk***. Priredio dr. Nikola KOLAREK. Ponovljeno izdanje. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2017., 128 stranica + 4 str. ovitka. — Katekizam je iz tiska izišao 28. veljače 2017. Ciena: 25 kuna.

JEMBRIH, Alojz. ***Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata***. Nakl. Pučko otvoreno učilište Sveti Ivan Zelina, Sveti Ivan Zelina; Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima, Zagreb. Nizovi: *Mala biblioteka "Dragutin Domjanić"*, knjiga 85; *Svetojeronimska knjižnica*. Zagreb, 2017., 312 stranica. — Iz tiska je izišla 24. ožujka 2017. Ciena: 180,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.4***. Pn: *Udžbenik solfeggia za četvrti razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2017., 184 stranice + 4 str. ovitka. — Iz tiska je izišla 24. kolovoza 2017. Ciena: 120,00 kuna.

Knjige je moguće naručiti u sjedištu našega Družtva:
Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima
Trg kralja Tomislava 21, 10000 Zagreb
Brz. 01/4829-375
E-adresa: hkd.marulic@zg.t-com.hr

Glasbeni učbenici Ivana Golčića mogu se naručiti na brz. 091/3232-325

Pregled sadržaja

Urednička rieč 3-4

Gost književnik – uređuje Paško Melvan

Paško Melvan: Glagoljica – uspavana baština. Razgovor s Mirnom Lipovac 5-12

Književna štiva

***Melvan Paško**: Gospodine – hvala! – vienac pjesama 13-17
***Malkica Dugeč**: Domovina u srdcu – pjesme 18-23
***Marija Dubravac**: Rukovet domoljubnih pjesama 24-57
***Ante Matić**: "Kariatidi" 58
***Dragan Vukelić**: Moja Domovina – pjesme 59
***Ljerka Mikić**: Čovjek – pjesme 60-64
***Ivo Mijo Andrić**: Posveta franjevcima – pjesme 65-66
***Josip Jurčić**: Ljepota starosti – pjesme 67-69
***Dušan Pavela**: Nepresušno vrelo – pjesma 70
Marinko Marinović: Dogodovštine iz Hrvatskog obranbeno-osloboditeljskoga rata, VII. – književne crtice 71-75
Tihon Ševkunov: Nekanonizirani svetci i druge pripoviedke – odabrana priča 76-82
Nedjeljka Andrić-Novinc: Drveni stolčić (igrokaz u 4 prizora) 83-89

Meditativna štiva

Ljerka Mikić: Srdce u magli i Sunce u srdcu 90-91
Ljerka Mikić: Braćo, hvala!!! 92-93

Različiti članci

Darko Žubrinić: Stjepan Bahert i "Glagoljica u gostima" 94-109
Mirna Lipovac: Predstavljanje glasila "Novosti" 110-119
Ante Gradiška: Smije li Carstvo uzvratiti udarac? – Ne samo da smije, ono to mora učiniti! 120-139

Marija Jagunić: Zašto korienski pravopis? 140-143

Prikazi knjiga

Ivo Mijo Andrić: Vrieme i nevrieme. Prikaz stihozbirke: M' ART, Jevgenij. *Grad bez vremena*. Izd. Književni klub Brčko distrikta BiH. Brčko, 2016. 144-148

Ivo Mijo Andrić: Na kraju svega ostaje nam pjesma. Prikaz stihozbirke: KORPONAI, Ivan. *Exitus, in tempore Tauri*. Izd. ITT – Verlag. Lenningen, Deutschland, 2013. 149-152

Marko Matić: Užba. Prikaz stihozbirke: VUČIĆ, Petar. *Užba*. Izd. Hrvatska akademska zajednica "Kralj Tomislav". Zagreb, 2017. 153-155

Ivica Luetić: Predstavljena knjiga Darka Hudelista "Rim, a ne Beograd" 156-160

Viesti

Stjepan Razum: Svetojeronimske viesti 161-165

Oglasi

Novija izdanja HKD-a Sv. Jeronima 166-170

Pregled sadržaja 171-172

S. N. V. S. B.

MARULIĆ – Hrvatska književna revija. Časopis za književnost i kulturu, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21.
Urednici: Ante Kraljević i Stjepan Razum

Pisci u ovom četvrtom broju obljetničkoga godišta:

Ivo Mijo Andrić
Nedjeljka Andrić-Novinc
Sanja Aslanovski Tokić
Marija Dubravac
Malkica Dugeč
Ante Gradiška
Marija Jagunić
Josip Jurčić
Ante Kraljević
Mirna Lipovac
Ivica Luetić
Marinko Marinović
Ante Matić
Marko Matić
Paško Melvan
Ljerka Mikić
Dušan Pavela
Stjepan Razum
Tihon Ševkunov
Dragan Vukelić
Darko Žubrinić

ISSN 0350-4220
9 770350 422005
Cijena 35 kuna